MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
VIEŠOJO SAUGUMO AKADEMIJA

ARŪNAS ŠILKAITIS
TEISĖ IR POLICIJOS VEIKLA

GINKLO SAMPRATA IR POŽYMIAI KRIMINALISTIKOS DOKTRINOJE IR TEISĖS AKTUOSE

Magistro baigiamasis darbas

Vadovas: Prof. dr. H. Malevski
pedagoginis vardas; moksl. laipsnis, vardas, pavardė

Darbo autorius: A. Šilkaitis
(vardo pirma raidė, pavardė)

(parašas)

Kaunas, 2022

TURINYS

ĮVADAS.....3-9
SANTRUMPŲ SĄRAŠAS 10
1. ISTORINĖ GINKLO RAIDA IR ŠIUOLAIKINĖ GINKLŲ KLASIFIKACIJA Į KATEGORIJAS PAGAL JŲ PASKIRTĮ.....11
1.1. Istorinės ginklų atsiradimo ir raidos apybraižos.....11-17
1.2. Šiuolaikinė kriminalistinė ginklo samprata ir jos raida.....17-29
1.3. Ginklų apyvartos teisinio reglamentavimo raida Lietuvoje (1990 – 2022).....30-41
1.4. Šiuolaikinės ginklų klasifikacijos į A, B, C, D kategorijas ir draudžiamus ginklus pagal pavojingumą, problematika.....41-57
2. GINKLO SAMPRATOS IR POŽYMIŲ ĮTAKA VIEŠOSIOS TVARKOS IR VISUOMENĖS SAUGUMO UŽTIKRINIMUI.....58
2.1. Teisė įsigyti ginklą savigynai.....58-66
2.2. Administracinė atsakomybė už teisėtai įgyto ginklo laikymo taisyklių pažeidimą.....66-69
2.3. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą ginklais.....69-74
3. NUSIKALSTAMĄ VEIKĄ KVALIFIKUOJANTYS GINKLO POŽYMIAI.....75
3.1. Šaunamasis ginklas kaip nusikalstamą veiką kvalifikuojantis požymis.....75-80
3.2. Nešaunamasis ginklas kaip nusikalstamą veiką kvalifikuojantis požymis.....80-85
4. PAGRINDINĖS TEISINĖS IR KRIMINALISTINĖS GINKLŲ SAMPRATOS PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI.....86
4.1. Teismų praktikos analizė ginklų ir šaudmenų kontrolės srityje.....86-93
4.2. Specialistų/mokslininkų teisinės įžvalgos civilinės ginklų apyvartos srityje.....93-107
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....108-109
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....110-116
PRIEDAI.....117-126
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA.....127
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA.....128
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ.....129

ĮVADAS

Temos naujumas ir aktualumas. Pirmasis specializuotas teisės aktas, kuris atkūrtoje ir nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje pradėjo reguliuoti santykius dėl šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų civilinės apyvartos yra Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 587 „Dėl leidimo įsigyti šaunamuosius ginklus savigynai“[1], kuris leido įsigyti ir laikyti lygiavamzdžius medžioklinius šautuvus ir šaudmenis Lietuvos Respublikos piliečiams ar nuolatiniams jos gyventojams savigynai. Šiuo pagrindu Vidaus reikalų ministerija buvo įpareigota patvirtinti leidimų Lietuvos Respublikos piliečiams ar nuolatiniams jos gyventojams įsigyti šaunamuosius ginklus ir šaudmenis išdavimo ir jų laikymo instrukciją,[2] kurioje 1992 m. sausio 2 d. pirmą kartą atkūrtoje ir nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje buvo įtvirtinta šaunamojo ginklo samprata.

1994 m. sausio 11 d. Lietuvos Respublikoje buvo išleistas pirmasis įstatymas „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo[3], kuris Lietuvos Respublikos piliečiams, kuriems suėjo 25 metai, suteikė teisę nuo 1994 m. balandžio 1 d. savigynos tikslui įsigyti, laikyti ir nešiotis vieną ne didesnio kaip 9 mm kalibro, negreitašaudį, nestiprios šaunamosios galios pistoletą (revolverį) ir šaudmenų šiam ginklui. Asmenys, kurie neteisėtai įsigijo ar laikė šaunamuosius ginklus, šaudmenis, pereinamuoju laikotarpiu iki 1994 m. balandžio 1 d., privalėjo juos atiduoti policijai, o savanoriškai tai padarę asmenys įstatymų nustatyta tvarka nuo baudžiamosios atsakomybės buvo atleidžiami.[4] Tikslinga akcentuoti, kad šis įstatymas buvo išleistas būtent remiantis dviem veiksniais. Pirmas tiesiogiai įtakojantis veiksnys buvo tai, kad 1994 m. – 1995 m. Lietuvos Respublikoje buvo didžiausias nusikalstamumo bumas, kada darant nusikaltimus buvo naudojami šaunamieji ginklai, per metus būdavo įvykdoma per 100 nužudymų naudojant šaunamąjį ginklą ar sprogmenis. Antras veiksnys, kuris taip pat turėjo tiesioginę įtaką įstatymo išleidimui yra tai, kad iš Lietuvos Respublikos teritorijos buvo tik ką išvesta Rusijos armija, kuri šalies teritorijoje paliko nemažai ginklų, ko pasekoje ženkliai padidėjo

[1] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 587 „Dėl leidimo įsigyti šaunamuosius ginklus savigynai“ (Lietuvos aidas, 1992-01-03, Nr. 1-0).
[2] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1992 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. 1 „Dėl vidaus organų leidimų sistemos vykdymo tvarkos“, kuriuo patvirtinta instrukcija „Dėl šaunamųjų ginklų, šaudmenų įsigijimo, pervežimo, saugojimo, apskaitos ir panaudojimo, šaltojo ginklo gamybos, tirų ir šaudyklų atidarymo, medžioklinių stendų, ginklų remonto dirbtuvių įsteigimo, prekybos šaunamaisiais ginklais ir šaudmenimis bei medžioklinių peilių įsigijimo, laikymo, antspaudų įmonių įsteigimo, antspaudų ir spaudų gaminimo, dujinių pistoletų (revolverių), balionėlių įsigijimo, apskaitos ir prekybos jais tvarkos“.
[3] Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo“ (Žin., 1994, Nr. 5-66).
[4] *Ibid.*

pas civilinius gyventojus nelegaliai laikomų ginklų skaičius. Šiame darbe bus esmingai pasisakoma apie naujausią ginklų įsigijimo tvarką savigynai, tačiau dėl didelės darbo apimties nebus skiriama pakankamai dėmesio dėl ginklų įsigijimo sportui, medžioklei ir kt.

Europos tarpinės ginklų koncepcijos šalyse, iš dalies kitaip nei liberalią koncepciją plėtojančiose Jungtinėse Amerikos Valstijose, kur palyginus su kitomis šalimis turima daugiausiai ginklų vienam gyventojui, ar civilinius ginklus draudžiančiose musulmoniškose šalyse, dešimtmečių eigoje kilo teisiniai ginčai ir atsirado vis daugiau probleminių bei koreguotinų ginklų civilinės apyvartos klausimų. Mūsų šalyje neužteko vien tik Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimų ir pirminių įstatymo redakcijų, todėl ratifikuojant ir Lietuvos Respublikai įgyvendinant 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvą Nr. (91/477/EEB) dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės, buvo padaryta ženkli įtaka iki tol galiojusiai tvarkai ir kaip pastebima, be gilesnės kriminalistinės analizės, nuo 1996 m. liepos 2 d. Lietuvos Respublikoje civilinę ginklų apyvartą pradėjo reguliuoti naujas specializuotas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas, kuris pakeitė iki tol galiojusią ginklų civilinės apyvartos tvarką. To pasekoje šaunamojo ginklo samprata iš naujojo įstatymo buvo tiesiogiai perkeliama į Lietuvos Respublikos baudžiamąją teisę ir piliečiams pradėta taikyti baudžiamoji atakomybė pasiremiant šio įstatymo nuostatomis, kas kriminalistiniu požiūriu nėra visiškai teisinga. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus naują įstatymą, dėl kaskart visuomenėje besikeičiančių aplinkybių, per beveik 26 įstatymo galiojimo metus, pastarasis buvo nestabilus ir oficialiai Teisės aktų registre pakeistas net 36 (trisdešimt šešis) kartus. Rašant magistro baigiamąjį darbą Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas eigoje pasikeitė net tris kartus, o paskutinis pakeitimas įregistruotas Teisės aktų registre 2021-12-23, kuris įsigalios tik 2022 m. liepos 1 d., todėl tikslinga objektyviai įvertinti, kokia šiuo metu yra galiojanti naujausia civilinės ginklų apyvartos kontrolės situacija mūsų šalyje, palyginant su Europos Sąjungos teisiniu reglamentavimu.

Analizuojant aktualią Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakciją pastebima, kad dar neįsigaliojus paskutiniems įstatymo pakeitimams 2022 m. liepos 1 d., tačiau jame vis dar yra neištaisytų, ydingų bei, manytina, koreguotinų normų, kurios iš dalies jau dabar neatitinka 2021 m. kovo 24 d. priimtos naujos redakcijos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2021/555 dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės, o kaip žinoma, šios direktyvos minimalias kontrolės nuostatas ratifikavusi šalis turi perkelti į savo nacionalinę teisę. Analizuojamuoju atveju pastebima, kad nacionalinis teisės aktas iš dalies neatitinka šių dienų perspektyvų, kaip pvz. įstatymo 1 str. 3 d. 6 p. aiškiai reglamentuoja, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos netaikomos karinei technikai ir jos įrangai, vadinasi, tokia įstatymo nuostata buvo sąmoningai įtvirtinta įstatymų leidėjo, kad šią karinę techniką ir jos įrangą turėtų reguliuoti kitas specializuotas įstatymas, galimai aktualus Krašto apsaugos ministerijos valdymo sričiai. Tačiau vertinant Ginklų

ir šaudmenų kontrolės įstatymo 3 str. įtvirtintoje A kategorijos ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų klasifikacijoje, kurią įstatymų leidėjui parengė speciali Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudaryta ekspertų komisija, klasifikacijoje yra įtvirtinti prieštaraujantys šio įstatymo 1 str. 3 d. 6 p. ginklai. Pagal tokį klasifikavimą šis įstatymas civilinėje apyvartoje iš esmės imasi reguliuoti karines raketas su sprogstamaisiais užtaisais ir jų paleidimo įtaisus, automatinius šaunamuosius ginklus, šaudmenis su šarvamušiais, visų kalibrų patrankas, haubicas, mortyras, minosvaidžius, granatas ir granatsvaidžius, visų rūšių bombas, torpedas, minas, liepsnosvaidžius, ginklus, kurių lazerio spindulys naudojamas karo tikslams ar taikiniui sunaikinti, ginklus, skirtus taikiniui chemiškai sunaikinti, ginklus, kuriuose kaip taikinį naikinanti ar kitaip jį žalojanti priemonė naudojamas radioaktyvusis, elektromagnetinis, šviesos, šilumos, infragarso ar ultragarso spinduliavimas, pavojingas biologinis poveikis, o tai kas paminėta, yra būtent karinė technika ir jos įranga. Logiškai mąstant ir iš šalies kritiškai vertinant šias įstatymo nuostatas, civilinėje ginklų apyvartoje (Lietuvos Respublikos gyventojų rankose) tokie A kategorijos ginklai negali būti, šiuos ginklus gali turėti tik specialiojo statuso subjektai, todėl jie neteisingai įtraukti į šį civilinei ginklų apyvartai reguliuoti skirto įstatymo A kategorijos klasifikavimą ir tokia karinė technika ir jos įranga aplamai yra ne Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo reguliavimo sritis, ir ji turėtų būti pakeista. Paminėtą karinę techniką ir jos įrangą – gynybai skirtus arba su ja susijusius produktus, perkeliant ir įgyvendinant 2021 m. kovo 5 d. Komisijos deleguotąją direktyvą Nr. 2021/1047, kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/43/EB nuostatos dėl su gynyba susijusių produktų sąrašo[5], šią karinę techniką ir jos įrangą, manytina, turėtų reguliuoti specializuotas įstatymas, nesusijęs su civiline ginklų ir šaudmenų apyvarta. Analizuojant kitų teisės aktų redakcijas pastebima, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo A kategorijos ginklų sąraše įtvirtinta dalis karinės technikos ir jos įrangos identiškai dubliuojasi su šiuo metu galiojančiu Bendruoju karinės įrangos sąrašu[6], kuris yra priskiriamas Lietuvos Respublikos Krašto apsaugos ministerijos reguliavimo sričiai ir parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Strateginių prekių kontrolės įstatymo 4 str.[7], todėl vėlgi, manytina, kad šiuose įstatymuose besidubliuojančias ginklų klasifikacijas tikslinga išanalizuoti, apibendrinti ir įvertinus specialiai ekspertų komisijai, vieningai ir teisingai pakeisti.

Kiekvieno įstatymo keitimo atveju Lietuvos Respublikos Seime yra keliamos aktualios diskusijos plenarinių posėdžių metu, kur koreguojamos ar iš esmės keičiamos straipsnių nuostatos, sąvokos, todėl dažniau nei kas metus kylant diskusijoms ir keičiantis teisės aktui, visuomenėje

[5] 2021 m. kovo 5 d. Komisijos direktyva Nr. 2021/1047, kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/43/EB nuostatos dėl su gynyba susijusių produktų sąrašo (OL, 2021, L225 p. 69).
[6] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. V-1216 „Dėl bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“.
[7] Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas, 1995 m. liepos 5 d. Nr. I-1022

egzistuoja potencialus poreikis tirti naujai pasirinktą problemą ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos kontrolės srityje, atskleidžiant šiai dienai aktualią ginklo sampratą ir požymius kriminalistikos doktrinoje ir teisės aktuose. Tyrimo rezultatai šiuo metu yra aktualūs visuomenei, t.y. sporto šakų atstovams, kolekcionieriams, licencijuotų ginklų parduotuvių savininkams, kurie disponuoja signaliniais ar visiškai netinkamais naudoti ginklais, kuriems nuo 2021 m. rugsėjo 14 d. įsigaliojo nauja registracijos tvarka[8] ir minėtiems ginklams yra privaloma teisinė registracija, o to nepadarius, taikoma atsakomybė Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekse nustatyta tvarka. Teigtina, kad visiškai netinkami naudoti ir faktiškai deaktyvuoti ginklai ar signaliniai ginklai, kurie šaudo tik garsiniais šoviniais be sviedinių, nėra keliantys realaus pavojaus visuomenės ar asmens saugumui ir tai neturi būti nusikalstamos veikos dalykas baudžiamąja ir kriminalistine doktrinine prasme.

Kiekvienas įstatymo nuostatų pakeitimas galimai paliečia ar net iš esmės keičia Lietuvos Respublikoje legaliai įsigytų ginklų savininkų teises ir teisėtus interesus, todėl teisės aktų pakeitimai aktualūs Lietuvos policijai, kuri pagal jai įstatymu deleguotas funkcijas ir kompetenciją, viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimo srityje, atlieka ginklų ir šaudmenų apyvartos kontrolės priemones, atskleidžiant nusikalstamas veikas ir administracinius nusižengimus, o juolab 2019 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarė pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimą Nr. 551 „Dėl Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais[9] ir šią Ekspertų komisiją sudaro jau ne Lietuvos Respublikos Vyriausybės, o nuo 2019 m. liepos 31 d. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sudaryta Ekspertų komisija daiktų ir įrenginių modelius ginklams, ginklų priedėliams, šaudmenims, jų dalims ir kokrečiai jų kategorijai priskirti.[10] Atsižvelgiant į tai ir esant poreikiui, galimai bus sudaryta kompetetingesnė ekspertų komisija, kuri pasitelkus kvalifikuotus Lietuvos teismo ekspertizių centro, Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centro ar savarankiškus kriminalistinės ginklotyros specialistus, kitus mokslininkus, atidžiau įvertins Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtintą ydingą, besidubliuojantį ginklų ir šaudmenų klasifikavimą į A, B, C, D kategorijas ir eigoje jį tinkamai pakeis.

[8] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2020 m. vasario 26 d. įsakymas Nr. 5-V-187 „Dėl visiškai netinkamų naudoti ginklų ir signalinių ginklų registravimo tvarkos aprašo patvirtinimo.

[9] 2019 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1210 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimo Nr. 551 „Dėl ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios.

[10] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 31 d. nutarimas Nr. Nr. 808 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą.

Magistro baigiamajme darbe pateikiamas šių dienų aktualijas atitinkantis analitinis - kritinis požiūris ir vertinimas į 2006, 2007 metais jau tyrinėtas tuo metu Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Kriminalistikos katedros (toliau – MRU TF Kriminalistikos katedros) E. Vaitkevičiaus savo turiniu susijusias problemas šiomis temomis, tai pirma - Ginklo pavojingumo sąvoka teisėje ir kriminalistikoje[11], antra - Ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus[12]. Taip pat E. Vaitkevičiaus kartu su E. V. Kurapka, J. S. Pečkaičiu ir H. Malevski, atitinkamai 2006 m. ir 2001 m. nagrinėtos savo turiniu su šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjama tema susijusios problemos, trečia - Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste[13] ir ketvirta - Nešaunamieji ginklai: Baudžiamosios teisės ir kriminalistikos probleminiai aspektai.[14] Savaime suprantama ir akivaizdu, kad daugiau nei prieš 14 metų atlikti keturi moksliniai tyrimai, kurie savo turiniu iš esmės yra susiję su šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjama tema, galimai seni pagal savo amžiaus cenzą, tačiau nepaisant to, juose yra užkoduota ypač profesionali ir net šiai dienai vis dar aktuali informacija, kuria remiasi naujos kartos kriminalistinės ginklotyros specialistai. Tikslinga teisiškai įvertinti ar per 36 naujus įstatymo pakeitimo etapus buvo atsižvelgta į minėtus mokslinius tyrimus bei teisinės visuomenės išsakytą kritiką dėl minėto įstatymo trūkumų, todėl atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta ir pasitelkiant teisinę logiką, šiuo metu būtina atlikti visapusišką, 2022 metų visuomenės poreikius ir aktualijas atitinkančių teisės aktų ir kriminalistikos doktrinos, kritinę analizę, kurioje tikslinga iš esmės atskleisti ginklo sampratą ir požymius kriminalistikos doktrinoje ir teisės aktuose per šių kriterijų pavojingumo įvertinimą.

Temos problemos.

1. Ar Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme yra tinkamai pritaikytas ginklų ir šaudmenų klasifikavimas į kategorijas suskirstant juos į A, B, C, D kategorijas pagal atskiras ginklo rūšis, o ne pagal jų tiesioginę paskirtį ir apyvartos apribojimus, kai įstatyme dalinai yra neatsižvelgiama kriminalistiniu požiūriu į klasifikuojamų ginklų pavojingumo laipsnį?
2. Ar tinkamai užtikrinama žmogaus teisių apsauga kvalifikuojant padarytą teisės pažeidimą pagal ginklo sampratą ir požymius kriminalistikos doktrinoje ir teisės aktuose, kai įstatymu yra įtvirtinta, jog šaunamuoju ginklu yra laikomos pagrindinės šaunamojo ginklo dalys? Ar tinkamai atribojama administracinė nuo baudžiamosios atsakomybės disponuojant

[11] Vaitkevičius E. Ginklo pavojingumo sąvoka teisėje ir kriminalistikoje. Jurisprudencija. 2007, 5(95): 46-50.
[12] Vaitkevičius E., Sinkevičius S. Dėl ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus. Jurisprudencija. 2007, 11(101): 80-85.
[13] Kurapka E. V., Malevski H., Pečkaitis J. S., Vaitkevičius E. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. // Jurisprudencija. 2006, Nr. 7(85).
[14] Kurapka E. V., Malevski H., Vaitkevičius E. Nešaunamieji ginklai: Baudžiamosios teisės ir kriminalistikos plobleminiai klausimai. Jurisprudencija. 2001, Nr. 22(14): 236-245.

šaunamaisiais ir nešaunamaisiais ginklais, tinkamai identifikuojant šaunamojo/nešaunamojo ginklo kvalifikuojančius požymius ir juos kritiškai vertinant pavojingumo aspektu?

3. Ar Lietuvos Respublikos teisės sistema yra pakankamai stabili reguliuojant teisėtą ir neteisėtą ginklų disponavimą ir kokia yra kriminalistinė doktrininė ginklo sampratos įtaka teisėkūros procesui.

Darbo tikslas. Magistro baigiamojo darbo tikslas yra atskleisti ginklo sampratą ir požymius kriminalistikos doktrinoje ir teisės aktuose, įvertinant šiuos duomenis pagal ginklų pavojingumo laipsnį kriminalistine doktrinine prasme.

Uždaviniai.

1. Įvertinti ginklo sampratos raidą ir šiuolaikinę ginklų klasifikaciją į kategorijas pagal jų paskirtį.
2. Išanalizuoti ginklo sampratos ir požymių įtaką viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimui ginklų ir šaudmenų kontrolės srityje.
3. Išnagrinėti ginklo panaudojimo požymį kvalifikuojant teisės pažeidimo sudėtį.
4. Išanalizuoti pagrindines teisines ir kriminalistines ginklo sampratos problemas ir atskleisti jų sprendimo būdus.

Ginamieji teiginiai.

1. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtinta šaunamojo ginklo samprata tik iš dalies atitinka kriminalistine doktrina paremtai šaunamojo ginklo sampratai, bei įstatyme įtvirtinta nepagrįstai išplėstai, nes neteisingai apima ir pagrindines ginklo dalis. Kriminalistiniu požiūriu samprata nėra pilnai implementuota į Lietuvos Respublikos teisės sistemą, o tyrimą atliekantys subjektai šiame įstatyme įtvirtintas sąvokas turi naudoti tik kaip metodines rekomendacijas.
2. Ginklų ir šaudmenų apyvartos kontrolei skirto įstatymo tiesioginis taikymas administracinėje ir baudžiamojoje teisėje sudaro prielaidas pažeisti žmogaus teises.
3. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme ginklų klasifikacija į A, B, C, D kategorijas pagal pavojingumo laipsnį nėra pagrįsta moksliniais tyrimais ir kriminalistine metodika, todėl tam tikrų rūšių ginklai yra priskiriami netinkamai klasifikacijos kategorijai.
4. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo paini teisės norma, t. y. 7 str. 4 d. 2 p. konstrukcija, sudaro prielaidas interpretuoti jos tinkamą taikymą ir nėra paremta moksliniais tyrimais.

Tyrimo metodika. Dokumentų analizės metodas – pasinaudojant šiuo metodu, buvo tiriami Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys ginklų apyvartos kontrolę, jos organizavimą ir įgyvendinimą. Lyginamasis metodas – vadovaujantis šiuo metodu buvo palygintos teisės aktų nuostatos, sampratos, formuluotės. Apibendrinimo metodas - naudotas išanalizuotiems teisės aktams, taip pat kriminalistinei doktrinai apibendrinti, teikti pasiūlymus, išvadas. Analitiniu kritiniu metodu analizuoti teisės aktų trūkumai. Empiriniu metodu buvo atlikta baudžiamųjų bylų analizė, taip pat atlikti interviu. Tyrimui naudota policijos įstaigose sukaupta teisinė darbo patirtis.

Darbo struktūra. Magistro baigiamąjį darbą sudaro turinys, įvadas, santrumpų sąrašas, keturi skyriai, kurie skirstomi į poskyrius, išvados ir pasiūlymai, literatūros sąrašas, priedai, santrauka lietuvių ir anglų kalba, patvirtinimas apie atlikto darbo savarankiškumą. Pirmame skyriuje siekiama įvertinti ginklo sampratos raidą ir racionalią ginklų klasifikaciją į kategorijas pagal jų paskirtį. Antrame skyriuje siekiama išanalizuoti šaunamojo ginklo sampratos ir požymių įtaką viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimui ginklų ir šaudmenų kontrolės srityje, trečiame skyriuje siekiama nagrinėti ginklo požymį kvalifikuojant teisės pažeidimo sudėtį ir paskutiniame ketvirtame skyriuje siekiama išanalizuoti pagrindines teisines ir kriminalistines ginklo sampratos problemas ir jų sprendimo būdus, atliekant teismų praktikos analizę ir ekspertų interviu.

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

1. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 587 „Dėl leidimo įsigyti šaunamuosius ginklus savigynai“ (toliau – Nutarimas Nr. 1);
2. Lietuvos Respublikos 1994 m. sausio 11 d. įstatymas Nr. I-365 „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo (toliau – Pirmasis specializuotas įstatymas);
3. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. 187 „Dėl Šaunamųjų ginklų savigynai bei jų šaudmenų įsigijimo, laikymo, nešiojimosi ir naudojimo tvarkos patvirtinimo“ (toliau – Nutarimas Nr. 2).
4. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. liepos 28 d. įsakymas Nr. 361 „Dėl VRM 1992 m. sausio 2 d. įsakymu Nr. 1 "Dėl vidaus reikalų organų leidimų sistemos vykdymo tvarkos", patvirtintos instrukcijos, VRM 1994 m. kovo 18 d. įsakymo Nr. 233 "Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu patvirtintos "Šaunamojo ginklo ir šaudmenų savigynai įsigijimo, laikymo, nešiojimo ir panaudojimo tvarkos" įgyvendinimo" ir VRM 1993 m. rugpjūčio 31 d. įsakymu Nr. 673 patvirtintos Asmens bei turto saugotojų, saugos tarnybų ir saugos struktūrinių padalinių veiklos instrukcijos pakeitimų ir papildymų“. (toliau – įsakymas Nr. 2).
5. Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas (toliau – Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas);
6. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas (toliau – BK);
7. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas (toliau – BPK);
8. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas (toliau – ANK);
9. Lietuvos aukščiausiasis teismas (toliau – LAT);
10. Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Policijos departamentas);
11. Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos sudaryta Ekspertų komisija daiktų ir įrenginių modelius ginklams, ginklų priedėliams, šaudmenims, jų dalims ir konkrečiai jų kategorijai priskirti (toliau – Ekspertų komisija).

1. ISTORINĖ GINKLO RAIDA IR ŠIUOLAIKINĖ GINKLŲ KLASIFIKACIJA Į KATEGORIJAS PAGAL JŲ PASKIRTĮ

1. 1. Istorinės ginklų atsiradimo ir raidos apybraižos

Kalbant apie pradžių pradžią, tai ginklai lydėjo žmogų nuo pat jo gyvavimo pradžios. Nuskeltas aštrus akmens gabalas, kaulo gabalas, nulūžusi šaka yra pirmieji ginklai. Medžioklinius ginklus žmogus naudojo kaip kasdienio darbo įrankį, o laikui bėgant kaip karo ginklą prieš kitą žmogų. Su laiku ginklas tapo dominavimo ir galios grupėje ženklu, įgavo simbolinę prasmę, liudijo jo savininko turtą ir socialinį statusą. Pirmuoju antikos laikotarpiu sunku pasakyti, ar buvo numatyta kokia nors speciali tvarka dėl asmens oficialaus ginklo turėjimo. Jokiuose iki mūsų laikų išlikusiuose pranešimuose tai nenurodoma, tačiau iš „Eshnunna“ arba „Codex Hammurabi“ yra nuorodų už ką buvo taikoma griežtesnė nusikaltimų vykdytojų bausmė, t. y. - užpuolimo, kūno sužalojimo atveju, jei kaltininkas panaudojo ginklą. Senovės Egipto istorijoje ginklų turėjimas buvo susijęs su socialine padėtimi. Jį nešiojo tiek kariai iš Egipto, tiek iš Nubijos, kaip žmonių ir libiečių, tarnaujančių faraonui, didikų, kunigų, valdininkų ir rašytojų, renkančių mokesčius, palyda.[15]

Visuotinai suprantama, kad žmonėms po žemės paviršiumi atradus naujus gamtos išteklius, tradiciniai ginklai buvo pakeisti, nes buvo sukurti metalo apdirbimo metodai. Bronza žymiai prisidėjo prie senovės pasaulio ir padėjo tokioms kultūroms kaip Mesopotamija, Egiptas, Graikija, Roma, Indas ir Kinija klestėti. Eigoje ginkluose bronza pakeitė akmenį.

Vytauto Didžiojo karo muziejuje adresu K. Doneleičio g. 64, Kaunas, galima susipažinti su ginklų istorijos ekspozicija, kur lankytojai gali susipažinti su pasauline ginkluotės istorija. Eksponatų gausa ir įvairovė suteikia galimybę parodyti rankinių ginklų raidą nuo XVI iki XX a., neapsiribojant vien pavyzdžiais iš Lietuvos ir kaimyninių kraštų, bet ir pristatant ginklus, kurie pas juos atkeliavo iš kone visos Europos, taip pat tolimųjų kraštų (Japonijos, Šiaurės Afrikos, Indijos, Irano, Turkijos, Kaukazo ir kt.). Šis muziejus yra vienas seniausių Lietuvos muziejų. Muziejaus steigėjas – Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerija.[16]

Anot A. E. Hartink, „niekas tiksliai nežino, kur, kada ir kaip atsirado pirmasis šaunamasis ginklas. XI amžiuje kinai jau buvo išradę sprogstamąjį mišinį, kurį daugiausia naudojo fejerverkams. Šį mišinį mes vadiname dūminiu paraku. Iki šiol neaišku, kaip parako gamybos formulė pateko į Europą, nors kai kurie šaltiniai teigia, kad formulę atvežė pirkliai arabai, kiti teigia, kad ją į Vieną atgabeno Markas Polas (Marko Polo) iš savo kelionės po Kiniją 1271-1291

[15] Kasprzak J. Przestępstwo nielegalnego wytwarzania i posiadania broni – rys historyczny karalności (The Crime of illegal produce and possession of arms – historical view of punishment), Przedsiębiorstwo i prawo, Wyższa szkoła przedsiębiorczości im. księcia kazimierza kujawskiegow Inowrocławiu, 2018, žurnalo Nr. 2, p. 5-22.
[16] Ginklų istorijos ekspozicija - Vytauto Didžiojo karo muziejus (vdkaromuziejus.lt), žiūrėta: 2022-04-24.

metais. Dar kitų nuomone paraką išrado europiečiai Rodžeris Beikonas ir Bertoldas Švarcas. Pastarasis vienuolis, kilęs iš Freiburgo miesto Vokietijoje, labai išgarsėjo – jo vardu pavadintas juodasis parakas. Visiškai atsitiktinai pastebėta, kad užtaisius vamzdelį paraku ir uždarius vieną jo galą, galima iššauti užtaisą. Taip prasidėjo šaunamųjų ginklų istorija.“[17]

Pirmosios istorinės nuorodos į draudimą turėti ginklus konkrečiai socialinei grupei yra kilę iš senovės Graikijos. Spartoje pusiasalio gyventojams buvo uždrausta turėti bet kokius ginklus Peloponeso helotams. Helotai buvo piemenų tauta, kurią užkariavo spartiečiai. Jie neturėjo pilietinių teisių ir atliko tarnautojų funkcijas, dažnai buvo vergai. Už karines pratybas Spartoje buvo atsakingi visi miestiečiai, todėl karinio gyvenimo negandoms spartiečių jaunimas buvo ruošiamas taip, kad buvo organizuojamos mokomosios ekspedicijos į helotų gyvenamas vietoves ir jų gyvenvietes. Helotai galėjo apsiginti tik ilgomis piemens lazdomis. Jei gyvenvietėje buvo randamas ginklas, arba helotai panaudodavo ginklą – vien už jo turėjimą buvo baudžiama mirties bausme. Jau senovės Graikijoje pradėjo atsirasti kai kurie papročiai vietose ir situacijose kai ginklai nebuvo leidžiami. Nuo tų laikų vyravo papročiai nesinešti ginklų į šventyklos teritoriją, sporto varžybas, oficialias ceremonijas ar teatro spektakliua. Šie papročiai buvo perimti ir senovės Romoje. Šventyklose buvo vietos, kur nebuvo įnešami ginklai. I amžiuje prieš Kristų valdant Kornelijui Sulai, klajojo aplink miestą apmokamų nuotykių ieškotojų ir plėšikų būriai, kurie puldinėjo, žudė, plėšikavo, padeginėjo, kėlė riaušes, organizavo tarpusavio sumušimus, kad sutvarkytų savo sąskaitas. Atsirado naujas teisinis terminas arba sicarius – žudikas, kilęs iš žodžio sica – reiškiantis trumpą lenktą durklą, tradicinį trakiečių ir dakų ginklą. Šis durklas buvo mažesnis už įprastą kardą, todėl jį lengviau paslėpti drabužių sijone. Greičiausiai buvo ir aštresnis, o tai buvo lemiama puolime staiga, kai reikėjo greitai mirti, jis tapo mėgstamiausiu nusikaltėlių ginklu.[18]

Kai Europa iš Kinijos pradėjo gauti parako, taip pat šilko ir popieriaus per Šilko kelio prekybos kelią, parakas gana greitai buvo pritaikytas mūšio lauko patrankoms, kurios buvo XIII amžiaus pradžios technologinės pažangos, pradėjusios žymėti viduramžių eros pabaigą, dalis. Ši patranka tapo gana populiari, nes ji sunaikino kariuomenę, nepaisant jų greitų žirgų ir sunkių plieninių šarvų. Po pirminio pabūklų išradimo idėja šaudyti dideliu ugnies švino kamuoliu į priešus buvo pradėta konceptualizuoti kaip prietaisas, kurį galėtų valdyti asmenys. Dėl šios koncepcijos buvo sukurtas pirmasis žinomas rankinis ginklas. Iš esmės tai buvo geležies gabalas, kuris buvo rankomis nukaltas į dvi dalis. Pirmoji dalis buvo ilgoji vamzdžio dalis, skirta laikyti sviedinį arba rankeną, kurią laikytų ginklo valdytojas. XIII amžiuje šaudmenys paprastai buvo menki, todėl vietoj geležinio rutulio buvo naudojami bet kas, pavyzdžiui, akmenys, vinys ar bet kas kita, ką jie

[17] Hartink A. Pistoletai ir revolveriai. Enciklopedinis žinynas. Vilnius: Aktėja, 2003.

[18] Kasprzak J. Przestępstwo nielegalnego wytwarzania i posiadania broni – rys historyczny karalności (The Crime of illegal produce and possession of arms – historical view of punishment), Przedsiębiorstwo i prawo, wyższa szkoła przedsiębiorczości im. księcia kazimierza kujawskiegow Inowrocławiu, 2018, žurnalo Nr. 2, p. 5-22.

galėjo rasti. Rankinio ginklo populiarumas išaugo XIII amžiuje. Ginklas turėjo daug savybių, dėl kurių palankiomis aplinkybėmis jis buvo naudingesnis nei kardai ir lankai. Lankininkams ir kalavijuočiams reikėjo visą gyvenimą būti atsidavusiam savo praktikai, kad galėtų įgyti tam tikrą įgūdžių lygį, kuris būtų naudingas mūšyje. Rankinį ginklą buvo galima sumaniai panaudoti turint labai mažai įgūdžių, o be to, jis galėjo būti pagamintas masiškai.[19]

Kaip socialinis vystymasis ir padalijimas, ginklai tapo valdančiųjų, galingųjų ir riterių atributu. Efektyvi ginklų platinimo kliūtis buvo jų kaina. Ginklai tapo ne tik kovos įrankis, bet dažnai tai buvo meninis gaminys, dėvimas su apranga, kuris liudijo apie savininko padėtį ir turtą. Daugybė valstiečių sukilimų XI ir XII amžiuje atkreipė galingųjų dėmesį, kad ginklai plačios visuomenės rankose gali būti nesaugūs valdžiai. Daugelis vietinės svarbos įsakų net uždraudė žemesniosioms klasėms turėti ginklus. Pradėjo formuotis paprotinė teisė, kad kardo pavidalo ginklas yra išskirtinis riterio – bajoro atributas. Valstiečiai į karinę tarnybą jau buvo traukiami išimtinai, iškilus dideliam pavojui, nes reikėjo dirbti ūkyje. Vien tik paties valstiečio ginklo turėjimas buvo įtartina savaime. Kodėl turi ginklą? Kokiam tikslui? Iš kur šis ginklas? Jis pavogė (nes negalėjo pirkti), surado (kodėl negrąžino, o gal apiplėšė? Vien šių klausimų uždavimas galėjo būti tiesus kelias valstiečiui į kartuves.[20]

Kaip jau ir minėta, XIV amžiaus pradžioje pradėta kurti šaunamuosius ginklus. Tada buvo atrasta, kad parakas gali būti naudojamas ne tik fejerverkams ir padegamiesiems mišiniams, bet ir sviediniams paleisti. XV amžius jau yra lūžis šaunamųjų ginklų raidai. Nepaisant didėjančio šaunamųjų ginklų efektyvumo ir praktinio naudingumo, šis išradimas moraliniu ir etiniu požiūriu vertinamas neigiamai. Iš pradžių šaunamieji ginklai traktuojami kaip negarbingi. Taip pat nerimaujama dėl labai sunkių sužalojimų žmonių sveikatai ir gyvybei, šaudymo tokiais ginklais padarinių. Net santykinai smulkūs susišaudymai dėl gedimo baigėsi mirtinomis infekcijomis. Taigi buvo tam tikras priešiškumas šaunamiesiems ginklams. Šis nenoras pasireiškė ir teisėje. 1542 metais Anglijos karalius Henrikas VIII paskelbė būtiną išleisti įstatymą, draudžiantį naudoti pistoletus ir apriboti šaunamųjų ginklų laikymą medžioklės tikslais. Šaunamuosius ginklus galėjo įsigyti tik žemės savininkai ir turtingi žmonės, turintys metinių pajamų daugiau nei 10 020 svarų sterlingų. Tačiau jokiais apribojimais nebuvo galima sustabdyti tiek ilgųjų, tiek trumpųjų šaunamųjų ginklų kūrimą. Ginklas buvo toks dažnas daiktas, kad buvo įtrauktas į karinę techniką, juos pirko ir kariuomenė, privatūs asmenys savigynai ir taip pat tapo nusikaltimo įrankiu. Šaunamieji ginklai taip pat buvo aprangos elementas, orumo ir galios ženklas. Anglijoje įstatymai, ribojantys prieigą prie ginklų buvo nuo Henriko VIII laikų. Jau valdant Elžbietai I šaunamųjų

[19]Svečių indėlis, „Visa ginklų istorija“, Istorijos kooperatyvas, 2019 m. sausio 17 d. Žiūrėta 2022 m. balandžio 24 d. https://historycooperative.org/the-history-of-guns/

[20]Kasprzak J., *Supra note,* 15.

ginklų gamyba tampa prioritetu šalyje ir viskas, kas tarnauja šiam tikslui, turi strateginę reikšmę. Daugelyje šalių iki XVII amžiaus pabaigos vienintelis apribojimas įgyti ginklą buvo jo kaina. Buvo gaminami šaunamieji ginklai, kuriuose daug dalių turėjo būti pagaminti laikrodžio tikslumu, tiek aukštos kokybės artimojo kovos ginklai.[21]

Pirmasis pilnas ir šiuolaikiškas taisykles reglamentuojantis teisės aktas dėl ginklo turėjimo buvo 1852 m. spalio 24 d. Austrijos imperatoriškasis patentas dėl ginklų gamybos, laikymo ir nešiojimo, taip pat ginklų prekybos ir transportavimo. Aptariamas patentas jau labai tiksliai reglamentavo nuosavybės taisykles ginklams, šaunamojo ginklo licenciją ir licenciją gaminti bei prekiauti ginklais. Tai iš tikrųjų pristatė spontanišką nusikaltimą dėl neteisėto disponavimo ginklais. Už tokią veiką buvo baudžiama ginklo konfiskavimu ir bauda. Ši veika buvo traktuojama kaip nusikaltimas, o kaltininkas patraukiamas atsakomybėn.[22]

Pasak A. Venckaus, „šaunamuosius ginklus vieni iš pirmųjų panaudojo husitai 15 a. viduryje, tarp jų ir vadinamąjį „pištalą“. Pištalos vamzdis buvo tvirtinamas prie medinio koto, kurį šaudydami laikydavo po pažastimi. Šis nedidelis husitų ginklas buvo efektyvus nedideliais atstumais. Teigiama, kad iškreiptas „pištalos“ pavadinimas „pistole“ ir davė pavadinimą trumpavamzdžiui, valdomam viena ranka ginklui, pistoletui. Kiti šaltiniai tvirtina, kad pistoletą išrado įtalų ginklų meistras Kamullo Vetelli, kuris gyveno ir dirbo Pistojos mieste ir todėl jo išrastas ginklas buvo pavadintas pistoletu. Jei pirmieji šaunamieji ginklai, t.y. ginklai, kuriuose kulkos išmetamos iš vamzdžio panaudojant sudegančio parako energiją, atsirado pasaulyje 14 a. pradžioje, tai trumpavamzdžiai ginklai, šaudant valdomi viena ranka, atsirado kur kas vėliau. Pistoletų išradimui turėjo įtakos kibirkšties ratinės spynos šaunamiesiems ginklams išradimas, kuri buvo gerokai pranašenė už iki tol buvusią dagtinę spyną.“[23]

Išgirdus ginklo sąvoką, daugiausia kyla dvi asociacijos – ginklas kaip priemonė savigynai ir ginklas kaip priemonė puolimui. Būtent dėl šios priežasties ilgainiui atsirado taisyklės, reglamentuojančios ginklo naudojimą visuomenėje. Tačiau jei kalbame apie ginklus, galime apibendrintai apžvelgti jų raidos etapus, kadangi ginklo raida iš esmės atspindi ir pačios visuomenės raidą, nes žmogaus poreikis saugumui egzistavo visais laikais.

Tikslinga paanalizuoti, kokie yra <u>šaunamųjų ginklų vystymosi etapai</u>, tai:

„- Ginklai su dagtine spyna (14 a.). Spyną sudaro svirtis, kurios viršutinis galas su uždegta dagtimi, paspaudus apatinį galą (nuleistuką), uždega parake užtaisą;

- Ginklai su titnagine ratine spyna (15 a. – 16 a.). Parako užtaisas uždegamas sukant ratą;

[21] Kasprzak J., *supra note,* 15.
[22] *Ibid.*
[23] Venckus A., Mokymo priemonė - „Pistoletai“. Vilnius, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos Krašto apsaugos mokykla, 1994.

- Ginklai su titnagine spyna (16 a. vidurys). Parako užtaisas uždegamas smūgiuojant gaiduku, turinčiu titnago gabaliuką, į plieninį žiebtuvėlį;

- 17 a. ant ginklo vamzdžio pradedama tvirtinti durklą – duriantį ir pjaunantį šaltąjį ginklą. Pradžioje durklo rankena buvo įstatoma į vamzdį, todėl nebuvo įmanoma šaudyti su prijungtais durklais. Nuo 17 a. pabaigos buvo pradėta naudotis durklu su vamzdeliu, uždedant jį ant vamzdžio laibgalio;

- Ginklai su kapsulės spyna (19 a. pradžia). Parakas uždegamas smūgiuojant gaiduku į kapsulę. Šis ginklas turėjo privalumų prieš ankščiau išvardintus, buvo patikimesnis, mažiau priklausė nuo oro sąlygų;

- Ginklai su vamzdžiu turinčiu graižtvą (16 a. – 19 a.). Nuo 19 a. vidurio, pradėjus naudoti pailgą kulką ir spyną su kapsule, jie pakeitė lygiavamzdžius, nes gerokai padidino greitošaudą ir šaudymo nuotolį;

- 19 a. antroje pusėje buvo išrastas unitarinis šovinys, 1888 m. bedūmis parako užtaisas (Nobelis).“[24]

Pasak R. Bebrausko „pirmąjį šovinį pasiūlė vokietis Johanas Dreizė (Johann Nikolaus Dreyse). Šoviniai popierine tūta pradėti naudoti 1840 m., su metaline tūta – 1860 m. Unitarinis šovinys suteikė galimybę kurti naujos konstrukcijos ginklus. Prasidėjo naujas šaunamųjų ginklų, užtaisomų iš drūtgalio, vystymosi etapas - neautomatinių, pusiau automatinių ir automatinių ginklų. Pistoletų išradimui turėjo įtakos sukurta šaunamųjų ginklų kibirkšties ratinė spyna, kuri buvo gerokai pranašesnė už iki tol buvusią dagtinę spyną. Apie du su puse šimtmečius pistoletų konstrukcija beveik nesikeitė nors ir buvo stengiamasi. Per tą laikotarpį galima paminėti tokius konstrukcijos pasikeitimus:

- vamzdžio pailginimas ir jo kalibro sumažinimas (XVI a. pabaiga);

- nuoseklus kibirkšties ratinės spynos pakeitimas titnagine skiltuvine spyna (XVII a.);

- išorės pistoleto formos tapo daug racionalesnės ir praktiškesnės.“[25]

E. V. Kurapka, H. Malevski, E. Vaitkevičius, 2001 m. spalio 12 d. Lietuvos mokslo darbų „Jurisprudencijoje“ nurodė, kad „žmonijos istorija glaudžiai susijusi su kova ir jos įrankiais - ginklais. Istoriniame procese vienų rūšių ginklai išnyko, kitų tobulėjo ir tebenaudojami iki šiol. Atsirado naujų ginklų rūšių. Kai kurie pamiršti ginklai (pvz., arbaletai) šiuo metu išgyvena renesansą. Nors pagrindinė ginklo paskirtis - sunaikinti priešininką, ginklas nebūtinai *a priori* turi turėti neigiamą atspalvį. Ginklai, kaip ir kiti daiktai, tenkina ir platesnius nei jų paskirtis poreikius: estetinius - ginklai meno kūriniai; pažintinius - kolekcionavimas; ūkinius, buitinius - ginklai kaip

[24] Pistoletų raidos istorija. Prieiga per internetą: http://www.ginklai.net.
[25] Bebrauskas R. Pistoletų ir revolverių raidos istorija, 2008. Prieiga per internetą: <http://www.suvioakademija.lt/ru/ginklu-apzvalga/pistoletu-ir-revolveriu-raidos-istorija.kml>.

darbo, tam tikros veiklos įrankiai; sportinius ir kt. Norminių aktų, mokslinės ir populiariosios literatūros, žiniasklaidos pateikiamų žinių ir jų interpretavimo analizė rodo, kad ginklo, taip pat ir nešaunamojo, samprata bei jos interpretacija dėl objektyvių ir subjektyvių priežasčių yra labai skirtinga ir paini. Iš objektyvių priežasčių galime nurodyti faktą, kad su ginklo sąvoka mes susiduriame karo moksle bei praktikoje, teisėje, kriminalistikoje, teismo medicinoje, istorijoje, archeologijoje ir kitose srityse. Ginklai visada buvo ir teisėsaugos institucijų akiratyje. Gana plačiai paplitusių ginklų konstravimo, gamybos ir panaudojimo klausimus nagrinėja skirtingų mokslo ir technikos sričių specialistai, todėl kyla problemų dėl pagrindinių sąvokų ir jų interpretacijų. Neretai pamirštama, kad kiekvienas mokslas ginklus nagrinėja iš savo pozicijų ir ne visada tinkamai panaudoja kitų mokslų sukurtus apibrėžimus bei terminus. Teisėsaugos institucijos, spręsdamos savo siaurus žinybinius tikslus, ginklus taip pat vertina pagal savo kriterijus.“[26]

Paminėti kriminalistinės ginklotyros atstovai moksliniame straipsnyje pabrėžė, kad „ginklas ir nešaunamasis ginklas - tai istorinės sąvokos. Tačiau, kaip ir dauguma materialaus pasaulio objektų, ginklai pradžioje buvo pasidaromi kaip įrankiai, neretai turintys kelias funkcijas. Pagrindinė iš jų buvo sustiprinti puolančio arba besiginančio žmogaus fizinę jėgą. Tų funkcijų svarba galėjo keistis - sumažėti arba padidėti. Pavyzdžiui, kai kurie žemdirbių įrankiai tapo smogiamaisiais ginklais (spragilas, kultuvas - nunčaku).“[27]

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina logiška išvada, kad ginklai visais laikais buvo padidinto pavojaus objektais, todėl valstybė, kad ir kokio išsilavinimo lygio būtų, visada skirdavo dėmesio su ginklais susietų santykių reguliavimui. Nė vienai pasaulio šaliai ne paslaptis, kad ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų medžiagų prekyba – vienas pelningiausių verslų, gerokai papildančių ne tik valstybės biudžetą. Todėl pagrįstai skiriamas ypatingas dėmesys priemonėms, kuriomis siekiama užkirsti kelią neteisėtai šių objektų apyvartai, nes tokia veikla kelia pavojų žmonių gerovei, jų socialinei ir ekonominei raidai bei jų teisei gyventi taikos sąlygomis. Atkreiptinas aktualus dėmesys, kad šiuo metu Europoje kyla ginkluoto konflikto grėsmė, kai į suverenią ir nepriklausomą Ukrainos valstybę įsiveržė priešiškai nusiteikusios Rusijos Federacijos ginkluotosios pajėgos ir okupuoja šalį, vyksta karas, Ukrainos tautos atžvilgiu naudojama agresija, įvairių rūšių, tame tarpe koviniai, uždrausti termobariniai ginklai, karinė technika ir jos įranga, karinės raketos, minos, kas sukelia grėsmę valstybės viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui, to pasekoje ginkluoto konflikto metu žūva nekalti žmonės. Kaip ir minėta, ginklų prekyba yra labai pelningas verslas ir galima pateikti akivaizdų palyginimą, kad Lietuvos Respublika šiais metais didina savo finansavimą krašto gynybai pasiekiant 2,52 proc. nuo BVP, ir

[26] Kurapka E. V., Malevski H., Vaitkevičius E. *Supra note*, 14.
[27] *Ibid*.

sieks 3 proc. netolimoje ateityje, kas sudaro apie 2-3 milijardus eurų ginkluotei. Tikėtina, kad jeigu aplamai nebūtų išrasti ginklai, tai nevyktų tokio pobūdžio ginkluoti konfliktai ir gyventumę taikos sąlygomis, o šie pinigai galėtų būti skirti ir pakeistų tūkstančių vargingai gyvenančių asmenų likimus.

1.2. Šiuolaikinė kriminalistinė ginklo samprata ir jos raida

Magistro baigiamojo darbo tema yra tiesiogiai susijusi su kriminalistine ginklo samprata, todėl darbo tikslui pasiekti būtina plačiau gilintis į kriminalistinę ginklotyrą.

Pasak S. Matulienės, „kriminalistikos technika – tai teorinių teiginių ir jais pagrįstų techninių priemonių, metodų bei būdų, naudojamų potencialiems įrodymams surasti, įtvirtinti, paimti, ištirti ir panaudoti, taip pat kitiems nusikalstamų veikų tyrimo ir jų prevencijos uždaviniams spręsti, sistema. Dauguma mokslininkų pripažįsta, kad į kriminalistikos technikos sistemą yra įtraukiama viena iš autorės minimų šakų - kriminalistinė ginklotyra arba kriminalistinis mokslas apie ginklus (anksčiau dažnai buvo kalbama apie teismo ar kriminalistinę balistiką)“.[28]

Kriminalistinė ginklotyra – tai kriminalistikos technikos šaka, tirianti ginklus, ginklų panaudojimo pėdsakus ir rengianti jų tyrimo būdus, metodus. Kriminalistikoje dažniausiai skiriamos trys ginklotyros rūšys, tai: kriminalistinė balistika, nešaunamojo (šaltojo) ginklo tyrimas ir sprogstamųjų įtaisų bei sprogmenų tyrimas.[29]

Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje yra nurodyta, kad kriminalistinė balistika, teismo balistika, tai kriminalistinės technikos šaka, tirianti techninius klausimus, susijusius su vykdant nusikaltimą panaudotais šaunamaisiais ginklais. Kriminalistinės balistikos objektai yra įvairių rūšių lengvieji šaunamieji ginklai (pistoletai, automatai, medžiokliniai šautuvai ir kiti), atipiniai ginklai, pagaminti imituojant plunksnakotį, lazdą, skėtį ar kitą daiktą, ginklų dalys, šaudmenys ir jų dalys, medžiagos ir instrumentai, naudoti šaudmenų komponentams gaminti, šūvio pėdsakai (šūvio suodžiai, sviedinių metalizacijos pėdsakai ginklo vamzdyje), likę ant pažeistų objektų, šovusiojo drabužių, rankų ir ginkle. Kriminalistinė balistika nustato, pvz., šaunamojo ginklo rūšį, sistemą, kalibrą, šūvio nuotolį, kryptį, vietą, šaudmens įėjimo ir išėjimo angą, šaunamojo ginklo numerį (jei buvo panaikintas) ir kita. Kriminalistinėje balistikoje tyrimams naudojami lyginamieji pavyzdžiai, būtini ginklui identifikuoti, lyginamieji mikroskopai, spektrografai, profilografai, profilometrai, ultravioletiniai, infraraudonieji, rentgeno ir gama spinduliai, polimerinės medžiagos. Kriminalistinė balistika susijusi su teismo medicina, kitomis

[28] Kurapka E. V. ir Matulienė S. Kriminalistikos teorija ir technika. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas 2012, p. 40.
[29] *Ibid*, p. 263.

kriminalistinės technikos šakomis (pvz., trasologija). Kriminalistinė balistika pradėta plėtoti 20 a. pradžioje JAV. Žiūrėti: https://www.vle.lt/straipsnis/kriminalistine-balistika.[30]

Iš išvardytų priemonių, tikėtina, jog eilinis asmuo žino tik apie mikroskopą ir rentgeną, nes su tuo iš dalies gali susidurti sveikatos priežiūros srityje, tačiau kita įranga stebina ir ja moka naudotis tik specialių žinių ir įgūdžių turintis specialistas, kuris ir dažniausiai tyrime pateikia nešališkas specialiso išvadas.

Bendrai aptarus, kad ginklų nagrinėjimo sritis yra priskirama kriminalistinei ginklotyrai (balistikai), toliau darbe bus pateikiami įvairių specialistų, mokslininkų, profesorių, kitų šioje srityje pasižymėjusių užsienio ir mokslinius tyrimus atlikusių autorių parašyti kriminalistinės literatūros šaltiniai, kuriuose yra pasisakoma apie kriminalistinę ginklo sampratą, požymius ir raidą.

Kriminalistikos specialistai E. V. Kurapka, H. Malevski, E. Vaitkevičius nurodo, kad „apibūdinant ginklo sąvoką apskritai, tai 1978 m. išleistoje karinėje enciklopedijoje rašoma, jog „ginklai“ - tai įrenginiai ir priemonės, naudojami ginkluotoje kovoje priešui sunaikinti. S. Torecki ginklą apibūdina kaip techninę kovos priemonę, skirtą pulti ir gintis neutralizuojant priešo gyvąją jėgą, naikinant priemones, įtvirtinimus, karinius ir ūkinius objektus, politinio ir administracinio gyvenimo centrus. V. Pleskačevskio pateikiamas ginklo apibūdinimas turi kriminalistinį atspalvį. Jis rašo, kad kriminalistikoje ginklas - tai materialioji priemonė žmonėms arba gyvuliams žaloti bei kliūtims griauti. 1997 m. išleistoje kriminalistikos enciklopedijoje ginklai apibūdinami kaip įrenginiai ir daiktai, pagal konstrukciją skirti gyviems ir kitiems taikiniams naikinti. Ginklai skirstomi į šaunamuosius, šaltuosius, svaidomuosius, pneumatinius ir dujinius. Analogiškai ginklai apibūdinami ir Teismo ekspertizės enciklopedijoje bei naujausiuose rusų kriminalistikos vadovėliuose arba pateikiamos nuorodos į Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą, kuriame apibrėžiamos pagrindinės sąvokos. 1996 m. liepos 2 d. priimtame Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme rašoma: „Ginklai - įrenginiai ar daiktai, sukonstruoti ar pritaikyti gyvųjų ir kitų taikinių naikinimui ar kitokiam žalojančiam juos poveikiui taip pat pagrindinės ginklų dalys, atliekančios jų funkcijas". Aiškindamiesi ginklo sąvoką ir ginklų klasifikaciją neretai susiduriame su kitais objektais, turinčiais tam tikrų ginklų požymių. Taigi, specialistų nuomone, kriminalistinės ginklotyros objektų sistemą sudaro:

- ginklai;
- daiktai, kuriais gali būti arba buvo daromi sužalojimai, bet neturintys ginklui būtinų požymių;
- daiktai, panašūs į ginklus, bet neturintys ginklo kovinių savybių.“[31]

[30] https://www.vle.lt/straipsnis/kriminalistine-balistika. Visuotinė Lietuvių enciklopedija. Žiūrėta - 2022-02-22.
[31] Kurapka E. V., Malevski H., Vaitkevičius E. *Supra note*, 14.

Kriminalistines ir teisines nešaunamųjų ginklų vertinimo problemas mokslo lygiu daugiausiai nagrinėjo rusų kriminalistai. Vakarų šalyse šios problemos dažniausiai sprendžiamos remiantis praktika. Neteisėto nešaunamojo ginklo gaminimo, nešiojimo ir kitų veikų kriminalizavimas verčia kriminalistikos atstovus šiuos klausimus nagrinėti kruopščiai ir skirtingais aspektais. Vakarų šalių teisės literatūroje nešaunamasis ginklas - tai vienas iš didesnio pavojaus objektų, kurių gamyba, prekyba, naudojimas turi būti reglamentuojami.[32]

Pasak specialistų, „Lietuvos teisinėje praktikoje dėl susiklosčiusių istorinių aplinkybių buvo, o dėl inertiškumo tebeliko sąvoka „nešaunamasis ginklas". Akivaizdu, kad nešaunamojo ginklo vertinimo klausimais diskutuoja tiek baudžiamosios teisės, tiek kriminalistikos specialistai, terminijoje painiojasi ir įstatymo leidėjas. Šia tema yra parašyta net disertacija, kurios autorius – V. Terechovič. Nors nešaunamojo ginklo sąvoka yra žinoma daugelio šalių teisės ir kriminalistikos literatūroje (angl. - *blank weapon*, vok. - *blanke Waffe*, rus. - *холодное оружие*, lenk. - *biala bron*), lingvistiniu ir turinio atžvilgiu šie terminai suprantami labai skirtingai. Be to, vartojami ir kiti pagal turinį artimi terminai, pavyzdžiui, duriamasis ginklas, kertamasis ginklas, smogiamasis ginklas). Lietuvos teisinėje ir kriminalistinėje literatūroje bei įstatymų leidyboje egzistuoja nemažai nesusipratimų. Pavyzdžiui, literatūroje neretai terminai „nešaunamasis ginklas" ir „šaltasis ginklas" yra vartojami kaip sinonimai, nors jų semantinė analizė rodo aiškius skirtumus. „Nešaunamasis ginklas" - tai terminas, kuris gali ir turi būti vartojamas kaip priešingybė šaunamiesiems ginklams."[33]

V. Terechovič mokslo darbų „Jurisprudencijoje" nurodo, kad „nešaunamojo ginklo sąvoka suprantama daug plačiau nei netolimoje praeityje, tad tam, kad būtų galima susivokti, turi būti sudaryta metodologinė kriminalistinių nešaunamųjų ginklų tyrimų bazė, nes žinių apie nešaunamąjį ginklą daugėja. Kertinis tokios bazės akmuo yra kriminalistinė nešaunamojo ginklo samprata. Kriminalistinę nešaunamojo ginklo sąvoką vartoja tik tos valstybės, kur istoriškai nešaunamasis ginklas yra vienas iš nusikaltimo sudėties objektyviosios dalies požymių kvalifikuojant nusikalstamas veikas. Latvijos teisminėje praktikoje terminas „nešaunamasis ginklas" buvo pradėtas vartoti nuo 1885 m., tačiau mokslinė nešaunamojo ginklo sąvoka pirmą kartą buvo pasiūlyta tik 1891 m. Brokgauzo ir Efrono išleistame Enciklopediniame žodyne. Pirmasis nešaunamojo ginklo sąvoką 1948 m. pabandė suformuluoti V. N. Terzijevas, kuris išskyrė 3 pagrindinius nešaunamojo ginklo požymius:" [34]

- priklausomybė aštriems pjaunamiesiems, kertamiesiems, duriamiesiems arba bukiems ginklams;

[32]Kurapka E. V., Malevski H., Vaitkevičius E. *Supra note*, 14.
[33]*Ibid*.
[34]Терехович (2001). Понятие холодного оружия в криминалистике как методологическая основа криминалистического исследования холодного оружия *Jurisprudencija : mokslo darbai, 22*, 220–228.

- paskirtis - pulti arba aktyviai gintis;
- galimybė juo padaryti kūno sužolojimų.

Pasak V. Terechovič, „daugiau nei per 50 metų kriminalistinė nešaunamojo ginklo sąvoka kito. Tai daugiausiai lėmė teisminė praktika, todėl kyla būtinybė suformuluoti šiandienines realijas atitinkančią kriminalistinę nešaunamojo ginklo sąvoką. Vienas iš esminių kriminalistinės nešaunamojo ginklo sąvokos požymių yra energija, eikvojama naudojant ginklą (žmogaus raumenų jėga). Kitas kriminalistinės nešaunamojo ginklo sąvokos požymis yra reali kovinių ginklo savybių naudojimo galimybė arba, kitaip tariant, techninė nešaunamojo ginklo būklė, leidžianti naudotis jo kovinėmis savybėmis.“[35]

Nešaunamieji ginklai **pagal techninę būklę** gali būti klasifikuojami į:

- techniškai tvarkingus;
- techniškai netvarkingus;
- tokios techninės nešaunamojo ginklo būklės, dėl kurios negalima taikyti kovinių nešaunamojo ginklo savybių.

Nešaunamieji ginklai **pagal žmonių skaičių**, būtiną norint jais disponuoti, klasifikuojami:

- Individualius;
- kolektyvinius.

Taigi, pasak V. Terechovič - dar vienas kriminalistinės nešaunamojo ginklo sąvokos požymis yra jo individualumas. Apibendrinant šiuos kriminalistinės nešaunamojo ginklo sąvokos požymius galima pateikti tokį apibrėžimą: nešaunamasis ginklas - tai individualus ginklas, kurio techninė būklė leidžia taikyti jo kovines savybes pasitelkus žmogaus raumenų jėgą.[36]

Toliau kalbant jau apie šaunamojo ginklo kriminalistinius klausimus, tai pastaruosius nagrinėjo Kurapka E. V., Malevski H., Pečkaitis J. S., Vaitkevičius E., kur moksliniame straipsnyje - Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste, nurodė, jog: „Klausimo, ar konkretus objektas yra šaunamasis ginklas, sprendimas pavedamas teismo balistikos ekspertui arba kitam specialistui. Pasak autorių, 1994 metų Lietuvos Respublikos įstatyme dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų arba sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo, nebuvo pateiktas šaunamojo ginklo sąvokos apibrėžimas. Autoriai nurodo, kad pastaraisiais dešimtmečiais Lietuvos baudžiamojoje teisėje ir visuomenėje

[35] Терехович, *supra note,* 60.
[36] *Ibid*.

susiformavo šaunamojo ginklo samprata, apimanti gana aiškų šaunamojo ginklo sąvokos turinį. Tai, kad šaunamojo ginklo sąvoka buvo laikoma visuotinai suprantama, galima spręsti ir iš seniau lietuvių kalba išleistos specialios teisinės ir kriminalistinės literatūros, tačiau nei 1976 metais išleistoje knygoje „Teismo balistika“, nei 1985 metais išleistame „Kriminalistikos“ vadovėlyje šaunamojo ginklo apibrėžimo nėra. 1989 metų Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentare aiškinant BK 234 str. konstatuojama: „Šaunamiesiems ginklams priskiriami įvairių rūšių koviniai ginklai: šautuvai, karabinai, pistoletai, revolveriai, automatai, artilerijos pabūklai, minosvaidžiai, graižtviniai medžiokliniai šautuvai, mažo kalibro sportiniai ginklai ir kt., kurie gali būti naudojami ir nešiojami turint leidimą. Šaunamiesiems ginklams priskiriami ir lygiavamzdžių medžioklinių šautuvų nupjautvamzdžiai“. Norminiuose teisės aktuose būtent šaunamojo ginklo sąvokos apibrėžimas pirmą kartą pateiktas 1996 metų Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme: „Šaunamieji ginklai – įrenginiai ar daiktai, sukonstruoti ar pritaikyti mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią padaryti pavojingus gyvybei kūno sužalojimus; sviedinio nukreipiantysis judėjimas atsiranda naudojant parako ar kitos medžiagos užtaiso degimo energiją“. Tais pačiais metais pasirodė ir vienintelis Lietuvos kriminalistinėje literatūroje straipsnis šaunamojo ginklo sampratos ir klasifikacijos klausimais. Kelios pavienės publikacijos skirtos atskirų šaunamųjų ginklų rūšių kriminalistinio ir teisinio vertinimo preblemoms.“[37]

„Kriminalistikos literatūroje šaunamojo ginklo apibrėžimas pirmą kartą pateiktas 1998 m. išleistame vadovėlyje „Kriminalistikos technikos pagrindai“. 2003 m. liepos 1 d. įsigaliojus naujai Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcijai, įtvirtinta nauja šaunamojo ginklo samprata, kuri iš buvo esmės besiskirianti nuo senosios. Šiuo įstatymu prie šaunamųjų ginklų priskirti „įrenginiai ir daiktai, sukonstruoti ar pritaikyti kaip ginklai, iš kurių sprogimo, dujų ar oro slėgio ar kokia nors kita varomąja jėga gali būti paleistas sviedinys (kulka, šratas, strėlė ar kt.), arba kenksmingos, dirginančios medžiagos, skirti mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per nuotolį paveikti. Šaunamuoju ginklu laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys“. Tai pažodinis šaunamojo ginklo apibrėžimo, paimto iš 1978 m. birželio 18 d. Europos konvencijos dėl privačių asmenų šaunamųjų ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės, vertimas. Šio šaunamojo ginklo apibrėžimo pasirinkimas aiškinamas įstatymo kūrėjų noru „suderinti Lietuvos Respublikos teisės aktus, taikomus ginklų ir šaudmenų apyvartos bei kontrolės srityje, su ES teisės aktų reikalavimais“. Priimant naująjį įstatymą siekiama „nustatyti ginklų, šaudmenų klasifikacijos, jų apyvartos (įsigijimo, laikymo, realizavimo, nuomojimo, taisymo, naudojimo) pagrindus, nustatyti ginklų ir šaudmenų apyvartos kontrolės institucijų veiklos

[37] Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S.J., Vaitkevičius E. *supra note*, 13.

teisinius pagrindus, teises ir pareigas subjektams, kurių veikla susijusi su ginklais ir šaudmenimis“ (citatos iš Aiškinamojo rašto dėl Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo projekto). Šiuo įstatymu prie šaunamųjų ginklų priskiriami dujiniai pistoletai ir revolveriai, templiniai ginklai, kurių sviediniui energiją suteikia tamprus elementas naudojant žmogaus raumenų jėgą arba mechaninius įrenginius, signaliniai ginklai, skirti garso, šviesos signalui sukurti signaliniu pirotechniniu įtaisu arba signaliniais šaudmenimis, pneumatiniai ginklai, kurie iki šiol prie šaunamųjų ginklų nebuvo priskiriami. Toks išplėstinis šaunamojo ginklo vertinimas iš esmės keičia iki šiol priimtą šaunamojo ginklo sampratą. Yra ir kitų šaunamojo ginklo sąvokos apibrėžimų, pateikiamų autoritetingų tarptautinių organizacijų dokumentuose. Jie labiau atitinka kriminalistinę šaunamojo ginklo sampratą. Štai Protokole prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais šaunamojo ginklo sąvoka apibrėžiama taip: „Šaunamasis ginklas – bet koks nešiojamasis vamzdinis ginklas, kuris išstumia, yra suprojektuotas išstumti arba gali būti lengvai perdirbtas, kad galėtų veikiant sprogstamajai medžiagai išstumti šratą, kulką ar šovinį, išskyrus senovinius šaunamuosius ginklus ar jų tikslias kopijas. Senoviniai šaunamieji ginklai ir jų kopijos apibūdinami vadovaujantis vidaus teisės normomis. Tačiau jokiu atveju senoviniai šaunamieji ginklai neapima šaunamųjų ginklų, pagamintų po 1899 m.“ Šis protokolas papildo Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą. Jo tikslas – skatinti, puoselėti ir stiprinti šalių bendradarbiavimą siekiant užkirsti kelią šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų neteisėtai gamybai ir prekybai jais, su šiais reiškiniais kovoti ir juos išnaikinti. Šiame protokole šaunamasis ginklas suprantamas kaip ypač pavojingas nusikaltimo įrankis. Taigi matome, kad įvairiuose tarptautinių organizacijų dokumentuose šaunamojo ginklo samprata apibrėžiama skirtingai.“[38]

Manytina, kad elementariausia ir visuomenei lengviausiai prieinama „ginklo“ samprata yra paskelbta interneto portale https://lt.wikipedia.org, kur „ginklas“ yra aprašomas kaip žmogaus naudojamas įrankis kovai arba medžioklei. Teoriškai, bet koks daiktas gali būti naudojamas kaip ginklas, tačiau ginklais vadinami tik specialiai šiam tikslui sukurti įrankiai. (žiūrėta interneto portale – 2022-02-22). Tačiau kaip matyti, ši sąvoka yra labai jau elementari ir tik maža dalimi susijusi su kriminalistiniu ginklo sampratos apibūdinimu.

E. V. Kurapkos ir S. Matulienės 2012 m. vadovėlyje - Kriminalistika, teorija ir technika, Kriminalistinės ginklotyros skyriuje kalbant apie ginklo sampratą yra nurodoma, kad: „šalyje nemažai nusikaltimų padaroma panaudojant šaunamuosius ginklus. Stebina didelė šių ginklų įvairovė, kai kurie iš jų, dar neaprašyti kriminalistikos literatūroje, yra neįprastos konstrukcijos arba pritaikyti šaudyti nestandartiniais šoviniais. Pavyzdžiui, vis dažniau panaudojami perdirbti

[38] Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S.J., Vaitkevičius E. *supra note,* 13.

dujiniai pistoletai ir revolveriai, nemažėja savadarbių ginklų. Nusikaltimų, susijusių su šaunamojo ginklo panaudojimu, tyrimas negali būti sėkmingai atliktas nepasitelkus specialių žinių apie ginklus. Šaunamųjų ginklų kriminalistinio tyrimo klausimus nagrinėja kriminalistinė balistika“.[39]

E. V. Kurapka nurodo, kad: „tirdami bylas, susijusias su šaunamųjų ginklų, šaudmenų panaudojimu, jų neteisėtu gavimu, laikymu, įsigijimu arba realizavimu, teisėsaugos pareigūnai susiduria su specifinėmis problemomis. Balistinių tyrimų metu sprendžiami šie pagrindiniai uždaviniai:

- Nustatoma šaunamojo ginklo būklė: ar jis tinkamas šaudyti, ar apskritai tiriamasis objektas yra šaunamasis ginklas, ar galima iš jo iššauti nenuspaudžiant nuleistuko, nagrinėjami kai kurie kiti diagnostiniai klausimai.
- Šaunamasis ginklas identifikuojamas pagal pėdsakus ant kulkų ir tūtelių arba priskiriamas tam tikrai standartizuotai grupei: rūšiai, sistemai, medeliui, pavyzdžiui.
- Nustatoma šovinių ir jų komponentų grupinė priklausomybė, iš kokio šaunamojo ginklo jais galima šaudyti, ar tokie šoviniai tinkami šaudyti.
- Nustatomos įvairios šūvio aplinkybės.“[40]

„Balistinių tyrimų metu tiriami visų rūšių, sistemų, modelių ir pavyzdžių lengvieji šaunamieji ir pneumatiniai ginklai: revolveriai, pistoletai, pistoletai kulkosvaidžiai, automatai, karabinai, šautuvai, taip pat netipiniai šaunamieji ginklai (savadarbiai, perdirbti ginklai, nuopjovos, techniniai prietaisai, pritaikyti naudoti kaip šaunamieji ginklai). Ginklų apskritai, tarp jų ir šaunamojo ginklo, samprata yra viena svarbiausių ir įdomiausių kriminalistikos problemų. Pastaruoju metu, liberalizuojant šalyje šaunamųjų ginklų įsigijimą, ši problema tapo dar aktualesnė, verčianti neatidėlioti kriminalistinio ginklo įvertinimo, sąvokų patikslinimo, šaunamojo ginklo kriterijų nustatymo, o nemažai sąvokų yra pateikiama Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme.“[41]

E. V. Kurapka ir S. Matulienė nurodo, kad „įvairių šalių kriminalistikos literatūroje šaunamojo ginklo problema analizuojama gana plačiai. Antai „Policijos terminų žodyne“ ginklai apibūdinami kaip tiesioginės prievartos įrankiai. Tai smogiamosios lazdos ir šaunamieji ginklai. Iš dalies prie ginklų priskiriamos lakiosios (ašarinės) medžiagos, sprogstamieji įtaisai ir rankinės granatos. Šaunamasis ginklas (tarnyboje naudojami pistoletai, revolveriai, šautuvai, automatai ir kulkosvaidžiai) suprantamas kaip priemonė tiesioginei prievartai vykdyti.“[42]

[39] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15.
[40] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15: p. 448.
[41] *Ibid*.
[42] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15: p. 451.

„Vokiečių kriminalistų nuomone, kriminalistine prasme nagrinėtini tik rankiniai šaunamieji ginklai, kuriais gali naudotis vienas žmogus. Dar reikėtų išskirti šautuvus (valdomus dviem rankomis) ir kumštinius (valdomus viena ranka) šaunamuosius ginklus.“[43]

„Amerikiečių kriminalistikos literatūroje nurodoma, kad yra daugybė įvairiausių tipų ir modelių šaunamųjų ginklų, o terminas šaunamasis ginklas apima ne tik paprastas ir lengvai atpažįstamas ginklų rūšis – revolverius, automatinius šautuvus, medžioklinius ir graižtvinius šautuvus, bet ir kitką – artileriją ir įvairiausius savadarbius ginklus“.[44]

„Trumpojoje rusų kriminalistikos enciklopedijoje šaunamasis ginklas apibūdinamas kaip „ginklas, kuriame sviedinio (kulkos) judėjimo jėga yra parako dujų energija“. Jis skirstomas į artilerijos (haubicos, patrankos, minosvaidžiai), šaulių (pistoletai, revolveriai, automatai, šautuvai, kulkosvaidžiai) ir granatsvaidžius“. [45]

Lenkijoje J. Kasprzak išleistoje kriminalistinėje monografijoje nurodoma, kad 2011 m. Lenkijos ginklų įstatymo 7.1. str. pakeitimas įvedė visiškai naują šaunamojo ginklo apibrėžimą – pagal įstatymą šaunamasis ginklas yra bet koks nešiojamasis vamzdinis ginklas, kuris iššauna, yra suprojektuotas šauti arba gali būti pritaikytas iššauti vieną ar daugiau sviedinių ar medžiagų veikiant parakui.[46]

Šaunamojo ginklo apibrėžimo problemą detaliau – aksiomatiniu požiūriu nagrinėjo ir kiti kriminalistikos vadovėlių autoriai. Kalbant apie visuotinai priimtus šaunamųjų ginklų terminus, tai jie užsienio valstybėse traktuojami įvairiai. Vokiečiai kalba apie: Schusswaffe ir *Feuerwaffe; Lenkai kalba apie: Broń strzelecka ir Broń palna; Rusai kalba apie: Стрелковое оружие ir Огнестрельное оружие*. Verčiant tiesiogiai į lietuvių kalbą, šios reikšmės yra daugmaž tokios pačios, tačiau užsienio kalbomis jos turi truputį kitą aspektą, nes yra susietos su šaunamaisiais ginklais, kurie naudoja būtent paraką šūviui atlikti, o kiti ginklai, kuriems naudojama mechaninė energija (suspaustos spyruoklės energija arba templiniai ginklai), tai nėra tas pats, todėl skirtingose šalyse turime skirtingai interpretuojamas ginklų sąvokas. W. Gutekunstas teigia, kad: „Visuotinai priimtas terminas „šaunamasis ginklas“ suprantamas ir, matyt, nereikalaujant gilesnės analizės, leidžia daryti dvi išvadas. Viena iš jų – teiginys, kad ginklas yra tik objektas, kuris yra kovos, t.y., puolimo ar gynybos, priemonė (įrankis). Antroji išvada išplaukia iš „degios“ savybės analizės. Ši savybė leidžia šaunamaisiais ginklais laikyti tik tuos įrankius, kurių naudojimas pagrįstas rūkymo procesu. Tai, žinoma, parako degimo procesas, kurio metu susidaro parako dujos. Šių dujų galia sukelia sviedinių svaidymą. Tačiau į šaunamojo ginklo sąvoką nepatenka ne tik neurobalistiniams

[43] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15: p. 451.
[44] De Forest, P. Criminalistics: An intruduction to forensic sciense. 4th edition. New Jersey, 1990, p. 390.
[45] Белкин, Р. С. Криминалистика. Краткая энциклопедия. Москва, 1993, p. 47.
[46] Kasprzak, Jerzy, Nielegalne wytwarzanie broni palnej i amunicji - problematyka prawno – kryminalistyczna. Monografija. Szczytno, 2013, p. 44.

ginklams priskiriami lankai ar arbaletai ar specialios barobalistinio tipo ginklų metimo mašinos, bet ir įtaisai, mėtantys sviedinius naudojant suslėgtą orą (pneumatiniai ginklai). Parako deginimo procesas yra esminis kitų kovos priemonių elementas, pvz., rankinės granatos, sausumos, požeminės ar jūros minos ar oro bombos. Todėl tai nėra požymis, apibrėžiantis šaunamojo ginklo sąvokos apimtį. Esant tokiai situacijai, pagrindinis kriterijus, pagal kurį bandomas objektas priskiriamas šaunamiesiems ginklams, yra tai, ar jis tikrai tinkamas sviediniu pataikyti į taikinį atitinkamu atstumu. T. Hanausekas atkreipia dėmesį į nuolatinį ginklų, tarp jų ir šaunamųjų ginklų, vystymą, manydamas, kad kriminalistikoje ir baudžiamojoje teisėje taip pat turėtų būti atsižvelgiama į raketinius, lazerinius, elektrinius ir kitus ginklus. Šių apibrėžimų pažintinė svarba yra didelė, tačiau praktiškai jie daugina problemas, nepateikdami į jas atsakymų.[47]

Kriminalistikos požiūriu „šaunamųjų ginklų“ esmę gana įdomiai atspindi M. Kulickio apibrėžimas: Šaunamieji ginklai yra pavojingas įrankis, kuris dėl savo konstrukcijos ir dujų, susidarančių degant raketinėms medžiagoms, panaudojimo būdo, kurį pateikia gamintojas ar naudotojas, turi galimybę iššauti sviedinį energija, galinčia sukelti žmogaus mirtį ar rimtus sužalojimus.

1995 m. leidinyje „Šaunamasis ginklas savigynai“ teisininkas L. Jašinskas kartu su bendraautoriais G. Akelaičiu ir A. Mitrofanovu įtvirtino tokią šaunamjo ginklo sąvoką: „Šaunamasis ginklas yra puolimui, gynybai, sportui, žaidimui ar medžioklei skirtas prietaisas, kurio šūvio metu šoviniai išstumiami iš vamzdžio didele sprogstančio parako dujų slėgimo jėga“.[48]

1999 m. Žukovskis J., Urbonavičius A. savo leidinyje „Šaunamasis savigynos ginklas“ nurodė, kad sąvoka ginklas suprantama kaip įrenginiai ar daiktai, sukonstruoti ar pritaikyti gyvųjų ir kitų taikinių naikinimui ar kitokiam žalojančiam juos poveikiui, taip pat pagrindinės ginklų dalys, atliekančios jų funkcijas. Minėti autoriai užsimena ir apie šaunamojo ginklo sąvoką iš Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo, todėl įvertinus leidinyje esančią sąvoką ir atlikus palyginimą, stebima, kad ji iš esmės identiškai atitinka minėto įstatymo 1996 m. redakcijoje įtvirtintą savoką, apie kurią detaliau bus kalbama tolimesnėje šio poskyrio dalyje, tačiau pastebima, kad minėti autoriai nurodo ir kitokią šaunamojo ginklo sąvoką, tai: „puolimui, gynybai, sportui, medžioklei skirtas prietaisas, kurio šūvio metu šoviniai išstumiami iš vamzdžio didelės sprogstančio parako dujų slėgimo jėgos“.[49]

[47] Kasprzak, Jerzy, Nielegalne wytwarzanie broni palnej i amunicji - problematyka prawno – kryminalistyczna. Monografija. Szczytno, 2013, p. 45.
[48] L. Jašinskas, G. Akelaitis, A. Mitrofanovas Šaunamasis ginklas savigynai. Vilkaviškis-Marijampolė: Informacijos pasaulis, 1995.
[49] Žukovskis J., Urbonavičius A. Šaunamasis savigynos ginklas. Vilnius: UAB „Tužlita“, 1999.

Analizuojant kriminalistikos doktriną, metodiniuose nurodymuose asmenims, noritiems įsigyti šaunamąjį ginklą savigynai, tinkamai juo naudotis ir prižiūrėti yra pateiktos šios ginklo sampratos:[50]

- „Ginklas – įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas gyvųjų ir kitų taikinių naikinimui ar kitokiam žalojančiam juos poveikiui, taip pat pagrindinės ginklų dalys, atliekančios jų funkcijas.
- Šaunamasis ginklas yra puolimui, gynybai, sportui ar medžioklei skirtas prietaisas, kurio šūvio metu šoviniai išstumiami iš vamzdžio didelės sprogstančio parako dujų slėgimo jėgos.“

Rusų literatūroje sąvoka ginklai paprastai apima šaunamuosius ginklus, tokius kaip pistoletai ir revolveriai, šautuvai ir kulkosvaidžiai, karabinai ir kulkosvaidžiai, taip pat lengvuosius kulkosvaidžius ir automatus. Rusijos klasifikacijoje šaunamieji ginklai apibrėžiami kaip „vamzdžiai mažesnio nei 20 mm kalibro ginklai, skirti iššauti šūvį ar kulką“. Taigi, sunkieji kulkosvaidžiai (kalibras iki 16 mm) taip pat patenka į šaunamuosius ginklus. Atskirai šaunamieji ginklai apima šaunamuosius ginklus ir granatsvaidžius. Pastarieji Jungtinių Tautų terminą „šaunamieji ginklai“ vartoja kartu su terminu „lengvieji ginklai“. Taigi Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos rezoliucijoje A/52/298 šios dvi sąvokos apibūdinamos kaip „ginkluotės, kurias naudoja ginkluotosios pajėgos, įskaitant vidaus saugumo pajėgas, ypač savigynai“. Jungtinių Tautų lengvuosius ginklus klasifikuoja kaip sunkiuosius kulkosvaidžius, povandeninius ir pakabinamus granatsvaidžius, minosvaidžius, kurių kalibras ne didesnis kaip 100 mm, ir kitų tipų ginklus.“[51]

J. Gardausko teigimu, „susisteminus kriminalistikos literatūroje išdėstytus samprotavimus dėl šaunamojo ginklo požymių, galima daryti išvadą, kad kriminalistinio šaunamųjų ginklų tyrimo metu yra tiriami visų rūšių, sistemų, modelių ir pavyzdžių lengvieji šaunamieji ir pneumatiniai ginklai: revolveriai, pistoletai, pistoletai-kulkosvaidžiai, automatai, karabinai, šautuvai, taip pat netipiniai šaunamieji ginklai (savadarbiai ginklai, nuopjovos, techniniai prietaisai, pritaikyti naudoti kaip šaunamieji ginklai)“.[52]

Kaip jau kalbėta, kriminalistiniam ginklo apibūdinimui yra labai svarbūs ginklo požymiai kriminalistine prasme, o kriminalistinėje literatūroje yra išskiriamas šaunamojo ginklo bendrasis požymis – paskirtis pulti arba gintis, o specialieji požymiai yra šie:

1) parako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujų panaudojimas sviediniui išmesti;

2) vamzdis, suteikiantis sviediniui judėjimo kryptį;

[50] *Ibid*.
[51] https://ru.wikipedia.org/wiki/ Стрелковое оружие. Žiūrėta – 2022-02-08.
[52] Kurapka, E., Gardauskas, J. Kriminalistinė ginklo samprata ir klasifikacija. Kriminalistikos ir teismo ekspertizės problemos. Mokslo darbų rinkinys. Vilnius, 1996, p. 155–171.

3) prietaisas (įtaisas) užtaisui uždegti;

4) pakankamas sviedinio pažeidžiamasis poveikis;

5) konstrukcija ir tvirtumas, leidžiantys iššauti daugiau kaip vieną šūvį.[53]

Jei bent vieno šių požymių nėra, ginklas šaunamiesiems ginklams nepriskiriamas.

Fakultatyvusis šaunamojo ginklo požymis – užraktas ar mechanizmas vamzdžiui užrakinti, įtaisai patogiai laikyti ginklą rankoje.[54]

Pasak kriminalistikos atstovų Kurapkos E., Malevski H., Palskio E., Kuklianskio S, didžiausią kriminalistinę reikšmę turi šaunamųjų ginklų klasifikavimas:[55]

„I. Pagal paskirtį: koviniai; mokomieji; sportiniai; medžiokliniai, taip pat versliniai; civiliniai, skirti aktyviai gynybai; dažniausiai 6,35 mm kalibro (pvz., 6,35 mm kalibro pistoletas „Brauning“, 1906 m. kišeninis modelis); skirti specialiesiems tikslams (naudojami gyvūnams šaudyti, trumpam juos paralyžiuoti žymint, graužikams naikinti ir kt.).

II. Pagal valdymą šaudant ir laikymą rankoje: pistoletas – individualus trumpavamzdis šaunamasis ginklas, valdomas ir laikomas viena arba dviem rankomis; pistoleto rankenoje yra dėtuvė su šoviniais. revolveris – individualus neautomatinis ginklas, kurio dėtuvė yra būgnelis su kameromis šovinio lizdais; pistoletas-kulkosvaidis – automatas, nenutrūkstamai šaudantis pistoleto šoviniais laikant jį abiem renkomis; su papildoma atrama; šautuvas – individualus šaunamasis ginklas, garantuojantis šūvio tolumą ir taiklumą; šaudoma laikant abiem rankomis įrėmus buožę į petį; karabinas – patrumpintas dėl mažesnio svorio ir patogumo šautuvas; automatas – nenutrūkstamos arba kombinuotos ugnies palengvintas automatinis šautuvas patrumpintu kotu ir turintis didelės talpos dėtuvę (ne mažiau kaip 20 ševinių); kulkosvaidis – automatinis ginklas, šaudant pastatomas ant specialios atramos; skirtas ilgai šaudyti.

III. Pagal automatizacijos laipsnį: neautomatiniai; po kiekvieno šūvio užtaisomi ranka (pvz., 7,92 mm kalibro Mauzerio sistemos 1898 m. pavyzdžio šautuvas); automatiniai – automatiškai užtaisomi, automatiškai išmetama tūtelė ir paduodamas kitas šovinys iš apkabos į šovinio lizdą.

[53] Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note*, 36: p. 139.
[54] Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note*, 36.
[55] Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note*, 36: p. 139.

IV. Pagal šaudymo pobūdį: pavieniais šūviais; kombinuotai, kai galima šaudyti ir pavieniais šūviais, ir serijomis (pvz., 5,56 mm kalibro automatinis šautuvas M 16 AI); nenutrūkstamai (pvz., 7,62 mm kalibro Degtiariovo rankinis kulkosvaidis); serijomis (pvz., 5,56 mm kalibro JAV gamybos automatinis šautuvas „Spju“ šaudo serijomis po tris šūvius).

V. Pagal vamzdžių skaičių: vienavamzdžiai; dvivamzdžiai; daugiavamzdžiai.

VI. Pagal vamzdžio kanalo konstrukcijos ypatybes: graižtviniai, kurių vamzdžio kanale yra graižtvos, suteikiančios kulkai sukamąjį judėjimą; lygiavamzdžiai, neturintys graižtvų; kai kuriuose medžiokliniuose ginkluose, vadinamuosiuose paradoksuose, dalis vamzdžio yra lygi, o dalis, esanti prie laibgalio, turi graižtvas.

VII. Pagal vamzdžio ilgį: ilgavamzdžiai, kurių vamzdžio ilgis daugiau kaip 30 cm; trumpavamzdžiai, kurių vamzdis trumpesnis kaip 30 cm.

VIII. Pagal kalibrą – graižtviniai: mažo kalibro – iki 6,5 mm (pvz., „Kolibri“ (Belgija) – 3 mm kalibro; „Liliput“ 27 mod. (Vokietija) – 4,25 mm kalibro; automatas AK74 – 5,45 mm kalibro); normalaus – 6,5–9 mm (pvz., 7,65 mm kalibro pistoletas „Walther“ PP ir PPK mod.; 9 mm kalibro pistoletas Borchardt-Lüger (Parabellum)); stambaus kalibro – daugiau kaip 9 mm (pvz., 11,43 mm kalibro 1911 m. pavyzdžio pistoletas „Colt“).

Lygiavamzdžių medžioklinių šautuvų kalibras yra žymimas santykiniais skaičiais, kurie reiškia vamzdžio skersmeniui lygių apvalių kulkų, kurias galima pagaminti iš vieno angliško svaro (453 g) švino, skaičių: kuo mažesnis kalibrą reiškiantis skaitmuo, tuo didesnis kalibras (12-tas kalibras – 18,2–18,4 mm, 16-tas – 16,8 mm, 20-tas – 15,7 mm, 24-tas – 14,8 mm, 32-as –12,7 mm).

IX. Pagal gamybos būdą: pramoniniai (fabrikiniai, firminiai); amatininkų; savadarbiai.

Amatininkų pagaminti šaunamieji ginklai – tai ginklai, pagaminti nodidelėse dirbtuvėse, nesilaikant standartų, paprastai nedidelėmis partijomis.

Savadarbiai šaunamieji ginklai gali būti arba visiškai pasigaminti iš pakliuvusių po ranka medžiagų, arba padaryti pritaikius kai kurias fabrikinės gamybos ginklų dalis, taip pat

perdirbus fabrikinės gamybos ginklus – nupjovus dalį vamzdžio, jį pragręžus, kad būtų galima šaudyti didesnio kalibro šoviniais ir kt.[56]

Nors šaunamieji ginklai pasižymi didele įvairove, konstrukcijos požiūriu juos sudaro tos pačios **pagrindinės dalys**:

1) vamzdis;
2) užraktas (spyna);
3) paleidžiamasis-skeliamasis mechanizmas.“[57]

E. V. Kurapkos ir S. Matulienės kartu išleistame 2012 m. vadovėlyje „Kriminalistika, teorija ir technika“ 8.2. poskyryje „Šaunamojo ginklo samprata ir klasifikacija“ yra parašyta beveik identiška informacija kaip ir 1998 m. profesorių Kurapkos E., Malevski H., Palskio E., Kuklianskio S. bendrai išleistame vadovėlyje „Kriminalistikos technikos pagrindai“[58], kur VI skyriuje „Mokslas apie ginklus“ yra aprašoma šaunamojo ginklo samprata ir klasifikacija, vadinasi, išleidžiant pastarąjį vadovėlį, jame buvo susisteminta ir pateikta profesionali, patvirtinta ir ypač aktuali informacija, kuria yra naudojamasi ir šiomis dienomis atliekant mokslinius tyrimus, šia informacija taip pat yra remiamasi rašant naujus kriminalistinius vadovėlius.

Analizuojant ginklo sampratą, raidą ir požymius kriminalistikos doktrinoje darytina logiška išvada, kad kiekvienas autorius kriminalistinį ginklo apibūdinimą pateikia pagal save ir tuo metu jo turimas mokslines žinias, tačiau, kad ir kokios skirtingos būtų kriminalistinės ginklo sampratos, jos vistiek turi pagrindinius ginklą kvalifikuojančius požymius, kas tam tikrą objektą laiko būtent šaunamuoju ar nešaunamuoju ginklu. Taip pat teigtina, kad esamos kriminalistinės ginklų sampratos apima ypač daug ir įvairių ginklų rūšių, kurių terminų daugiausiai turi Rusijoje išleisti ginklų terminologijos vadovėliai. Vienas iš pavyzdžių yra 1998 m. autoriaus L. E. Michailov išleistas terminologinis žodynas „Стрелковое оружие“[59], kuriame atskiriems ginklų ir jų dalių terminams yra skirta net 111 psl., kai tuo tarpu Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme yra įtvirtinta viso 76 sąvokos, tačiau tik dalis jų yra skirta konkrečiai ginklams apibūdinti.

[56] Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note*, 36: p. 143.
[57] Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note*, 36: p. 144.
[58] Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note*, 36.
[59] L. E. Michailov „Стрелковое оружие“, 1998.

1.3. Ginklų apyvartos teisinio reglamentavimo raida Lietuvoje (1990 – 2022)

„Lietuvos Respublikoje atkūrus nepriklausomybę įstatymų leidybos procesas labai suintensyvėjo. Dėl įvykusių socialinių, ekonominių ir kitų pokyčių atsirado naujų sričių, reikalaujančių, teisinio reguliavimo. Viena iš tokių sričių tapo santykiai ginklų ir šaudmenų apyvartos kontrolės srityje, tačiau rengiant įstatymus šiems santykiams reguliuoti, nebuvo atsižvelgta į baudžiamuosius teisinius santykius, kuriuos reglamentuoja Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas. Nors jame nėra šaunamojo ginklo apibrėžimo, anksčiau šį klausimą išsprendė kriminalistikos mokslas, kuris pateikdavo ginklo, įskaitant ir šaunamąjį, apibūdinimą ir požymius, o kilus būtinybei spręsti klausimą dėl konkretaus objekto priskyrimo šaunamiesiems arba kitokiems ginklams, teisėsaugos institucija galėjo skirti ekspertizę šiems klausimams ištirti, t. y. problema buvo sprendžiama taikant tam būtinas specialias žinias ir turint tam būtiną kvalifikaciją. Priėmus naują įstatymą (Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą), kuriame buvo pateikti pagrindinių ginklų rūšių apibrėžimai ir jų požymiai, atsirado šio įstatymo normų ir egzistuojančios kriminalistikos mokslo doktrinoje ginklų sampratos kolizija, o tai gali suformuoti neteisingą praktiką.“[60]

Kalbant apie civilinę ginklų apyvartą, niekaip neapsieinama be tarptautinių teisės aktų, nes kaip žinia, Lietuvos Respublika yra ratifikavusi 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyvą dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės Nr. 91/477/EEB[61] (toliau – Direktyva Nr. 1) kurios pagrindinis tikslas ir yra tinkamai sureguliuoti civilinę ginklų apyvartą Europos Sąjungos mastu. Šios direktyvos 1 priedo 1 skirsnyje buvo įtvirtintos aktualios sąvokos, kur “ginklas” – tai:

– bet kuris šaunamasis ginklas, apibrėžtas šio priedo II skirsnyje,
– kiti ginklai, apibrėžti nacionaliniuose teisės aktuose.

II. Šioje direktyvoje “šaunamasis ginklas” – tai:

A. bet kuris daiktas, priskiriamas vienai iš toliau nurodytų kategorijų, išskyrus tą, kuriam, nors jis ir atitinka apibrėžimo reikalavimus, tačiau dėl vienos iš III skirsnyje išvardytų priežasčių yra taikoma išimtis.[62]

Direktyvos III skirsnis apibrėžia išimtis, kurioms esant, daiktai nėra laikomi apibrėžimą atitinkančiais ginklais, tai:

III. Šiame priede daiktai, kurie atitinka “šaunamojo ginklo” apibrėžimą, neturi būti laikomi tą apibrėžimą atitinkančiais, jeigu jie:

[60] Kurapka E. V., Malevski H., Pečkaitis J. S., Vaitkevičius E.. *Supra note*, 13.
[61] 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės Nr. 91/477/EEB.
[62] *Ibid*.

a) taikant techninius procesus, dėl kurių garantuoja arba kuriuos pripažįsta oficiali institucija, yra visam laikui padaromi netinkami naudoti;

b) yra skirti duoti pavojaus signalui, signalizuoti, žmonėms gelbėti, gyvuliams dobti, medžioti harpūnais (žeberklais) arba skirti naudoti pramoniniams arba techniniams tikslams, jei juos galima panaudoti tik nurodytam tikslui;

c) yra laikomi senoviniais ginklais arba jų kopijomis, jei jie nebuvo priskirti pirmiau minėtoms kategorijoms ir jei jiems taikomos nacionalinių įstatymų nuostatos.

Akcentuotina, kad minimame II skirsnyje 1991 m. buvo įtvirtintos visos ginklų A, B, C, D kategorijos ir įvairių rūšių ginklai ir akivaizdu, kad Direktyva Nr. 1 ypač plačiai apėmė ginklų sampratas, taip pat į šią sąvoką buvo įtraukti ir nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtinti ginklai. Pačiame Direktyvos Nr. 1 tekste yra išvardintos visos ginklų kategorijos, tačiau jose ginklų rūšių sąrašas yra ženkliai siauresnis nei mūsų šalyje esančiame teisiniame reglamentavime, nes, labiausiai tikėtina versija, valstybė ratifikuodama direktyvą, gali ją taikyti griežčiau, bet privalo vadovautis minimaliais direktyvoje įtvirtintais griežtumo reikalavimais.

2021 m. kovo 24 d. buvo priimta nauja Europos parlamento ir tarybos direktyva (ES) 2021/555 „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ (kodifikuota redakcija), kurioje yra įtvirtinta visoje Europos Sąjungoje galiojanti naujausia šaunamojo ginklo samprata, tai:[63]

„Šaunamasis ginklas – bet kuris nešiojamas vamzdinis šaunamasis ginklas, kuris yra sukonstruotas arba gali būti perdirbtas taip, kad sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga iš jo atliekamas šūvis ar paleidžiama kulka ar sviedinys, išskyrus atvejus, kai toks ginklas neįtrauktas į šią apibrėžtį dėl vienos iš I priedo III dalyje nurodytų priežasčių. Šaunamųjų ginklų klasifikacija pateikta I priedo II dalyje.

Pagrindinė dalis – vamzdis, rėmas, uoksas, tiek viršutinis, tiek apatinis uoksas, atitinkamais atvejais, pistoleto užraktas, revolverio būgnelis, spyna arba užraktas, kurių kiekvienas atskirai yra priskiriamas tai šaunamųjų ginklų, į kuriuos jie įmontuoti arba numatyti įmontuoti, kategorijai.“

Atkreiptinas dėmesys, kad pagrindinės ginklo dalys yra tiesiog priskiriamos tam tikrai ginklo kategorijai, o pačios savaime nėra laikomas šaunamuoju ginklu, kas priešingai yra padaryta mūsų nacionalinėje teisėje.

Žiūrint į nacionalinę teisę, tiek senajame[64], tiek naujajame[65] baudžiamuosiuose kodeksuose, kuriuose galime surasti pateikiamų kai kurių sąvokų išaiškinimus, arba blanketinių normų, nurodančių kitus teisės aktus, kuriuose išaiškinamos atitinkamos sąvokos, šaunamojo ginklo sąvoka neišaiškinama, bei nėra pateikiamos nuorodos, kur ieškoti šios sąvokos apibrėžimo.

[63] 2021 m. kovo 24 d. Europos parlamento ir tarybos direktyva Nr. (ES) 2021/555 „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“.
[64] 1961 m. rugsėjo 1d. buvusios Lietuvos TSR teritorijoje įsigaliojęs baudžiamasis kodeksas.
[65] 2003 m. gegužės 1d. įsigaliojęs Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas.

Kriminalistikos mokslo atstovai teigia, kad tai visiškai suprantama, nes: „Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, baudžiamoji teisė šaunamojo ginklo sampratos nenagrinėja. Klausimo, ar konkretus objektas yra šaunamasis ginklas, sprendimas pavedamas teismo balistikos ekspertui ar kitam specialistui“.[66] Tokiai nuomonei pritaria ir teismų praktika:

„Daiktų priskyrimas šaunamųjų ir nešaunamųjų ginklų, peilių, kitų specialiai žmogui žaloti pritaikytų daiktų ar sprogmenų kategorijai paprastai nustatomas remiantis eksperto ar specialisto išvada.“[67]

Šaunamasis ginklas įstatyme įvardijamas kaip „ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga per vamzdį gali būti paleisti kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duotas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys.“[68]. Nagrinėdami įstatymo nuostatas matome, kad prie šaunamųjų ginklų priskiriami dujiniai pistoletai ir revolveriai, bei signaliniai ginklai skirti garso, šviesos signalui sukurti signaliniu pirotechnikos įtaisu ar signaliniais šaudmenimis, o iki 2008 m. birželio 5 d. minimo įstatymo redakcijos[69], prie šaunamųjų ginklų įstatymas priskyrė net templinius ginklus - kurių sviediniui energiją suteikia tamprus elementas, naudojant žmogaus raumenų jėgą ar mechaninius įrenginius, bei pneumatinius ginklus - iš kurių paleidžiamo sviedinio (kulkos ar kt.) kryptingas judėjimas atsiranda naudojant suspausto oro ar kitų dujų jėgą. Šią problemą nagrinėjo T. Gardocka, D. Jagiello ir H. Malevski 2021 m. Varšuvoje lenkų kalba išleistoje knygoje „Reglamentacja broni palnej w Europie. Wybrane zagadnienia, Red. naukowa Dariusz Jagiełło, Difin, Warszawa“, kur buvo pateikta nuomonė, tape tarpe ir apie sąvoką „signaliniai ginklai“, nes be abejonės, toks pasirinktas išplėstinis šaunamojo ginklo traktavimas kirtosi ir iš esmės dabar ne visiškai atitinka kriminalistikos mokslo atstovų formuojamą šaunamojo ginklo sampratą. Kyla natūralus klausimas kodėl? Juk kriminalistikos specialistų žinios, bei įgūdžiai iš esmės turėtų būti orientyras, pripažįstant objektą šaunamuoju ginklu baudžiamojoje byloje. Atsakymas gan akivaizdus. Kriminalistinė šaunamojo ginklo samprata formuojama atsižvelgiant į objekto funkcinę paskirtį ir specialiuosius požymius, tuo tarpu tiek senojo, tiek naujojo Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymų paskirtis – reguliuoti civilinę ginklų ir šaudmenų apyvartą Lietuvos Respublikoje, kaip pačiame įstatyme numatyta: „nustatyti ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų klasifikavimo į kategorijas nuostatas, ginklų, ginklų priedėlių

[66] Kurapka E. V., Malevski H., Pečkaitis J. S., Vaitkevičius E.. *Supra note*, 13.
[67] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr.52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. Teismų praktika. 2005, Nr. 23.
[68] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas //Valstybės žinios. 2002. Nr.13 - 467.
[69] Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedu įstatymas, Valstybės žinios, 2007, Nr. 135-5452. Šie pakeitimai tai reakcija į 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvą 2008/51/EB, kuri iš dalies pakeitė Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.

ir šaudmenų apyvartos ir apyvartos kontrolės teisinius pagrindus ir subjektų, kurių veikla susijusi su ginklais ir šaudmenimis, teises ir pareigas.“[70] Atlikdamas savo pagrindinę užduotį – reguliuoti ir kontroliuoti ginklų ir šaudmenų apyvartą mūsų šalyje, minimas įstatymas yra bene vienintelis teisės aktas, operuojantis šaunamojo ginklo sąvoka, tad juo tenka vadovautis ir kitose teisinio reguliavimo sferose. Kaip teigia kriminalistikos mokslo atstovai: „Nors Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo funkcija yra reguliuoti, jo normos, manoma nepagristai, bandomos taikyti ir baudžiamojoje teisėje. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas reguliuoja legalią apyvartą šaunamaisiais ginklais, tuo tarpu baudžiamoji teisė nagrinėja neteisėtas veikas, susijusias su šaunamųjų ginklų ir šaudmenų disponavimu ir panaudojimu.“[71] Tad iškyla svarbus klausimas, kokia Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo įtaka, pripažįstant daiktą/įtaisą baudžiamojoje byloje šaunamuoju ginklu.

Detalizuojant apie nacionalį Lietuvos Respublikoje galiojantį teisinį ginklų ir šaudmenų apyvartos kontrolės reglamentavimą nuo pradžių ir atliekant detalų teisės aktų vertinimą, nustatyta, kad Lietuvos Respublikoje pirmasis specializuotas teisės aktas, kuris atkūrtoje ir nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje pradėjo reguliuoti santykius dėl šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų civilinės apyvartos yra Nutarimas Nr. 1[72], kuris leido įsigyti ir laikyti lygiavamzdžius medžioklinius šautuvus ir šaudmenis Lietuvos Respublikos piliečiams ar nuolatiniams jos gyventojams savigynai bei suteikė teisę valstybinėms prekybos įstaigoms, vartotojų kooperacijoms ir privačioms parduotuvėms, turinčioms Vidaus reikalų ministerijos leidimą, prekiauti medžiokliniais šautuvais, dujiniais pistoletais (revolveriais), šaudmenimis ir dujiniais balionėliais, nustatant, kad visi neregistruoti lygiavamzdžiai medžiokliniai šautuvai, įsigyti (nepriklausomai nuo įsigijimo šaltinio) iki nutarimo įsigaliojimo, turėjo būti per du mėnesius įregistruoti vidaus reikalų organų. Nutarimo Nr. 1 pagrindu Vidaus reikalų ministerija buvo įpareigota patvirtinti leidimų Lietuvos Respublikos piliečiams ar nuolatiniams jos gyventojams įsigyti šaunamuosius ginklus ir šaudmenis išdavimo ir jų laikymo instrukciją[73], kur šiame poįstatyminiame teisės akte – instrukcijoje, 1992 m. sausio 2 d. pirmą kartą atkūrtoje ir nepriklausomoje Lietuvos Respublikoje buvo įtvirtinta 1992 m. redakcijos šaunamojo ginklo samprata, tai:

[70] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas, op cit. 1 str. 2 d.
[71] Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S.J., Vaitkevičius E. supra note, 13.
[72] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 587 „Dėl leidimo įsigyti šaunamuosius ginklus savigynai“ (Lietuvos aidas, 1992-01-03, Nr. 1-0).
[73] Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1992 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. 1 „Dėl vidaus organų leidimų sistemos vykdymo tvarkos“, kuriuo patvirtinta instrukcija „Dėl šaunamųjų ginklų, šaudmenų įsigijimo, pervežimo, saugojimo, apskaitos ir panaudojimo, šaltojo ginklo gamybos, tirų ir šaudyklų atidarymo, medžioklinių stendų, ginklų remonto dirbtuvių įsteigimo, prekybos šaunamaisiais ginklais ir šaudmenimis bei medžioklinių peilių įsigijimo, laikymo, antspaudų įmonių įsteigimo, antspaudų ir spaudų gaminimo, dujinių pistoletų (revolverių), balionėlių įsigijimo, apskaitos ir prekybos jais tvarkos“.

- „**Šaunamuoju ginklu** yra toks ginklas, kuriame kulka ar šratai išjudinamas staigiu cheminės energijos užtaisu (paraku ar kitu degamu mišiniu)“. [74]

Įdomu tai, kad analizuojant šiuo įsakymu patvirtintą Instrukciją Nr. 1 pastebima, jog pačioje pirmoje šio poįstatyminio teisės akto redakcijoje nešaunamojo ginklo sąvoka ar pagrindinės ginklų dalys, kurios būtų laikomos kaip ginklas, aplamai nebuvo įtvirtintos, ko pasekoje darytina prielaida, kad tuometinėje visuomenėje nebuvo skubaus poreikio įvesti nešaunamojo ginklo sąvokos, nes tai neturėjo didelės įtakos, o pirmiausia reikėjo skubos tvarka priimti sprendimą ir imtis neatidėliotinų priemonių civilinei ginklų ir šaudmenų apyvartai riboti dėl pačių šaunamųjų ginklų, kurie kelia didžiausią grėsmę visuomenės saugumui. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Nutarime Nr. 1 yra naudojama lygiavamzdžio medžioklinio šautuvo samprata, kuri net šiuo metu nėra įtvirtinta Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme ir apie tai plačiau bus pasisakoma sekančiame skyrelyje.

Pagal Lietuvos Respublikos 1994 m. sausio 11 d. įstatymą Nr. I-365 „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo“ Lietuvos Respublikos piliečiai, kuriems suėjo 25 metai, turėjo teisę savigynai įsigyti, laikyti ir nešiotis vieną ne didesnio kaip 9 mm kalibro, negreitašaudį, nedidelės šaunamosios galios pistoletą (revolverį) ir šaudmenų šiam ginklui.[75] Šiuo įstatymu buvo patvirtinta nauja šaunamųjų ginklų savigynai bei jų šaudmenų įsigijimo, laikymo, nešiojimosi ir naudojimo tvarka, kurioje pagal įstatymo išaiškinimą buvo antrą kartą įtvirtintos su šaunamuoju ginklu susijusios 1994 m. ginklo sampratos, tai:

- „Negreitašaudžiai šaunamieji ginklai yra automatiškai užsitaisantys, pavieniais šūviais šaudantys pistoletai (revolveriai).
- Nedidelės šaunamosios galios pistoletams (revolveriams) su jiems skirtais šoviniais (be PSM ar analogiškos pramušamosios galios šovinių) priskiriami ginklai, kurių pramušamoji galia ne didesnė kaip 250 džaulių (J), išskyrus tarnybinius ir vardinius ginklus.“[76]

Pastebima, kad atskiros „ginklo“ sąvokos pradinėje versijoje nebuvo įtvirtinta, buvo apsiribota ginklų rūšinėmis kategorijomis, t.y. „negreitašaudžiai“, „nedidelės šaunamosios galios pistoletas (revolveris)“. Manytina, kad tokių sąvokų atsiradimui turėjo įtakos būtent norimas tikslas, kad visuomenė civilinėje apyvartoje galėtų turėti tik tokios rūšies ir nedidelės galios

[74] *Ibid*.
[75] Lietuvos Respublikos 1994 m. sausio 11 d. įstatymas Nr. I-365 „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo.
[76] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. kovo 18 d. nutarimas Nr. 187 „Dėl šaunamųjų ginklų savigynai bei jų šaudmenų įsigijimo, laikymo, nešiojimo ir naudojimo tvarkos patvirtinimo.

ginklus. Iš esmės sąvokos buvo labai jau elementarios ir tikėtina, kad tai įtakojo įstatymų leidėjo tuometis kriminalistinių žinių ir mokslinių tyrimų stygius.

1996 m. liepos 2 d. įvyko kardinalus lūžis ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos kontrolės srityje, nes buvo išleistas naujos redakcijos įstatymas, t.y. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas Nr. I-1423, kuriame jau buvo detaliau apžvelgiamos konkrečios ginklų sampratos. Kadangi Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme ginklų rūšių, atskirų dalių ir kt. sąvokų yra 76, todėl dėl ribotos magistro baigiamojo darbo apimties nėra tikslinga analizuoti visų ginklų rūšių raidos ir aktualiai analizei dėl nusikalstamas veikas kvalifikuojančiųjų požymių nustatymo išskiriamos tik šios 1996 m. redakcijoje įtvirtintes sampratos, tai:

- „Ginklai – įrenginiai ar daiktai, sukonstruoti ar pritaikyti gyvųjų ir kitų taikinių naikinimui ar kitokiam žalojančiam juos poveikiui, taip pat pagrindinės ginklų dalys, atliekančios jų funkcijas.
- Šaunamieji ginklai – įrenginiai ar daiktai, sukonstruoti ar pritaikyti mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią padaryti pavojingus gyvybei kūno sužalojimus; sviedinio nukreipiantysis judėjimas atsiranda naudojant parako ar kitos medžiagos užtaiso degimo energiją.
- Nešaunamieji ginklai – ginklai, skirti sunaikinti ar kitaip mechaniškai paveikti taikinį, naudojant žmogaus raumenų jėgą ir turint tiesioginį kontaktą su taikiniu.
- Šaunamųjų ginklų pagrindinės dalys yra vamzdis, uoksas, spyna (užraktas), smogiamasis – paleidžiamasis mechanizmas bei jų ruošiniai.“[77]

Analizuojant šias įstatyme įtvirtintas sąvokas pastebima, kad po pirmųjų ginklus ir šaudmenis reguliuojančių teisės aktų išleidimo 1992 m. sausio 2 d., jau po 4 metų 6 mėn. ir 22 d. atsiranda ir nešaunamojo ginklo sąvoka, iš esmės keičiasi pati šaunamojo ginklo sąvoka, ji tampa ženkliai platesnė, apima daugiau ginklo specialiųjų požymių. Kas įdomiausia, kad ši teisės akto redakcija galiojo tik iki 1997 m. gegužės 6 d., kai tuo metu buvo priimtas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo galiojimo sustabdymo laikinasis įstatymas.[78] Šiuo pagrindu buvo laikinai, iki 1998 m. sausio 15 d., sustabdytas Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo galiojimas ir Lietuvos Respublikos Vyriausybė pastebėjusi kontrolės trūkumus, iki 1997 m. birželio 1 d. turėjo parengti ir patvirtinti nutarimą dėl teisės aktų, būtinų Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymui įgyvendinti, rengimo. Pagrindinės Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtintos sąvokos buvo reglamentuotos 3 str. ir analizuojant visas įstatymo pakeitimo redakcijas

[77] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios, 1996-07-24, Nr. 69-1665
[78] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo galiojimo sustabdymo laikinasis įstatymas // Valstybės žinios, 1997-05-21, Nr. 43-1054.

iki 2002 m. sausio 15 d., teisės aktų registre buvo atlikti penki įstatymo 7, 9, 23, 31, 38 straipsnių papildymai ir pakeitimai ir 3 str. įtvirtintos sąvokos iš esmės nebuvo keičiamos, vadinasi, įstatymą lydinčiuose poįstatyminiuose teisės aktuose šios sąvokos iki nurodytos datos turėjo išlikti tokios pačios.

2002 m. sausio 15 d. Lietuvos Respublikos Seime buvo vėl priimta nauja Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcija, kurioje atsižvelgiant į to meto aktualijas buvo dar kartą pakoreguotos ginklų sampratos, kurios atlikus minėto įstatymo pakeitimus jau buvo įtvirtintos nebe 3 str., o 2 str. ir išdėstytos nauja 2002 m. aktualia redakcija, tai:

- „Ginklas – įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas gyviesiems ar kitiems objektams, taikiniams naikinti, žaloti ar kitaip jiems paveikti.
- Šaunamasis ginklas – įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas kaip ginklas, iš kurio sprogimo, dujų ar oro slėgio ar kokia nors kita varomąja jėga gali būti paleistas sviedinys (kulka, šratas, strėlė ar kt.), arba kenksmingos, dirginančios medžiagos, skirti mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per nuotolį paveikti. Šaunamuoju ginklu laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys.
- Nešaunamasis ginklas – ginklas, kuriuo, naudojant žmogaus raumenų jėgą, per nuotolį ar turint tiesioginį sąlytį galima sunaikinti ar kitaip mechaniškai paveikti (durti, kirsti, smogti, triuškinti) taikinį. Nešaunamaisiais ginklais nelaikomi ūkinės ar buitinės paskirties įrankiai.“[79]

Tęsiant aktualių ginklo sąvokų paiešką ir analizuojant internetiniame puslapyje https://e-seimas.lrs.lt/portal/documentSearch/lt atliktus tolimesnius Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimus, nustatyta, kad šio įstatymo 2 str. įtvirtintos sąvokos buvo keičiamos 2007 m. gruodžio 4 d., kai buvo iš esmės atliktas 2 straipsnio 2, 3, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 21, 28, 30, 31, 32, 35, 36, 37, 41, 44, 45, 47 dalių pakeitimas ir straipsnis papildytas 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55 ir 56 dalimis. Šiuo atveju atrinktos tik trys darbui aktualios 2007 m. sąvokos, kurios buvo pakeistos į šią naują redakciją, tai:

- „Šaunamasis ginklas – įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas kaip ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga gali būti paleisti kulkos, sviediniai arba kenksmingos, dirginančiosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duotas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys.

[79] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.

- Pagrindinės šaunamojo ginklo dalys – vamzdis, būgnelis, spyna (užraktas), spynos (užrakto) rėmas, pistoleto (revolverio) rėmas ir jų pusgaminiai, taip pat į šaunamojo ginklo vamzdį įdedamas įdėklas (mažesnio kalibro vamzdis).
- Nešaunamasis ginklas – įrenginys arba daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas naudoti kaip ginklas, kuriuo taikinys paveikiamas nenaudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgos.“[80]

Kaip taisyklė, minėtą įstatymą reikėjo vėl koreguoti ir 2010 m. sausio 14 d. buvo atliktas dar vienas Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 2 str. savokų pakeitimas, bet jis buvo susijęs tik su specialiojo statuso subjektais, todėl reikšmingesnės įtakos nagrinėjamai temai tuometis pakeitimas neturėjo, tačiau tik po 10 mėnesių (kaip įstatymo koregavimui tai tikrai trumpas laikotarpis), t.y. 2010 m. lapkričio 18 d. dar kartą buvo pakeistas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas ir jo 2 str. įtvirtintos 2010 m. sąvokos, išdėstant jas šia nauja redakcija:

- „Ginklas – įrenginys ar daiktas, sukonstruotas ar pritaikytas gyviesiems ar kitiems objektams, taikiniams naikinti, žaloti ar kitaip jiems paveikti.
- Nešaunamasis ginklas – ginklas, kuriuo taikinys paveikiamas nenaudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgos. Nešaunamiesiems ginklams priskiriami ir visiškai netinkami naudoti ginklai bei svoriniai-gabaritiniai ginklų maketai.
- Šaunamasis ginklas – ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga per vamzdį gali būti paleisti kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duotas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys.
- Šaunamojo ginklo dalis – bet kuri šaunamojo ginklo dalis, būtina tam, kad šaunamasis ginklas veiktų, įskaitant pistoleto (revolverio) rėmą, jo ir pagrindinių šaunamojo ginklo dalių pusgaminius. Vamzdis, būgnelis, spyna (užraktas), spynos (užrakto) rėmas, šovinio lizdas (kai jis yra atskira dalis) ir į šaunamojo ginklo vamzdį įdedamas įdėklas (mažesnio kalibro vamzdis) priskiriami pagrindinėms šaunamojo ginklo dalims.“[81]

[80] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 33, 36, 37, 38, 40, 41 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedu įstatymas // Valstybės žinios, 2007-12-21, Nr. 135-5452.
[81] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios, 2010-12-04, Nr. 142-7261.

Eigoje Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 2 str. buvo pakoreguotas dar 5 kartus, tačiau esminės įtakos šaunamojo, nešaunamojo ginklo sampratai neturėjo, tačiau 2019 m. birželio 4d. įstatymo redakcija keitėsi ir aktualios 2019 m. sąvokos vėl buvo pakoreguotos, jos buvo išdėstytos taip:

- „Ginklas – daiktas ar įrenginys, sukonstruoti arba pritaikyti taikiniams naikinti, žaloti ar kitaip jiems paveikti.
- Nešaunamasis ginklas – ginklas, kuriuo taikinys paveikiamas nenaudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgos. Prie nešaunamųjų ginklų priskiriami ir visiškai netinkami naudoti ginklai.
- Šaunamasis ginklas – ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga per vamzdį paleidžiamos kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios ar kitos dujinės veikliosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duodamas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys.
- Šaunamojo ginklo dalis – šaunamojo ginklo sudėtinis elementas, būtinas tam, kad šaunamasis ginklas veiktų, įskaitant pistoleto (revolverio) rėmą, jo ir pagrindinių šaunamojo ginklo dalių pusgaminius. Vamzdis, rėmas, uoksas, įskaitant viršutinį ir apatinį uoksus, būgnelis, spyna (užraktas), spynos (užrakto) rėmas, šovinio lizdas (kai jis yra atskira dalis) ir į šaunamojo ginklo vamzdį įdedamas įdėklas (mažesnio kalibro vamzdis) priskiriami prie pagrindinių šaunamojo ginklo dalių.“[82]

Analizuojant teisės aktų registrą minėto įstatymo 2 str. dar pasikeitė keturis kartus, t.y. 2019-12-05, 2020-05-07, 2021-04-29 ir 2021-12-23, tačiau šie pakeitimai šaunamojo ar nešaunamojo ginklo, plačiajai ginklo sąvokai įtakos neturėjo, šie pakeitimai didžiąja dalimi buvo susiję su specialiojo statuso subjekto pakeitimais.

Galutinėje įstatymo redakcijoje, kuri bus aktuali iki 2022-06-30, paminėtos sąvokos yra analogiškai įtvirtintos kaip 2019 m. birželio 28 d. redakcijoje ir jos iki šiol nekito. Teisės aktų registre stebima, kad 2022 m. sausio 18 d. ir 2022 m. sausio 25 d. Lietuvos Respublikos Seime yra užregistruoti Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 23 str., 25 str. ir 34 str. pakeitimo projektai, tačiau analizuojant šių projektų turinį, pastarieji pakeitimai neturės jokios įtakos magistro baigiamajame darbe aktualioms sąvokoms. Apibendrinus tai, kas išdėstyta ir kad būtų lengviau suvokti kaip 30 metų eigoje teisės aktuose keitėsi būtent viena aktualiausia sąvoka, pateikiama Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo, kaip manytina, pagrindinė ir visuomenei pati įdomiausia

[82] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo Nr. IX-705 pakeitimo įstatymas// TAR, 2019-06-28, Nr. 10570

samprata, tai - šaunamasis ginklas. Šios sąvokos kaita teisės aktuose nuo civilinės ginklų apyvartos pradžios pateikiama žemiau, išdėstant tikslias redakcijas pagal aktualius teisės aktų išleidimo metus:

1. Šaunamuoju ginklu yra toks *ginklas*, kuriame kulka ar šratai išjudinamas staigiu cheminės energijos užtaisu (paraku ar kitu degamu mišiniu). **(1992 m.)**
2. Šaunamieji ginklai – *įrenginiai ar daiktai*, sukonstruot*i* ar pritaikyt*i* *mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu*, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią padaryti pavojingus gyvybei kūno sužalojimus; sviedinio nukreipiantysis judėjimas atsiranda naudojant parako ar kitos medžiagos užtaiso degimo energiją. **(1996 m.)**
3. Šaunamasis ginklas – *įrenginys ar daiktas*, sukonstruot*as* ar pritaikyt*as* kaip ginklas, iš kurio *sprogimo, dujų ar oro slėgio ar kokia nors kita varomąja* jėga gali būti *paleistas sviedinys* (kulka, šratas, strėlė ar kt.), arba kenksmingos, dirginančios medžiagos, *skirti* mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per nuotolį paveikti. Šaunamuoju ginklu laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys. **(2002 m.)**
4. Šaunamasis ginklas – *įrenginys ar daiktas*, sukonstruotas ar pritaikytas kaip ginklas, iš kurio *sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga gali būti paleisti* kulkos, sviediniai arba kenksmingos, dirginančiosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duotas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys. **(2005 m.)**
5. Šaunamasis ginklas – *ginklas*, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga *per vamzdį gali būti paleisti* kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba *duotas* garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys. **(2010m.)**
6. Šaunamasis ginklas – *ginklas*, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga per vamzdį *paleidžiamos* kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios *ar kitos dujinės veikliosios medžiagos* mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba *duodamas* garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys. **(2019 m. ir aktuali iki 2022-06-30)**
7. Šaunamasis ginklas – *bet kuris nešiojamas vamzdinis šaunamasis ginklas*, kuris yra *sukonstruotas* arba gali būti *perdirbtas* taip, kad sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga iš jo *atliekamas šūvis ar paleidžiama kulka ar sviedinys*, išskyrus atvejus, kai toks ginklas neįtrauktas į šią apibrėžtį dėl vienos iš I priedo III dalyje nurodytų priežasčių. Šaunamųjų ginklų klasifikacija pateikta I priedo II dalyje. **(2021 m. kovo 24 d. ES Direktyva).**

Tarptautiniu lygiu apibrėžiant šaunamojo ginklo sampratą svarbų vaidmenį užima Protokolas prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą, kuriame šaunamuoju ginklu įvardijamas:

> „bet koks nešiojamasis vamzdinis ginklas, kuris išstumia, yra suprojektuotas išstumti arba gali būti lengvai perdirbtas, kad galėtų veikiant sprogstamajai medžiagai išstumti šratą, kulką ar šovinį, išskyrus senovinius šaunamuosius ginklus ar jų tikslias kopijas. Senoviniai šaunamieji ginklai ir jų kopijos apibūdinami vadovaujantis vidaus teisės normomis. Tačiau jokiu atveju senoviniai šaunamieji ginklai neapima šaunamųjų ginklų, pagamintų po 1899 m.“[83]

Akivaizdu, kad tarptautiniuose teisės aktuose ir nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintos ginklo, šaunamojo ginklo, pagrindinių šaunamojo ginklo dalių sampratos keitėsi pagal tuo metu visuomenėje susiformuojančias problemas, teisinius ginčus ir mokslininkų įžvalgas. Nacionalinėje teisėje pradžioje šioje sąvokoje buvo naudojamas žodis „ginklas“, vėliau keitėsi ir buvo įtvirtina „įrenginys ar daiktas“, sekančioje redakcijoje jau šiuos žodžius įtvirtino daugiskaitos forma - „įrenginiai ar daiktai“, praeitų metų ES Direktyva jau nurodo „bet kuris nešiojamas vamzdinis šaunamasis ginklas“. Vietoje žodžių „gali būti paleisti“ įtvirtinta „paleidžiamos“. Tikėtina pakeitimai atlikti todėl, kad būtų išvengta ginčytinų įstatymo nuostatų interpretavimo ir įneštų konkretumo, aiškumo, kad ne „gali būti“ paleidžiama kulka, o privalomai „paleidžiama“, nes kitu atveju, tikėtina, toks ginklas neturėtų save identifikuojančio specialaus požymio, kad ginklo konstrukcija leidžia atlikti ne mažiau kaip vieną šūvį ir t.t.

Suprantama, kad bėgant metams ir visuomenėje atsirandant vis naujų probleminių iššūkių, teisinių ginčų, priimant tarptautinių ir nacionalinių teismų sprendimus, tai turėjo įtakos ginklo sampratos Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme formavimuisi ir ši samprata tobulėja, tikėtina, į gerąją pusę. Minėtuose teisės aktuose įtvirtintos sąvokos iš esmės skiriasi nuo įvairaus laikmečio ginklo sampratų kriminalistikos doktrinoje, todėl valstybės pareigūnai turi vadovautis teisine logika ir kvalifikuojant teisės pažeidimo sudėtį, šiomis sąvokomis naudotis kaip metodinėmis rekomendacijomis ir nenaudoti šių sąvokų baudžiamojoje teisėje beatodairiškai.

Apibendrinus tai, kas išdėstyta ir remiantis išdėstytomis kriminalistinės ginklotyros specialistų žiniomis, darytina išvada, kad mūsų teisinėje visuomenėje yra susiformavusi

[83] Protokolas prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekyba jais, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (2002 12 12) //Valstybės žinios. 2005. Nr.12 – 358.

pakankami aiški šaunamojo ginklo samprata, tačiau baudžiamojoje byloje vien sampratos neužtenka ir reikia nustatyti ginklo tikrumą, galimybę atlikti šūvį, padaryti sužalojimus ir pan., o tai išeina ne tik už paprasto asmens, bet ir teisininko kompetencijos ribų, todėl reikalingos specialios, kitų mokslų žinios ir tas žinias taikančių asmenų patirtis. Ir visgi apibendrinant išnagrinėtus teisės aktus, galima teigti, jog šaunamasis ginklas, tai įrenginys ar daiktas, kuris sukonstruotas arba pritaikytas mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu, kuris išmetamas iš vamzdžio, panaudojant parako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujas, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią ir yra tinkamas naudoti pagal paskirtį. Žinoma tai nėra tobulas sąvokos apibrėžimas, galime surasti jo „silpnų“ vietų, tačiau matomi tam tikri požymiai, kurie leidžia priskirti tam tikrą objektą, prie šaunamojo ginklo kategorijos.

1.4. Šiuolaikinės ginklų klasifikacijos į A, B, C, D kategorijas ir draudžiamus ginklus pagal pavojingumą, problematika

Kad sudaryti vaizdinį portretą, kokia opi problema atsiranda klasifikuojant ginklus pagal pavojingumo laipsnį į A, B, C, D kategorijas ir kokie pavojai slypi už tokio klasifikavimo, tikslinga paminėti du mokslinius straipsnius ir akcentuoti jų autorių pateiktas teisines ir teorines įžvalgas apie ginklų pavojingumą ir jų tiesioginę paskirtį.

E. Vaitkevičius savo moksliniame straipsnyje - Ginklo pavojingumo sąvoka teisėje ir kriminalistikoje nurodo, kad: „Mūsų šalyje civilinę ginklų apyvartą reguliuoja Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. Teisinėje literatūroje jau buvo atkreiptas dėmesys į problemas, kurias kelia Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme esanti neapgalvota ir moksliškai nepagrįsta ginklų klasifikacija ir skirstymas į kategorijas. Autorius siekė atkreipti teisės specialistų dėmesį į neigiamas pasekmes, kurias gali sukelti tiesioginis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo normų taikymas baudžiamojoje teisenoje ir buvo nagrinėjama ginklo pavojingumo sampratos kolizija Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme, kriminalistikoje bei baudžiamojoje teisėje. Atkreipiamas dėmesys, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtinta ginklų klasifikacija pagal jų pavojingumo laipsnį yra nepagrįsta, sudaryta pažeidžiant esminius klasifikavimo principus, neapima visų klasifikuojamų objektų ir faktiškai neatspindi ginklų pavojingumo. Ginklų klasifikavimas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme turėtų būti iš esmės pakeistas sisteminant kitais pagrindais – pagal ginklų paskirtį ir, priklausomai nuo paskirties, pagal apyvartos apribojimus. Į kategorijas turėtų būti suskirstyti tik Europos Tarybos 1991 m. birželio18 d. direktyvoje Nr. 477 nurodyti ginklai ir šaudmenys. Ginklo pavojingumo samprata Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme iš esmės skiriasi nuo ginklo pavojingumo sampratos kriminalistikoje bei baudžiamojoje teisėje, todėl neturėtų būti nei tiesiogiai, nei netiesiogiai taikoma baudžiamojoje teisenoje. Baudžiamosios teisės

specialistai turėtų suformuluoti aiškią ginklo sampratą remdamiesi baudžiamosios teisės doktrina bei kriminalistinės ginklotyros mokslo žiniomis.“[84]

Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas, priimtas 2002 m sausio 15 d., įteisino ginklų skirstymą į kategorijas. Šio įstatymo 2 str. 29 p. ginklų, ginklų priedėlių, šaudmenų klasifikacija nurodoma tokia, kad šiame įstatyme nustatytas ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų priskyrimas pagal jų pavojingumą vienai iš kategorijų (A, B, C arba D). Pavojingiausi yra A kategorijos ginklai, jų priedėliai ir šaudmenys, mažiausiai pavojingi – D kategorijos ginklai.[85]

Padaryti įstatymo pakeitimai ne kartą tapo teisininkų diskusijos objektu.[86] Viena iš nagrinėtų problemų, tai ginklų suskirstymas į tam tikras kategorijas. Ne kartą akcentuota, kad ginklų klasifikavimas naujos redakcijos įstatyme neužtikrina ginklų apyvartos reguliavimo, kuris atitiktų valstybės ir žmonių saugumo interesus.

„Europos Taryba dar 1991 m. birželio 18 d. priėmė direktyvą Nr. 477, kuria rekomenduojama laikytis tam tikrų bendrų taisyklių, turint pagrindinį tikslą - reguliuoti legaliai turimų šaunamųjų ginklų apyvartą, kontroliuojant legaliai turimų ginklų transportavimą, patekimą iš vienos valstybės narės į kitą, įsigijimą, laikymą, naudojimą bet kartu ir kiek galima mažiau ribojant asmenų judėjimo laisvę, kai jie keliauja iš vienos šalies į kitą su medžioklei ar sportiniam šaudymui skirtais ginklais. Šioje direktyvoje ginklai yra klasifikuoti priskirstant juos vienai iš keturių kategorijų: A, B, C ir D. Direktyvoje nurodoma valstybėms narėms imtis visų atitinkamų priemonių uždraudžiančių asmenims įsigyti ir laikyti A kategorijai priskirtus šaunamuosius ginklus bei šaudmenis. B kategorijai priskirto šaunamojo ginklo įsigijimui turi būti gaunamas oficialus leidimas. C kategorijai priskirtas šaunamasis ginklas, turi būti registruojamas atitinkamoje valdžios institucijoje. D kategorijai priskirto šaunamojo ginklo įsigijimas turi būti ribojamas amžiaus cenzu.“[87] Kategorijoms priskiriami ginklai – jų 17, buvo išvardinti direktyvos priede, remiantis vienu pagrindu – apyvartos apribojimų griežtumu. Naujos redakcijos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas suklasifikavo ginklus nesilaikant Europos Tarybos rekomendacijų, o būtent:[88]

1. Pasirinktas kitas klasifikavimo pagrindas – ne apyvartos apribojimų griežtumas, bet kaip pačiame įstatyme numatyta – „šiame įstatyme nustatytas ginklų, jų priedėlių ir šaudmenų priskyrimas pagal jų pavojingumą vienai iš kategorijų (A, B, C arba D). Pavojingiausi yra A

[84] Vaitkevičius E., *supra note*, 11.
[85] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas //Valstybės žinios. 2002. Nr.13 - 467.
[86] Kriminalistikos mokslininkų parašyti moksliniai straipsniai:
- Vaitkevičius E., *supra note,* 11.
- Vaitkevičius E., Sinkevičius S., *supra note,* 12.
- Kurapka E. V., Malevski H., Pečkaitis J. S., Vaitkevičius E., *supra note,* 13.

[87] Kurapka E. V., Malevski H., Pečkaitis J. S., Vaitkevičius E., *supra note,* 13.
[88] *Ibid*.

kategorijos ginklai, jų priedėliai ir šaudmenys, mažiausiai pavojingi – D kategorijos ginklai ir šaudmenys.“ [89]

2. Suklasifikuoti ne tik šaunamieji ginklai, kurie neminimi direktyvoje, tačiau į klasifikaciją įtraukti ir šaudmenys, nešaunamieji ginklai, bei sprogmenys („visų rūšių bombos, torpedos, minos, jų užtaisyti ir neužtaisyti sviediniai bei jų paleidimo įtaisai“), nors pastarieji, žiūrint į įstatymo paskirtį nepatenka į įstatymo reguliavimo sferą.

3. Sukuriama nauja ginklų klasifikavimo kategorija – „Draudžiami ginklai, ginklų priedeliai ir šaudmenys.

Kaip pažymi minėtų mokslinių straipsnių autoriai, „tokia situacija leido išplisti ginklams, kurie kelia grėsmę visuomenės saugumui“ (revolverių, skirtų šaudyti Flobero šoviniais pasklidimas; Rusijos gamybos dujiniai pistoletai IŽ-79-8 ir Turkijos gamybos 9mm kalibro pistoletai BLOW Magnum Mod. 2000 – grėsmė visuomenei kyla, dėl galimybės pastaruosius pistoletus pritaikyti - juos šaudant koviniais šoviniais).[90]

Atkreipiant dėmesį į minimą tarptautinį teisės aktą, pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas 2020 m. birželio 5 d. nutarime nurodė, kad Direktyva 91/477/EEB taip pat buvo iš dalies pakeista priėmus 2017 m. gegužės 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2017/853, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.[91] Tačiau analizuojant teisės aktus pastebėta, kad minėta direktyva buvo pakeista dar kartą ir buvo išleista nauja redakcija, t.y. 2021 m. kovo 24 d. priimta Europos parlamento ir tarybos direktyva (ES) 2021/555 „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ (kodifikuota redakcija), apie kurią Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismas objektyviai negalėjo žinoti ir vadovautis, nes ji buvo išleista tik po maždaug 8 mėnesių, kai buvo išleistas minimas Lietuvos Respublikos Konstitucinis teismo nutarimas.

Kaip jau aptarta, E. Vaitkevičiaus paminėtą Europos Tarybos 1991 m. birželio 18 d. direktyvą Nr. 477 iš dalies jau pakeitė 2021 m. kovo 24 d. priimta nauja Europos parlamento ir tarybos direktyva (ES) 2021/555 „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ (kodifikuota redakcija), kurioje yra išdėstytas pats naujausias ginklų klasifikavimas į kategorijas Europos Sąjungos lygiu, kuris cituojamas pažodiniu tekstu, tai:[92]

„Šios Europos Sąjungos direktyvos tikslais nuo 2021-03-24 šaunamieji ginklai skirstomi į A, B, C kategorijas (žiūrėti priedą Nr. 9).

[89] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas //Valstybės žinios. 2002. Nr.13 - 467.
[90] Kurapka E. V., Malevski H., Pečkaitis J. S., Vaitkevičius E., *supra note*, 13.
[91] 2020 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.
[92] 2021 m. kovo 24 d. Europos parlamento ir tarybos direktyva (ES) 2021/555 „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ (kodifikuota redakcija)

Apie problemas, kylančias iš šios direktyvos išplaukiančio ginklų klasifikavimo į kategorijas, plačiau yra aptariama T. Gardocka, D. Jagiello ir H. Malevski 2021 m. Varšuvoje lenkų kalba išleistoje knygoje „Reglamentacja broni palnej w Europie. Wybrane zagadnienia, Red. naukowa Dariusz Jagiełło, Difin, Warszawa 2021.“, tačiau šio šaltinio nėra viešos internetinės prieigos, galima tik pirkti internetu už 55 zlotus bei laukti parsiuntimo iš Lenkijos. Trumpai tariant ir viešai internete prieinamais duomenimis, šios monografijos autorių tikslas – pristatyti Europos piliečiams prieinamų šaunamųjų ginklų reglamentą, iš Europos direktyvų kylantį prieigos reglamentavimą ir šių reglamentų įgyvendinimą nacionalinėje teisėje. ES įstatymų leidėjas pripažįsta, kad neįmanoma pasiekti visuomenės saugumo be ribojančių taisyklių dėl šaunamųjų ginklų. Lenkijos teisė, kuri, kaip taisyklė, griežtai reglamentuoja piliečių ginklų laikymą konkrečiais klausimais, negali būti laikoma visiškai pritaikyta Europos Sąjungos reikalavimams. Kita vertus, normavimo ribojamumu abejoja piliečių grupės, ypač dėl sporto, medžioklės ar kolekcionavimo, besidominčių ginklais. Ši problema pastebima ir mūsų kaimyninėse šalyse ir, panašu, kad dėl bendro Europos saugumo negalima tikėtis sprendimų, kurie tenkintų šias piliečių grupes. Belieka išsiaiškinti, ar Lenkija turėtų likti šalių, kuriose taikomos ypač ribojančios taisyklės, grupėje, ar šią kryptį sušvelninti ES teisės leidžiamose ribose.[93]

Atkreiptinas dėmesys, kad naujausioje direktyvoje yra įtvirtintas reguliavimas, kad į kategorijas skirtomi būtent „šaunamieji ginklai“, nors pirmoje šio tarptautinio teisės akto redakcijose buvo įtvirtinta tiesiog „ginklų“ klasifikacija. Taip pat svarbu, kad skirstymo į D kategoriją 2021 m. Europos sąjungos teisiniame reglamentavime neliko, nors kaip bus apžvelgta tolimesnėje skyriaus analizėje, mūsų nacionalinėje teisėje vis dar yra reglementuojami D kategorijos ginklai ir klasifikuojami ne tik šaunamieji ginklai, tačiau aplamai ginklai, kas yra ženkliai plastesnė sąvoka, apimanti net ir atskiros rūšies - templinius ginklus. Pastebėtina ir tai, kad Europos Sąjungos direktyvos šaunamųjų ginklų A kategorijoje net nėra užsimenama apie templinius ginklus, o mūsų nacionalinėje teisėje jie laikomi A kategorijos ginklais, jei templinio ginklo visa įtempimo jėga viršija 1 200 niutonų, kas tikėtina yra ydinga praktika susieti templinius ir šaunamuosius ginklus į vieną klasifikuojamųjų kategoriją, nes tai iš esmės yra skirtingų rūšių ginklai.

S. Sinkevičius ir E. Vaitkevičius kartu parašytame moksliniame straipsnyje - Dėl ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus, nurodė, jog: „Lietuvoje, kaip ir kitose šalyse, fizinių ir juridinių asmenų disponavimą ginklais reguliuoja valstybė. Pagrindinis norminis teisės aktas, nustatantis ginklų įsigijimo ir disponavimo jais tvarką, yra Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. Šiuo įstatymu numatyta, kad Lietuvos

[93] Reglamentacja broni palnej w Europie. Wybrane zagadnienia, Red. naukowa Dariusz Jagiełło, Difin, Warszawa 2021.

Respublikos nuolatiniai gyventojai ir Lietuvos Respublikoje įregistruoti juridiniai asmenys gali įsigyti ir turėti ginklus šiems tikslams: medžioklei, sportui, savigynai, profesinei veiklai, kolekcijoms sudaryti, mokymui, moksliniam tyrimui, šaulio tarnybai ar profesinės karo tarnybos kario, kario savanorio ir kito savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos kario individualiems praktiniams įgūdžiams tobulinti, kitiems tikslams, jei tai neprieštarauja įstatymams, tarptautinėms sutartims ir susitarimams.[94] Autorių teigimu, žvelgiant iš kriminalistinių ir kriminologinių pozicijų svarbiausia yra ginklų, skirtų medžioklei, sportui ir savigynai, apyvartos reguliavimo tvarka. Šiems tikslams ginklų įsigyjama daugiausia, jie dažniausiai tampa įvairių nusikaltimų įrankiais. Nustatant gyventojų teisę įsigyti ginklus nurodytiems tikslams, Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme niekur nenurodoma, kad jie gali įsigyti ginklus, skirtus būtent medžioklei, sportiniam šaudymui ar savigynai. Vardijant ginklus, kuriuos galima įsigyti minėtiems tikslams, nurodoma ne jų paskirtis, o kategorija. Savo ruožtu Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme ginklai į keturias kategorijas (A, B, C ir D) suskirstyti pagal jų pavojingumo laipsnį, nenurodant atskiroms kategorijoms priskirtų ginklų paskirties. Dėl šios priežasties į apyvartą patenka labai pavojingų ginklų, sukeliančių rimtų visuomenės saugumo problemų.“[95]

Minėti moksliniai straipsniai yra ypač susiję su nagrinėtina magistro baigiamojo darbo tema ir juose yra užkoduota esminė informacija, kuri yra aktuali ir šiai dienai, kaip matyti, autoriai įžvelgė ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo spragas dar 2007 m., tačiau iki šiol ginklų ir šaudmenų klasifikavimas į A, B, C, D kategorijas yra tinkamai nepakeistas ir asmenys savigynai ar medžioklei gali įsigyti įvairių rūšių ginklų, kurie pagal savo tiesioginę paskirtį yra skirti tikrai ne šiems tikslams ir gali kelti ypač didelį pavojų visuomenės saugumui.

Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme yra įtvirtintas šio įstatymo tikslas, tai reglamentuoti ginklų, ginklų priedėlių, šaudmenų, jų dalių apyvartą siekiant užtikrinti žmogaus, visuomenės ir valstybės saugumą, o šio įstatymo paskirtis – nustatyti ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų klasifikavimo į kategorijas nuostatas, ginklų, ginklų priedėlių, šaudmenų, jų dalių apyvartos ir jos kontrolės teisinius pagrindus ir subjektų, kurių veikla susijusi su ginklais, ginklų priedėliais, šaudmenimis ir jų dalimis, teises ir pareigas.[96]

Paantrinant ir iš dalies patikslinant autorių moksliniuose straipsniuose pateiktą informaciją, pastebima, kad 2022 metų aktualioje redakcijoje Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtinta, kad nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai ir Lietuvos Respublikoje įregistruoti juridiniai asmenys gali įsigyti ir turėti ginklus, ginklų priedėlius, šaudmenis, jų dalis šiems tikslams:[97]

[94] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.
[95] Vaitkevičius E., Sinkevičius S., *supra note,* 12.
[96] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.
[97] *Ibid.*

1) medžioklei;

2) sportui;

3) savigynai;

4) profesinei veiklai;

5) kolekcijoms sudaryti;

6) mokymui;

7) moksliniam tyrimui;

8) šaulio tarnybai ar profesinės karo tarnybos kario, kario savanorio ir kito savanoriškos nenuolatinės karo tarnybos kario individualiems praktiniams įgūdžiams tobulinti;

9) kitiems tikslams, jeigu tai neprieštarauja įstatymams, tarptautinėms sutartims ir susitarimams.

Gyventojai, gavę leidimą, gali įsigyti:[98]

a. **Medžioklei B ir C kategorijų** ilguosius graižtvinius, lygiavamzdžius, pneumatinius ginklus, jų šaudmenis gali įsigyti ir turėti ne jaunesni kaip 18 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, turintys medžiotojo bilietą, ir subjektai, turintys licenciją nuomoti ginklus, gavę leidimą laikyti ginklus.

b. **Sportui B ir C kategorijų** ginklus, jų šaudmenis gali įsigyti ir laikyti ne jaunesni kaip 18 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai – šaudymo sporto atstovai ir Lietuvos Respublikoje įregistruoti juridiniai asmenys, gavę leidimą laikyti ginklus. Sportui B ir C kategorijų ginklus, jų šaudmenis, gavę leidimą laikyti ginklus, gali įgyti (bet ne pirkti) ir laikyti ir jaunesni kaip 18 metų, bet ne jaunesni kaip 16 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, jeigu jie yra šaudymo sporto atstovai ir turi rašytinį tėvų, įtėvių ar rūpintojų sutikimą.

c. **Savigynai B kategorijos** trumpuosius šaunamuosius ginklus, jų šovinius gali įsigyti ir turėti ne jaunesni kaip 23 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka išlaikę egzaminą ir gavę leidimą laikyti ginklus ir leidimą nešiotis ginklus. **C kategorijos** ginklus gali įsigyti ir turėti ne jaunesni kaip 21 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, gavę leidimą laikyti ginklus ir leidimą nešiotis ginklus. Savigynai B kategorijos ilguosius lygiavamzdžius ginklus, jų šovinius gali įsigyti ir turėti ne jaunesni kaip 21 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka išlaikę egzaminą ir gavę leidimą laikyti ginklus.

[98] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.

Apibendrinant autorių 2007 m. įžvalgas ir 2022 m. aktualias įstatymo nuostatas, remiantis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo II skyriaus 3 str. „Ginklų ir šaudmenų klasifikacija“ išvardytų ginklų rūšių bei iš ilgojo šaunamojo ginklo sąvokos išaiškinimo pirmojo skyriaus 32 p. darytina logiška išvada, jog medžioklei galima įsigyti graižtvinius ir lygiavamzdžius šautuvus, kurių vamzdis yra ilgesnis nei 30 cm arba kurių visas ilgis viršija 60 cm. Savigynai taip pat galima įsigyti B kategorijos trumpuosius lygiavamzdžius šautuvus su vamzdžio ilgio apribojimais (vamzdis ne ilgesnis kaip 30 cm arba kurio visas ilgis neviršija 60 cm.) bei C kategorijos ginklus, o jeigu esi nuolatinis Lietuvos Respublikos gyventojas ir sulaukęs 21 metų amžiaus, tai savigynai aplamai gali įsigyti ir B kategorijos ilguosius lygiavamzdžius ginklus, jų šovinius, tik policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka turi būti išlaikęs egzaminą ir gavęs leidimą laikyti ginklus. Sportui galima įsigyti visų B ir C kategorijoje išvardytų rūšių ginklus.[99]

Tuomet pagrįstai kyla klausimas, ar yra pakankami Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme išvardyti kriterijai, kuriais remiantis reguliuojama civilinė ginklų apyvarta minėtose srityse? Tikėtina, jog ne. Pirmą kartą Lietuvos Respublikos teisės aktai gyventojų teisę įsigyti savigynai šaunamąjį ginklą numatė dar 1991 metais.[100] Tuomet Lietuvos Respublikos Vyriausybei priėmus Nutarimą Nr. 1 gyventojams buvo leista gavus leidimą savigynai įsigyti lygiavamzdžius medžioklinius šautuvus ir šaudmenis. Nors kas įdomiausia, tokios sąvokos kaip lygiavamzdis medžioklis šautuvas iki šiol įstatyme nėra įtvirtinta, nors ginklų klasifikacijoje į A, B, C, D kategorijas yra nurodomas „lygiavamzdis šaunamasis ginklas“. Akivaizdu, kad sąvokos „lygiavamzdis medžioklis šautuvas“ ir „lygiavamzdis šaunamasis ginklas“ yra skirtingi savo taikymo sritimis. 1994 m. sausio 11 d. Lietuvos Respublikoje buvo išleistas pirmasis įstatymas „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo, kuris Lietuvos Respublikos piliečiams, kuriems suėjo 25 metai, suteikė teisę nuo 1994 m. balandžio 1 d. savigynos tikslui įsigyti, laikyti ir nešiotis vieną ne didesnio kaip 9 mm kalibro, negreitašaudį, nestiprios šaunamosios galios pistoletą (revolverį) ir šaudmenų šiam ginklui.[101]

S. Sinkevičiaus teigimu yra akivaizdu, kad ginklų apyvartos apribojimai priimant naujus įstatymus vis švelnėjo ir darėsi labiau neapibrėžti. Pagal 1994 m. įstatymą asmenys savigynai galėjo įsigyti lygiavamzdį medžioklinį šautuvą, o pagal 1996 m. įstatymą šiems tikslams galėjo įsigyti nebūtinai medžioklinį, o tiesiog lygiavamzdį šautuvą, kurio vamzdžio ilgis ne mažesnis

[99] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.
[100] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 587 „Dėl leidimo įsigyti šaunamuosius ginklus savigynai“ (Lietuvos aidas, 1992-01-03, Nr. 1-0)
[101] Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo“ (Žin., 1994, Nr. 5-66)

negu 45 cm. Pagal 2002 metų Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą gyventojai savigynai galėjo įsigyti ilgąjį lygiavamzdį ginklą, kurio vamzdis ilgesnis negu 30 cm, o bendras ilgis daugiau negu 60 cm. Kaip jau ir minėta, visuose įstatymuose minimi lygiavamzdžiai ginklai, tačiau skirtingi jų apibūdinimai – „lygiavamzdis medžioklinis šautuvas“, „lygiavamzdis šautuvas“, „lygiavamzdis ginklas“, 2022 metų redakcijos įstatyme - „lygiavamzdis šaunamasis ginklas“, kurie apibrėžia iš esmės skirtingų rūšių ginklus. Autorius nurodo, kad lygiavamzdis medžioklinis šautuvas – tai 12 ar 16, rečiau 20 ar dar mažesnio kalibro vienašūvis ar daugiašūvis šautuvas, turintis vieną ar du vamzdžius. Medžioklinių šautuvų vamzdžių ilgis dažniausiai yra 60–80 cm. 1997 m. kovo 31 d. įsigaliojus 1996 m. liepos 2 d. įstatymui, savigynai buvo galima įsigyti ir pompinį 12 kalibro lygiavamzdį šautuvą su vamzdeline 5–8 šovinių talpos dėtuve, dar vadinama „vinčesteriu“. Šios konstrukcijos šautuvų vamzdžio ilgis dažnai siekia tik 46–50 cm, o labai retų modelių dar mažiau. Šie šautuvai daug parankesni ir manevringesni uždarose, ankštose, užgriozdintose erdvėse, ypač vietoje buožės pritaisius pistoletinę rankeną. Pompinius šautuvus įvairiems tikslams naudoja policija, kitos specialiosios tarnybos. Dėl didelės talpos dėtuvės ir trumpo vamzdžio civilinė šios konstrukcijos šautuvų apyvarta daugelyje Europos šalių draudžiama. Taigi lygiavamzdžių šautuvų įvairovė yra gana didelė, tačiau praktiškai visų jų vamzdžiai ilgesni nei 45 cm. Galima konstatuoti, kad anksčiau išvardyti lygiavamzdžiai šautuvai atitinka ilgojo šaunamojo ginklo sąvoką, vartojamą Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme. Tačiau kokiai ilgavamzdžių ginklų rūšiai priskirti lygiavamzdžius šautuvus, turinčius tik kiek ilgesnį nei 30 cm vamzdį? Kriminalistikoje žinoma šaunamųjų ginklų rūšis, turinti šį požymį. Tai dažnai nusikaltėlių naudojami kriminaliniai ginklai, o būtent lygiavamzdžių medžioklinių šautuvų nupjautvamzdžiai. Šautuvų nupjautvamzdžiai pamėgti daugelio šalių nusikaltėlių, nes tokie ginklai lengvai paslepiami ir tinkami nepastebimai nešioti. Taigi autorius konstatuoja, kad lygiavamzdžiai šautuvai, turintys trumpesnius nei 45 cm vamzdžius, mūsų šalies medžiotojams medžioklei netinkami, nenaudojami sportiniam šaudymui, dėl galimybės nepastebimai nešioti ir netikėtai panaudoti yra pavojingi aplinkiniams.[102]

E. Vaitkevičius nurodo, kad „tradicijas ir didesnę patirtį savarankiškos teisėkūros ginklų apyvartos reguliavimo srityje turinčios šalys laikosi kitokios politikos. Pvz., Vokietijoje reguliuojant ginklų apyvartą vadovaujamasi principu „So wenig Waffen wie moglich, so viel Waffen wie unbeding notig“ (Ginklų kiek įmanoma mažiau, ginklų tiek, kiek neišvengiamai reikalinga). Šios šalies Ginklų įstatymas (Waffengesetz) numato konkrečius ginklų įsigijimo ir disponavimo jais apribojimus kiekvienai asmenų grupei – medžiotojams, sportinio šaudymo atstovams, kolekcininkams, į pavojų patekusiems asmenims, apsaugos darbuotojams ir t. t.

[102] Vaitkevičius E., Sinkevičius S., *supra note,* 12.

Įstatyme nurodoma, kokiomis sąlygomis, kokiems tikslams ir kokios rūšies ginklus gali įsigyti šių grupių atstovai. Ginklų apyvartos apribojimai nustatomi taip pat atsižvelgiant į jų konstrukcijos ypatumus ir paskirtį. Rusijos Ginklų įstatymas reguliuoja ginklų patekimą į civilinę apyvartą ne tik apribodamas techninius konstrukcinius šaunamųjų ginklų parametrus, pvz., dėtuvės talpą ar vamzdžio bei bendrą ginklo ilgį, bet ir numato ginklų sertifikavimą, kad jie atitiktų konkrečią paskirtį. Visi gaminami ar importuojami į Rusiją ginklai turi būti sertifikuojami. Sertifikuoti ginklų modeliai įtraukiami į civilinių ir tarnybinių ginklų kadastrą, ir tik įtraukti į kadastrą ginklų modeliai gali patekti į atitinkamą apyvartą. Lenkijos ginklų įstatymas numato, kad ginklų rūšis, kurias leidžiama ir kurias draudžiama įsigyti savigynai, asmenų ir turto apsaugai, medžioklei, sportui ar kolekcionavimui, nustato šalies vidaus reikalų ministras savo potvarkiu. Mūsų šalis taip pat turėtų įmtis priemonių, kurios užkirstų kelią pavojingiems ginklams patekti į civilinę apyvartą.“[103]

S. Sinkevičiui atlikus mokslinį tyrimą buvo akcentuota, kad „dėl ginklų paskirties ir atitikties paskirčiai nustatymo būtinumo taikant jų apyvartos apribojimus ginklų ekspertams jau teko atkreipti dėmesį į neigiamas pasekmes, kurias sukėlė neapgalvota ginklų klasifikacija ir nepakankamas ginklų skirstymas pagal paskirtį 1996 metų Ginklų kontrolės įstatyme. Šiame įstatyme neribotos apyvartos ginklai pagal paskirtį nebuvo skirstomi, jiems nebuvo numatyti ir jokie disponavimo, taip pat ir nešiojimo, apribojimai. 1999 metais prie neribotos apyvartos ginklų priskyrus revolverius, skirtus šaudyti Flobero šoviniais, šalyje prasidėjo tikras ginklavimosi šiais revolveriais bumas. Vien 2000–2003 metais firmoms, prekiaujančioms ginklais, buvo išduota importo licencijų maždaug dešimčiai tūkstančių šių revolverių. Ir nors šie revolveriai skirti šaudymo treniruotėms, mėgėjiškam šaudymui uždarose patalpose, bet ne savigynai, juos masiškai ėmė nešiotis piliečiai, tarp jų ir nusikalsti linkę asmenys. Dėl to labai išaugo šiais ginklais padaromų nusikaltimų skaičius. Nurodytu laikotarpiu vien tik dviejose pagrindinėse šalies ekspertinėse įstaigose – Lietuvos policijos kriminalistinių tyrimų centre (toliau - LP KTC) ir Lietuvos teismo ekspertizės centre (toliau - LTEC) atlikta daugiau nei šimtas ekspertizių bylose, kur vienaip ar kitaip buvo panaudoti revolveriai, skirti šaudyti Flobero šoviniais. Šie ginklai buvo naudojami plėšimams, kūno sužalojimams, tarp jų ir mirtiniems, viešosios tvarkos pažeidimams, buitiniuose konfliktuose. 2003 m. liepos 1 d. įsigaliojus 2002 metų Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymui, revolverius, skirtus šaudyti Flobero šoviniais, nešiotis buvo uždrausta. Šie revolveriai buvo nuolat panaudojami darant įvairias nusikalstamas veikas. 2004–2006 metais tik LP KTC gautos 48 užduotys atlikti objektų tyrimą ikiteisminio tyrimo bylose, kuriose revolveriai, skirti šaudyti Flobero šoviniais. Rengiant 2002 metų Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakciją į išryškėjusius 1996 metų įstatymo trūkumus nebuvo atsižvelgta. Naujajame įstatyme ginklų

[103] Vaitkevičius E., Sinkevičius S., *supra note,* 12..

apyvartos apribojimai siejami su kategorija, kuriai šie ginklai priskirti. Kad pats ginklų skirstymas į kategorijas Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme yra ydingas, jau buvo aprašyta moksliniuose straipsniuose. Tačiau svarbiausia yra tai, kad ir 2002 metų Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme nustatyta ginklų apyvartos apribojimų nustatymo tvarka sukelia labai konkrečias neigiamas pasekmes. Išleidžiamų į apyvartą įvairių rūšių ginklų konkrečių modelių, apyvartos apribojimai nustatomi priskiriant juos kuriai nors ginklų kategorijai remiantis formaliais Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo kriterijais. Ginklų priskyrimas kategorijoms Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu buvo paskirtas Ekspertų komisijai. Tačiau ši komisija atskirų modelių ginklų priskyrimą kuriai nors kategorijai svarsto labai retai. Dažniausiai komisija svarsto klausimus dėl kurios nors rūšies ginklų priskyrimo konkrečiai ginklų kategorijai. Analizuojant Ekspertų komisijos nutarimus buvo matoma, kad jie paremti voliuntaristiniais sprendimais, o ne kriminalistiniais tyrimais bei kriminogeninės situacijos analize. Štai 2004 m. vasario 11 d. Ekspertų komisijos posėdžio nutarimu medžiokliniai ir koviniai peiliai priskirti prie D kategorijos nešaunamųjų ginklų, o 2005 m. kovo 7 d. šis sprendimas tos pačios Ekspertų komisijos pripažįstamas netekusiu galios ir minėti peiliai pripažįstami nasantys ginklais.“[104]

Autorius pateikė pavyzdį, kad „minėto 2004 m. vasario 11 d. Ekspertų komisijos posėdžio nutarimu šaunamieji ginklai, skirti šaudyti guminėmis kulkomis, kurių sviedinio kinetinė energija neviršija 7,5 J, priskiriami D kategorijos ginklams, šaunamieji ginklai, skirti šaudyti guminėmis kulkomis, kurių sviedinio kinetinė energija viršija 7,5 J ir kurių vamzdžio vidinis skersmuo (graižtvinio ginklo – laukų skersmuo) yra ne didesnis kaip 12 kalibro lygiavamzdžių šaunamųjų ginklų, priskiriami B kategorijos ginklams, šaunamieji ginklai, skirti šaudyti guminėmis kulkomis, kurių sviedinio kinetinė energija viršija 7,5 J ir kurių vamzdžio vidinis skersmuo (graižtvinio ginklo – laukų skersmuo) yra didesnis kaip 12 kalibro lygiavamzdžių šaunamųjų ginklų, priskiriami A kategorijos ginklams. Žinoma, kad policija gumines kulkas naudoja malšindama riaušes, vaikydama neteisėtas demonstracijas. Tačiau Ekspertų komisijos nutarime nebuvo nurodyta, kokia skirtingų kategorijų ginklų, skirtų šaudyti guminėmis kulkomis, paskirtis. Visiškai neaišku, kokie požymiai leido Ekspertų komisijai priskirti ginklus, skirtus šaudyti guminėmis kulkomis, prie A ir B kategorijos ginklų, nes Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme antrajame skirsnyje išvardyti A ir B kategorijos ginklų požymiai nesusieti nei su ginklo kalibru, nei su sviediniais, pagamintais iš gumos. 2005 m. gegužes 10 d. Ekspertų komisijos posėdžio nutarimu „Steyr Mannlicher GmbH“ (Austrija) gamybos šautuvas AUG-A2 priskirtas B kategorijos šaunamiesiems ginklams. Šiuo atveju tam tikrai ginklų kategorijai priskirtas konkretus ginklo modelis – 5,56 mm kalibro pusiau automatinis šautuvas AUG-A2 (pvz. žiūrėti priedą Nr. 1).“ [105]

[104] Vaitkevičius E., Sinkevičius S., *supra note*, 12.
[105] *Ibid*.

Kokia šio šautuvo paskirtis Ekspertų komisijos nutarime vėlgi nenurodoma, tačiau E. Vaitkevičiui atlikus detalesnę minėto ginklo charakteristikos analizę, pastarasis nustatė, kad: „šis šautuvas yra 1977 metų 5,56 mm kalibro kovinių automatinių ginklų sistemos vienos iš versijų – automatinio šautuvo Steyr AUG 77 modifikacija. Pusiau automatinis šautuvas AUG-A2 nuo automatinio Steyr AUG 77 skiriasi tik tuo, kad neturi automatinio nuleistuvo. Kad šautuvas AUG-A2 yra kovinis, užkoduota ir jo pavadinime AUG („Armee Universal Gewehr“ – universalus kariuomenės šautuvas). Šautuvas komplektuojamas dešimties ir trisdešimties šovinių talpos dėtuvėmis ir skirtas šaudyti 5,56 x 45 kalibro NATO standarto koviniais šoviniais (pvz. žiūrėti priedą Nr. 2). Šautuvo laibgalyje yra liepsnos slopintuvas, pritaikytas šaudyti ant jo uždedamomis granatomis. Taigi šis šautuvas yra modernus kovinis ginklas, turintis didelės talpos šovinių dėtuvę, šaudantis beveik 1000 m/s pradinį greitį ir didelį žalojantį poveikį turinčiomis kulkomis. Šis šautuvas ne tik neskirtas, nepritaikytas, bet ir draudžiamas naudoti medžioklėje dėl pernelyg didelės talpos šovinių dėtuvės. Nėra ir šaudymo sporto rungčių, kur galima būtų naudoti šį šautuvą. Tačiau priskyrus šį šautuvą B kategorijai, pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą jį gali įsigyti tiek medžiotojai, tiek šaudymo sporto organizacijų nariai. Taigi tūkstančiai šių labai pavojingų ginklų gali teisėtai atsidurti piliečių, turinčių teisę įsigyti B kategorijos ginklą, rankose. Manoma, kad šį procesą riboja tik gana didelė šių ginklų kaina. Tuo tarpu žinoma, kad dėl daug mažiau pavojingų ginklų, patekusių į civilinę apyvartą, kyla labai rimtų problemų.“[106]

Cituojant iš Ekspertų komisijos 2007 m. sausio 16 d. posėdžio protokolo Nr. 5 išrašo, 2007 m. sausio 16 d. Ekspertų komisija priėmė nutarimą neišdavinėti leidimų importuoti bei įvežti į Lietuvos Respubliką Rusijos gamybos dujinius pistoletus IŽ-79-8, kadangi jų konstrukcija neatitinka reikalavimų D kategorijos dujiniams ginklams bei tai kelia pavojų valstybės, visuomenės ir žmonių saugumo interesams. Tame pačiame Ekspertų komisijos posėdyje priimtas nutarimas neišdavinėti leidimų importuoti bei įvežti į Lietuvos Respubliką Turkijos gamybos 9 mm kalibro pistoletų „BLOW Magnum Mod. 2000“, kadangi jų konstrukcija neatitinka reikalavimų D kategorijos dujiniams ginklams. Tokių ginklų importas bei įvežimas į Lietuvos Respubliką prieštarauja valstybės, visuomenės ir žmonių saugumo interesams. Kodėl gi buvo priimti šie nutarimai? Dėl dujinių „IŽ-79-8“ modelio pistoletų konstrukcijos ir jų gamybai naudojamų medžiagų šie pistoletai įprastais įrankiais savadarbiu būdu nesunkiai perdirbami, pritaikant juos šaudyti koviniais šoviniais, o pistoletų „BLOW Magnum Mod. 2000“ konstrukcija leidžia neperdarius ginklo, naudojant jam skirtus šovinius šaudyti sviediniais, kurių energija pakankama sukelti pavojų asmenų gyvybei ir sveikatai“.[107] Tačiau šie nutarimai priimti akivaizdžiai pavėluotai. Tuo metu buvusio Policijos departamento Viešosios policijos valdybos

[106] Vaitkevičius E., Sinkevičius S., *supra note*, 12.
[107] Ekspertų komisijos 2007 m. sausio 16 d. posėdžio protokolas Nr. 5.

Licenciavimo skyriaus duomenimis, 1999–2006 metais šalyje parduota beveik trys tūkstančiai Rusijos gamybos dujinių „IŽ-79-8“ modelio pistoletų. Jau 2001 metais į LP KTC pateko pirmi šio modelio dujiniai pistoletai, savadarbiu būdu perdirbti į kovinius. Iki 2006 metų KTC ištirti ar pateikti patikrinti neatskleistų nusikaltimų kulkų ir tūtelių kolekcijoje 32 perdaryti į kovinius dujiniai „IŽ-79-8“ modelio pistoletai. Koks tikras šių pistoletų perdirbimo į kovinius ginklus mastas iki šiol nustatyti negalima, tačiau žinoma, kad yra asmenų, pirkusių po kelias dešimtis ir net daugiau negu po šimtą šio modelio pistoletų. Mažai tikėtina, kad šie pistoletai buvo pirkti savigynos tikslais. (pvz. žiūrėti priedą Nr. 3).[108] Iki draudimo mūsų šalyje parduota ir keli šimtai pistoletų „BLOW Magnum Mod. 2000“, neatitinkančių reikalavimų D kategorijos ginklams. Tiesa, reikalavimai dujiniams ginklams, kad jie atitiktų D kategoriją, priimti taip pat tik 2007 m. sausio 16 d. Ekspertų komisijos posėdyje, tai yra praėjus trejiems su puse metų po ginklų skirstymo į kategorijas įteisinimo Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme. Ekspertų nuomone, šie neigiami reiškiniai atsirado, be kitų priežasčių, ir dėl to, kad išleidžiamų į apyvartą ginklų apyvartos apribojimai nustatomi remiantis jų kategorija. Konkrečių modelių ginklų kategorija savo ruožtu nustatoma remiantis Ekspertų komisijos nutarimais. Ši komisija priskirdama ginklus konkrečiai kategorijai remiasi formaliais kriterijais. Dėl veiklos specifikos ji negali ištirti ir įvertinti ginklų, kuriuos numatoma gaminti ar importuoti į Lietuvą, ir nepajėgi tinkamai sureguliuoti civilinės ginklų apyvartos. Tuo tarpu gyventojams galimybė įsigyti ginklą turi būti pagrįsta konkrečiais jų poreikiais ir būtinybe turėti atitinkamos paskirties ginklą. Prieš patekdamas į apyvartą kiekvienos rūšies ir modelio ginklas turi būti ištiriamas tiksliai nustatant jo paskirtį ir atitiktį šios paskirties ginklams keliamiems reikalavimams.“[109]

Analizuojant ginklų klasifikacijos į kategorijas problematiką, palyginimui pateikiamos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos, 2022 metais reglamentuojančios Lietuvos Respublikos apyvartoje esančius ginklus klasifikuojant į A, B, C, D kategorijas: (žiūrėti priedą Nr. 10). [110]

Vertinant esamą Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakciją pastebima, kad joje yra įtvirtinta ženkliai daugiau klasifikuojamų ginklų rūšių, nei yra įtvirtinta Europos Sąjungos lygmeniu. (Palyginamajai vaizdinei analizei kartu žiūrėti priedus Nr. 9 ir Nr. 10.) Žalia spalva sužymėti punktai sutampa su Europos Sąjungos teisiniu reglamentavimu, raudona spalva pažymėti punktai nesutampa, mėlyna spalva pažymėtų punktų Europos Sąjungos direktyva aplamai nereglamentuoja, o ruda spalva pažymėti punktai yra diskutuotini, kadangi reguliavimas tik dalinai sutampa su punktuose įtvirtintu turiniu. Tarptautinio teisės akto A kategorijos ginklų klasifikavime

[108] Vaitkevičius E., Sinkevičius S., *supra note,* 12.
[109] *Ibid*.
[110] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.

nėra įtvirtinta visų kalibrų patrankų, haubicų, mortytų, liepsnosvaidžių ar kitos akivaizdžiai kariuomenei skirtos karinės technikos ir jos įrangos, o mūsų nacionaliniame įstatyme tai reglamentuota papildomai ir neaišku kokiais kriterijais į tai buvo remtasi. Mūsų nacionalinėje teisėje yra reglamentuojami D kategorijos ginklai, o Europos Sąjungos teisėje nuo 2021 m. D kategorijos aplamai nėra. Akivaizdu, kad iki paskutinių įstatymo pakeitimų įsigaliojimo 2022 m. liepos 1 d., šiame įstatyme vis dar yra neištaisytų, ydingų ir koreguotinų normų, kurios realiai iš dalies neatitinka nei Europos Sąjungos teisinio reglamentavimo, nei elementarių šių dienų perspektyvų, kaip pvz. šio įstatymo 1 str. 3 d. 6 p. aiškiai reglamentuoja, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos netaikomos karinei technikai ir jos įrangai, vadinasi, tai buvo sąmoningai įtvirtinta įstatymų leidėjo, nes šią karinę techniką ir jos įrangą turi reguliuoti kitas specializuotas įstatymas. Tačiau vertinant Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 3 str. įtvirtintoje A kategorijos ginklų, ginklų priedėlių ir šaudmenų klasifikacijoje, kurią įstatymų leidėjui parengė speciali vyriausybės sudaryta Ekspertų komisija, yra įtvirtintos nuostatos, kurios akivaizdžiai prieštarauja šio įstatymo 1 str. 3 d. 6 p., nes pagal tokį klasifikavimą šis įstatymas civilinėje apyvartoje iš esmės imasi reguliuoti karines raketas su sprogstamaisiais užtaisais ir jų paleidimo įtaisus, automatinius šaunamuosius ginklus, šaudmenis su šarvamušiais, sprogstamuosius arba padegamuosius sviedinius ir šių šaudmenų sviedinius bei jų paleidimo įtaisus, visų kalibrų patrankas, haubicas, mortyras, minosvaidžius, granatas ir granatsvaidžius, tarp jų ir ašarines granatas bei jų paleidimo įtaisus, visų rūšių bombas, torpedas, minas, liepsnosvaidžius, ginklus, kurių lazerio spindulys naudojamas karo tikslams ar taikiniui sunaikinti, ginklus, skirtus taikiniui chemiškai sunaikinti, ginklus, kuriuose kaip taikinį naikinanti ar kitaip jį žalojanti priemonė naudojamas radioaktyvusis, elektromagnetinis, šviesos, šilumos, infragarso ar ultragarso spinduliavimas, pavojingas biologinis poveikis. Logiškai mąstant ir iš šalies kritiškai vertinant šias įstatymo nuostatas, civilinėje ginklų ir šaudmenų apyvartoje (Lietuvos Respublikos gyventojų rankose) tokie ginklai aplamai negali būti ir jie neturėjo būti įtraukti į šį klasifikavimą, juos gali turėti tik specialiojo statuso subjektai, todėl tokia karinė technika ir jos įranga aplamai turėtų būti ne Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo reguliavimo sritis ir ji keistina. Paminėtą karinę techniką ir jos įrangą – gynybai skirtus arba su ja susijusius produktus, perkeliant ir įgyvendinant 2021 m. kovo 5 d. Komisijos deleguotąją direktyvą 2021/1047, kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/43/EB nuostatos dėl su gynyba susijusių produktų sąrašo[111], šią karinę techniką ir jos įrangą turėtų reguliuoti specializuotas įstatymas, nesusijęs su civiline ginklų ir šaudmenų apyvarta. Analizuojant kitų Lietuvos Respublijoje galiojančių teisės aktų redakcijas pastebėta, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo A kategorijos ginklų sąraše

[111] 2021 m. kovo 5 d. Komisijos direktyva Nr. 2021/1047, kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/43/EB nuostatos dėl su gynyba susijusių produktų sąrašo (OL, 2021, L225 p. 69).

paminėta analogiška karinė įranga ir jos technika analogiškai dubliuojasi su šiuo metu galiojančiu Bendruoju karinės įrangos sąrašu[112] (pvz. žiūrėti priedą Nr. 12), kuris yra priskiriamas Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos reguliavimo sričiai ir parengtas vadovaujantis kariuomenės veiklą reglamentuojančiu teisės aktu - Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymu[113], todėl manytina, kad šiuose įstatymuose besidubliuojančias funkcijas ir besidubliuojančias normas tikslinga apibendrinti ir įvertinus specialiai Ekspertų komisijai keisti.

Atsižvelgiant į tokią ginklų klasifikaciją į kategorijas ir teisinį reglamentavimą, galima pagrįstai kelti klausimą ar templinių ir šaunamųjų ginklų, karinių raketų ir patrankų, haubicų ar tiesiog pavienių šaudmenų priskyrimas prie vienos A kategorijos pavojingiausių ginklų, atskiriant šaudmenis nuo ginklų, iš kurių šaudoma tokiais šoviniais yra pagrįstas moksliniais tyrimais ir kriminalistine metodologija? Analizuojant detaliau A ir B kategorijos ginklus, pastebima, kad tokie kaip templiniai ginklai, pistoletų ir revolverių ekspansinės kulkos priskiriamos prie A kategorijos, o patys šaunamieji ginklai, iš kurių šaudoma A kategorijos ekspansinėmis kulkomis, priskiriama prie žemesnės B kategorijos. Akivaizdu, kad ginklas ir šovinys yra vienas kito priklausinys ir turi būti klasifikuojami vienoje kategorijoje, pats šovinys savaime nėra pavojingesnis už ginklą, iš kurio šaudoma tokiais šoviniais, todėl kaip šiuo atveju reikėtų obejektyviai įvertinti šių ginklų ir šaudmenų skirtymą pagal pavojingumo laipsnį, bus prašoma atsakyti eksperto interviu metu.

Keliant klausimą apie Ekspertų komisijos priimtus sprendimus pabrėžtina, kad 2019 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarė pripažinti netekusiu galios Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimą Nr. 551 „Dėl Ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ su visais pakeitimais ir papildymais[114] ir šią Ekspertų komisiją sudarys jau ne Lietuvos Respublikos Vyriausybės, o nuo 2019 m. liepos 31 d. Policijos departamento sudaryta Ekspertų komisija daiktų ir įrenginių modelius ginklams, ginklų priedėliams, šaudmenims, jų dalims ir konkrečiai jų kategorijai priskirti.[115] Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos viešojo valdymo grupė tokį pakeitimą grindė savo pateiktoje pažymoje[116] tuo, kad reikia pakeisti

[112] Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. V-1216 „Dėl bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“.
[113]Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas, 1995 m. liepos 5 d. Nr. I-1022
[114] 2019 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1210 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimo Nr. 551 „Dėl ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios.
[115] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 31 d. nutarimas Nr. Nr. 808 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą.
[116] Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos viešojo valdymo grupės pažymą „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 31 d. nutarimo nr. 808 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą“ pakeitimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimo nr. 551 „Dėl ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti

galiojantį teisinį reglamentavimą, nes pagal tuo metu galiojusį teisinį reguliavimą Ekspertų komisija buvo sudaryta ir jos nuostatai patvirtinti Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimu Nr. 551, o Ekspertų komisijos veiklą organizavo Lietuvos Respublikos ginklų fondas prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – Ginklų fondas), pastarajai vadovavo Ginklų fondo direktorius. Projektu buvo siūloma Ekspertų komisijos sudarymą ir veiklos organizavimą perduoti Policijos departamentui, kuris yra pagrindinė ginklų ir šaudmenų kontrolę vykdanti institucija. Šiuo metu Ekspertų komisijoje iš 8 narių 3 atstovauja policijai. Be to, Policijos departamentas iš esmės atlieka organizacinį vaidmenį užtikrinant komisijos veiklą, nes įprastai būtent policijos atstovai rengia medžiagą komisijos posėdžiams. Institucinė komisijos sudėtis nebuvo numatyta, nes pavedimas Policijos departamentui sudaryti Ekspertų komisiją kartu priskiria ir atsakomybę užtikrinti Ekspertų komisijos tinkamą darbą, kad būtų pasiekti Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme Ekspertų komisijai keliami tikslai. Ši atsakomybė projekto rengėjų vertinimu lemia Policijos departamentui diskreciją prašyti kompetentingų institucijų, kurių dalyvavimas užtikrintų efektyvų komisijos darbą, deleguoti savo atstovus, o institucijoms suponuoja pareigą Policijos departamento prašymu deleguoti atstovus į komisiją. Nutarimų projektai buvo suderinti su Generaline prokuratūra, Valstybės saugumo departamentu, Lietuvos teismo ekspertizės centru, kurie nurodė, kad nutarimų projektams pastabų ir pasiūlymų neturi, papildomai pažymėjo, kad institucinės sudėties nenurodymas neužkirs kelio deleguoti atstovus į Ekspertų komisiją Policijos departamento prašymu. Šios pažymos pagrindu Krašto apsaugos ministerija pateikė pasiūlymą nustatyti nutarimų projektų įsigaliojimo datas, kad Policijos departamentas spėtų suformuoti Ekspertų komisiją. Šie projektai buvo patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės pastabas, atsižvelgiant į kurias Policijos departamentui sudaryti Ekspertų komisiją ir patvirtinti Visiškai netinkamų naudoti ginklų ir signalinių ginklų registravimo tvarką buvo pavesta iki 2020 m. sausio 15 d. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, galimai bus sudaryta kompetetingesnė Ekspertų komisija, kuri pasitelkus kvalifikuotus LTEC, LP KTC specialistus, mokslininkus, kriminalistinės ginklotyros specialistus, atidžiau įvertins Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtintą ginklų ir šaudmenų klasifikavimą į A, B, C, D kategorijas ir jį eigoje pakeis. Realiai šio įstatymo naujos redakcijos išleidimas, įtvirtinant teisingą ginklų klasifikaciją į kategorijas pagal jų paskirtį ir apyvartos apribojimus galėtų būtų vertas mokslinės disertacijos.

E. Vaitkevičius moksliniame straipsnyje pateikęs savo įžvalgas nurodo, kad „Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme esanti ginklų klasifikacija pagal jų pavojingumo laipsnį yra nepagrista, sudaryta pažeidžiant esminius klasifikavimo principus, neapima visų klasifikuojamų objektų ir faktiškai neatspindi ginklų pavojingumo laipsnio. Ginklų

sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios projektų (tap-19-1901(2), tap-19-1902(2); tais-19-11983(3), tais-19-11982(3).

skirstymas pagal jų pavojingumo laipsnį į kategorijas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme turėtų būti keičiamas sisteminant kitais pagrindais – pagal ginklų paskirtį ir, priklausomai nuo paskirties, pagal apyvartos apribojimus. Į kategorijas šiame įstatyme turėtų būti suskirstyti tik Europos Tarybos 1991 m. birželio 18 d. direktyvoje Nr. 477 nurodyti ginklai ir šaudmenys.[117] Kaip jau minėta, kokie skirtumai yra tarp esamo nacionalio ir tarptautinio reglamentavimo skirstant ginklus į kategorijas, galima akivaizdžiai pamatyti prieduose Nr. 9 ir Nr. 10.

Analizuojant draudžiamų ginklų klasifikavimą, tai šiuo metu civilinėje apyvartoje yra draudžiami: (žiūrėti priedą Nr. 11)[118]

Dėl daugumos išvardytų civilinėje apyvartoje draudžiamų ginklų atrodo viskas suprantama, dauguma požymių aiškūs ir lengvai suprantami, tačiau išanalizavus Lietuvos Respublikos civilinėje apyvartoje draudžiamuosius šaltuosius ginklus, darytina prielaida, kad praktiškai taikant įstatymo nuostatas, policijos pareigūnams gali atsirasti kėblumų, kai yra būtina nedelsiant nustatyti įstatyme įtvirtiną vieną šaltojo ginklo identifikuojantį požymį, t.y. - 14 proc. nuo šaltojo ginklo geležtės ilgio per jos vidurį. Teigtina, kad kvalifikuojančiojo ginklo požymio formuluotė įstatyme yra tikrai gana paini ir sudėtinga, iškart reikalaujanti matematinių įgūdžių, skaičiavimų, logikos ir manytina, kad šis kvalifikuojantis požymis turėtų būti išdėstytas paprastesne formuluote arba naikinamas, dalį šio požymio duomenų perkeliant į kitus civilinėje apyvartoje draudžiamų šaltųjų ginklų kvalifikuojančius požymius. Pvz. jeigu įstatyme įtvirtinta, kad draudžiama automatiškai iššokanti ar atsilenkianti geležtė, kuri yra ilgesnė kaip 8,5 cm ir nuo šios atžymos asmenims kyla baudžiamoji atsakomybė, tai galima daryti prielaidą, kad šiam atstumui įmanoma iš anksto matematiškai apskaičiuoti maksimaliai leistiną iššokančios geležtės vidurio siaurumo atstumą be procentinės išraiškos. Atlikus matematinius skaičiavimus galima įtvirtinti 14 proc. nuo 8.5 cm maksimaliai atitinkantį atstumą, t.y. - 1.19 cm. (8.5 cm x 14 % = 1.19 cm). Vizualiam įsivaizdavimui įprastai buityje kasdien naudojamos USB atmintinės metalinė jungtis yra 1.20 cm pločio. Pagal skaičiuojamą variantą USB atmintinės metalinė jungtis 0.01 cm viršija peilių geležtės draudžiamą plotį nuo 8.5 cm atžymos ir toks automatinės iššokančios ar atsilenkiančios geležtės plotis jau įstatymu yra leidžiamas, o 1.105 cm (8.5 cm x 13 % = 1.105 cm) atstumas jau įstatymu yra draudžiamas. Tarp leidžiamo ir draudžiamo pločio yra tik 0.085cm atstumas, kuris realiai nesiekia net 1 mm, todėl pareigūnas plika akimi ir be specialistų pagalbos negalės įvykio vietoje tinkamai įvertinti nešaunamojo ginklo požymio, neatlikus jo nuodugnaus tyrimo. Elementariau išreiškus mato vienetą iškart supaprastinamas teisės pažeidimo tyrimas ir

[117] Vaitkevičius E., *supra note*, 11.
[118] *Ibid*.

kvalifikuojančiojo požymio nustatymas įvykio vietoje. Beje, taikant tokį matavimo vienetą atsiranda įstatymo spraga, kai netaikoma tam tikros charakteristikos nešaunamųjų ginklų kontrolė ir asmuo gali išvengti baudžiamosios atsakomybės, nors jo turimas leistinas automatiškai iššokančia geležte peilis savo techniniais duomenimis, tikėtina, yra tokio pat pavojingumo laipsnio, kaip ir įstatymo draudžiamieji peiliai. Tarkim asmens turimo šaltojo ginklo automatinės iššokančios ar atsilenkiančios geležtės ilgis būtų mažesnis nei 8.5 cm ir jo geležtės plotis per vidurį būtų 1.19 cm ar plastesnis, geležtė nebūtų paaštrinta iš abiejų pusių ir tai Lietuvos Respublikoje būtų legalus peilis, kurio nedraudžia įstatymas. Akivaizdu, kad Lietuvos Respublikoje įstatymu aplamai norima kontroliuoti tokių peilių civilinę apyvartą, todėl nėra aišku, kodėl draudžiami tik siauresnio pločio automatiškai iššokančių geležčių peiliai, nes ir platesni peiliai savo technine charakteristika taipogi kelia pavojų visuomenės saugumui. Dėl trumpesnių nei 8,5 cm ilgio automatiškai iššokančia ar atilenkiančia geležte peilių, kurių geležtė per vidurį bus plastesnė, nei uždrausta įstatymu, t.y. nuo 1.19 cm pločio - baudžiamoji atsakomybė visiškai nekils, nes tokių techninių charakteristikų peilių su automatiškai iššokančiomis geležtėmis įstatyminė kontrolė aplamai nevykdoma, nors tokie peiliai, manytina, savo charakteristikomis yra ne ką mažiau pavojingesni, nei draudžiami įstatymu. Tyrimo metu nenustatyta, kad taikant 14 proc. atžymą būtų atlikti moksliniai tyrimai ir kokiu pagrindu tokių peilių kontroliuoti įstatymu nereikia, o labiausiai tikėtina, kad šis požymis buvo tiesiog nukopijuotas nuo kitų šalių įstatymų be gilesnės analizės.

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme ginklai turėtų būti susisteminti pagal jų paskirtį. Ginklų klasifikavimas pagal jų pavojingumo laipsnį šiame įstatyme neužtikrina ginklų apyvartos reguliavimo, atitinkančio visuomenės ir žmonių saugumo interesų. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme turi būti aiškiai nustatyta, kad medžiotojai gali įsigyti ir turėti tik medžioklinius ginklus, sportinio šaudymo klubų ar draugijų nariai gali įsigyti ir turėti tik ginklus sportiniam šaudymui, pagal jų kultivuojamą šaudymo rungtį, savigynai, asmenų ir turto apsaugai turi būti leidžiama įsigyti būtent tik šiems tikslams skirtus ginklus. Konkrečius reikalavimus minėtos paskirties ginklams turėtų nustatyti Vidaus reikalų ministras, atsižvelgdamas į Medžiotojų draugijos, šaudymo sporto organizacijų bei Lietuvos policijos generalinio komisaro rekomendacijas. Kiekvieną ginklo modelį, kuris numatomas gaminti ar įvežti į šalį, turėtų ištirti, įvertinti ir nustatyti jų atitiktį konkrečiai paskirčiai speciali, įgaliota institucija, turinti atitinkamą materialinę bazę. Taip pat daroma išvada, kad Lietuvos Respublikoje esantis ir nacionaliniuose teisės aktuose įtvirtintas ginklų klasifikavimas į kategorijas tik iš dalies atitinka Europos Sąjungos direktyvoje įtvirtintą teisinį ginklų apyvartos reguliavimą ir eigoje mūsų nacionaliai teisės aktai turės būti vėl keičiami ir tobulinami.

2. GINKLO SAMPRATOS IR POŽYMIŲ ĮTAKA VIEŠOSIOS TVARKOS IR VISUOMENĖS SAUGUMO UŽTIKRINIMUI

2.1. Teisė įsigyti ginklą savigynai

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog Konstitucijos[119] preambulėje įtvirtintas atviros, teisingos, darnios pilietinės visuomenės ir teisinės valstybės siekis suponuoja tai, kad privalu stengtis užtikrinti, kad kiekvienas asmuo ir visa visuomenė būtų saugūs nuo nusikalstamų kėsinimųsi (*inter alia* 2006 m. sausio 16 d., 2012 m. birželio 4 d., 2017 m. birželio 26 d. nutarimai). Valstybės, kaip visos visuomenės politinės organizacijos, paskirtis – užtikrinti žmogaus teises ir laisves, garantuoti viešąjį interesą, todėl vykdydama savo funkcijas ir veikdama visos visuomenės interesais valstybė turi priedermę užtikrinti žmogaus teisių ir laisvių, kitų Konstitucijos saugomų ir ginamų vertybių, kiekvieno asmens ir visos visuomenės veiksmingą apsaugą *inter alia* nuo nusikalstamų kėsinimųsi (*inter alia* 2004 m. gruodžio 29 d., 2009 m. birželio 8 d., 2017 m. birželio 26 d. nutarimai). Jeigu valstybė nesiimtų deramų veiksmų, kuriais būtų siekiama užkirsti kelią nusikaltimams, būtų griaunamas pasitikėjimas valstybės valdžia, įstatymais, didėtų nepagarba teisinei tvarkai, įvairiems socialiniams institutams, todėl pagal Konstituciją valstybė – visos visuomenės organizacija, privalanti garantuoti viešąjį interesą, turi ne tik teisę, bet ir priedermę imtis įvairių teisėtų priemonių, užkertančių kelią nusikaltimams, ribojančių ir mažinančių nusikalstamumą (*inter alia* 2006 m. sausio 16 d., 2009 m. birželio 8 d. nutarimai).[120]

Pabrėžtina ir tai, kad Konstitucinis Teismas yra pažymėjęs, jog pagal Konstituciją valstybės valdžios ir valdymo institucijos turi pareigą užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, saugoti asmenį nuo kėsinimosi į jo gyvybę ir sveikatą, ginti žmogaus teises ir laisves. Ginklai ir šaudmenys gali kelti pavojų viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui, žmonių gyvybei ar sveikatai, todėl įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į būtinumą užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, ginti žmogaus teises ir laisves, turi įgaliojimus nustatyti ginklų ir šaudmenų patekimo į civilinę apyvartą, jų laikymo, naudojimo, leidimų įsigyti ginklą išdavimo sąlygas ir tvarką (2001 m. balandžio 12 d., 2013 m. sausio 25 d., 2016 m. vasario 2 d. nutarimai).[121]

Pažymėtina, kad ginklai ir šaudmenys gali kelti pavojų ne tik pačiam ginklus ir šaudmenis turinčiam asmeniui, bet ir kitiems visuomenės nariams, viešajai tvarkai, todėl įstatymų leidėjas turi pareigą nustatyti tokias ginklų ir šaudmenų patekimo į civilinę apyvartą, jų laikymo,

[119] Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992. Nr. 33-1014.
[120] 2020 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.
[121] *Ibid*.

naudojimo, leidimų įsigyti ginklą išdavimo ir panaikinimo sąlygas ir tvarką, kad būtų sudarytos prielaidos apsaugoti visuomenės narius nuo galimos grėsmės, užtikrinti viešąją tvarką; įstatymų leidėjas, vykdydamas šią pareigą ir turėdamas plačią diskreciją, privalo laikytis Konstitucijos, *inter alia* nustatydamas įstatyme įtvirtintomis sąlygomis ir tvarka įgyjamos teisės įsigyti ir turėti atitinkamus ginklus ir šaudmenis ribojimo priemones, privalo paisyti proporcingumo principo (2013 m. sausio 25 d., 2016 m. vasario 2 d. nutarimai).[122]

Išduodant ginklus ir šaudmenis savigynai, pažymėtina, jog pagal Konstituciją, *inter alia* konstitucinį teisinės valstybės principą, įstatymų leidėjas, vykdydamas pareigą nustatyti leidimų įsigyti ginklus ir šaudmenis išdavimo ir panaikinimo sąlygas ir tvarką, kad būtų sudarytos prielaidos užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, ginti žmogaus teises ir laisves, gali nustatyti tokias įstatyme įtvirtintomis sąlygomis ir tvarka įgyjamos teisės įsigyti ir turėti ginklus ir šaudmenis ribojimo priemones, kurias taikant teistiems už nusikalstamos veikos padarymą asmenims tam tikrą įstatymų leidėjo nustatytą laiką leidimai įsigyti ginklus ir šaudmenis nebūtų išduodami, o išduotieji būtų panaikinami. Pažymėtina ir tai, kad tokiu teisiniu reguliavimu turi būti sudaryta galimybė kiek įmanoma įvertinti individualią kiekvieno asmens situaciją ir, atsižvelgiant į visas svarbias aplinkybes, leidimo įsigyti ginklus ir šaudmenis neišduoti nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui, kuris net ir praėjus įstatymų leidėjo nustatytam laikui ir toliau kelia pavojų visuomenės saugumui ar viešajai tvarkai. Konstituciją, *inter alia* konstitucinį proporcingumo principą, atitiktų ir toks teisinis reguliavimas, pagal kurį asmenims, padariusiems tam tikrus itin pavojingus nusikaltimus, už kuriuos numatytos pačios griežčiausios bausmės, leidimai įsigyti tam tikrus ginklus ir šaudmenis niekada nebūtų išduodami. **[123]**

Yra akivaizdu, kad ginklai ir šaudmenys kelia pavojų viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui, žmonių gyvybei ar sveikatai, todėl įstatymų leidėjas, atsižvelgdamas į būtinumą užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, ginti žmogaus teises ir laisves, turi įgaliojimus nustatyti ginklų ir šaudmenų patekimo į civilinę apyvartą, jų laikymo, naudojimo, leidimų įsigyti ginklą išdavimo sąlygas ir tvarką.

Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo užtikrinimui šiuolaikinėje visuomenėje ypač didelį poveikį turi būtent teisė įsigyti šaunamąjį ginklą savigynai ir kaip Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme yra įtvirtintos atskiros ginklų sąvokos. Žinoma, ginklų savigynai įsigijimas pradžioje buvo reglamentuotas Lietuvos Respublikos įstatymu „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir

[122] 2020 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

[123] 2020 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo“ (Žin., 1994, Nr. 5-66). Šiuo įstatymu Vyriausybė nutarė patvirtinti Šaunamųjų ginklų savigynai bei jų šaudmenų įsigijimo, laikymo, nešiojimosi ir naudojimo tvarką, kurios redakcija kaskart keitėsi ir šiuo metu yra taikoma 2022-01-31 Lietuvos policijos generalinio komisaro įsakymu Nr. V-362 „Dėl fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos tvarkos aprašas.

Įdomu tai, kad fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) nustato Lietuvos Respublikos nuolatinių gyventojų turimų A kategorijos ginklų, išvardytų Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 3 str. 6–10 p., B, C kategorijų šaunamųjų ginklų, skirtų medžioklei, savigynai, sportui, Įstatymo 11 str. 8 p. nustatytiems tikslams (šaulio tarnyba ar kario įgūdžių tobulinimas), kitiems tikslams, jeigu tai neprieštarauja įstatymams, tarptautinėms sutartims ir susitarimams, A kategorijos ginklų priedėlių (duslintuvų ir naktinių taikiklių), šaudmenų, jų dalių apyvartos ir jos kontrolės tvarką, leidimų įsigyti ginklus asmenims, nurodytiems Įstatymo 14 str. 2 d. (užsieniečiai), išdavimo ir kontrolės tvarką, turimų ginklų civilinės apyvartos ir jos kontrolės tvarką. Aprašas fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinę apyvartą ir jos kontrolę reguliuoja tiek, kiek atskirų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės nereguliuoja kiti ginklų ir šaudmenų apyvartą reglamentuojantys teisės aktai.[124]

Kaip jau minėta magistro baigiamajame darbe, pagal įstatymu nustatytą tvarką savigynai galima įsigyti B kategorijos trumpuosius šaunamuosius ginklus, jų šovinius gali įsigyti ir turėti ne jaunesni kaip 23 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka išlaikę egzaminą ir gavę leidimą laikyti ginklus ir leidimą nešiotis ginklus. C kategorijos ginklus gali įsigtyi ir turėti ne jaunesni kaip 21 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, gavę leidimą laikyti ginklus ir leidimą nešiotis ginklus. Savigynai B kategorijos ilguosius lygiavamzdžius ginklus, jų šovinius gali įsigyti ir turėti ne jaunesni kaip 21 metų nuolatiniai Lietuvos Respublikos gyventojai, policijos generalinio komisaro nustatyta tvarka išlaikę egzaminą ir gavę leidimą laikyti ginklus.[125]

Vadinasi savigynai nuo 18 metų galima įsigyti visus B kategorijos šaunamuosius ginklus, kurio vamzdis ne ilgesnis kaip 30 cm arba kurio visas ilgis neviršija 60 cm., o nuo 21 metų ir ilguosius lygiavamzdžius ginklus, kurių vamzdis ilgesnis kaip 30 cm arba kurio visas ilgis viršija

[124] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2022-01-31 įsakymu Nr. V-362 „Dėl fizinių asmenų ginklų ir šaumenų civilinės apyvartos tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos tvarkos aprašas.
[125] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.

60 cm. Įdomu tai, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme nėra įtvirtintos tokios sąvokos kaip ilgasis lygiavamzdis ginklas, o yra tik ilgasis šaunamasis ginklas. Štai ir iškyla opi problema, kad įstatymų leidėjas įtvirtindamas tokias ginklo sampratas ir požymius Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 72 p. kontroliuoja tik bendrąsias ginklo technines charakteristikas ir nevertina pačių ginklų tiesioginės paskirties. Į tokias ginklo sąvokas ir klaidingas klasifikacijas į kategorijas patenka ypač pavojingų ginklų ir asmenys įgiję ginklus savigynai gali juos panaudoti ne pagal tiesioginę paskirtį.

Analizuojant ginklų įsigijimo tvarką Lietuvos Respublikoje, ji tikrai nėra tokia jau paprasta, nes užsigeidęs pistoleto turi praeiti nemažai etapų, po kurių ginklo savininkas negali atsipalaiduoti, nes jo laukia pareigos ir netikėtas policijos pareigūnų vizitas.

Po 2017 metų šaudynių Kauno rajone, Gaižėnuose, kur sūnus, kaip įtariama, nušovė savo tėvus, dėdę ir senelę bei peršovė savo seneliui koją, kilo klausimas, kaip tikrinami žmonės, norintys gauti ginklą savigynai. Buvo svarstyta idėja, jog Lietuvoje galėtų būti duomenų bazė, kur būtų kaupiama informacija apie pretendentų turėti ginklą sveikatos būklę, bet objektyviai kyla problemų, nes su asmens sveikata susiję duomenys yra ypatingai apsaugoti ir reguliuojami Bendrojo duomenų apsaugos reglamento, kuris reglamentuoja ypač griežtą tokių medicininių duomenų panaudojimo tvarką.

Tačiau, apskritai, kokie reikalavimai keliami asmenims, kad būtų kiek įmanoma geriau užtikrinta, jog šaunamieji ginklai neatsidurtų nestabilių ir pavojingų asmenų rankose? Kaip policija kontroliuoja, jog apsiginklavę asmenys laikytųsi pareigų, numatytų įstatymuose ir tokiu būdu nepažeidinėtų kitų žmonių teisių ir teisėtų interesų, laikytųsi viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo?

Sumanius Lietuvoje įsigyti ginklą savigynai, visų pirma, reikia kreiptis į polikliniką – į medikus ir psichiatrą. Pastarieji turi išduoti pažymą, kurioje pažymėtų, kad asmuo neserga psichinėmis ligomis ir neturi jokių priklausomybių ligų, o gydytojai turi tinkamai įvertinti, ar šaunamojo ginklo užsigeidęs žmogus kartais neturi ligų ar trūkumų, kurie galėtų trukdyti juo naudotis. Tai reiškia, kad be psichinių ligonių, ar sirgusių anksčiau tokiomis ligomis, šaunamojo ginklo savigynai negali turėti ir kurčnebyliai, kurtieji, sergantys onkologinėmis ligomis (paskutinės stadijos) ir turintys daugybę kitų sveikatos sutrikimų. Iš viso yra apie 40 ligų ar sveikatos problemų, dėl kurių asmenys laikomi netinkamais naudoti civilinius ginklus.[126]

Pagal Aprašo nuostatas medicininio patikrinimo išvados pateikti nereikia, jeigu asmuo kreipiasi dėl leidimo laikyti (nešiotis) ginklus patikslinimo arba kai medicininio patikrinimo išvada

[126] Fizinių asmenų, norinčių gauti leidimą laikyti ar leidimą nešiotis ginklus, medicininio patikrinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1997 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 221 „Dėl Fizinių asmenų, norinčių gauti leidimą laikyti ar leidimą nešiotis ginklus, medicininio patikrinimo tvarkos aprašo bei Ligų ir fizinių trūkumų, dėl kurių asmuo negali įsigyti ar turėti ginklo, sąrašo patvirtinimo“.

yra saugoma Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacinėje sistemoje (toliau – ESPBI IS) ir yra galimybė tai patikrinti naudojantis Policijos informacine sistema (toliau – Policijos IS). Tai, kad fizinio asmens medicininio patikrinimo išvada yra saugoma ESPBI IS, pareiškėjas pažymi prašyme.[127]

Būsimąjį ginklo savininką privalo apžiūrėti specialistai – bendrosios praktikos gydytojas, chirurgas, neurologas, akių, ausų, nosies ir akių specialistai bei, žinoma, psichiatras, bet galutinę išvadą pateikia poliklinikos gydytojų komisijos pirmininkas. Tiesa, jeigu asmuo mano, kad medikų išvados nėra teisingos, arba patys medikai nusprendžia, jog atvejis – itin sudėtingas, yra numatyta galimybė ginklo užsigeidusį asmenį nusiųsti į psichinės sveikatos konsultacijų centrą Vilniuje.

Šių specialistų išvados dėl asmens galimybių įsigyti ginklą galioja 3 metus. Tik gavęs teigiamą atsakymą iš sveikatos specialistų ir su savimi turėdamas dvi atskiras pažymas – medikų ir psichiatro – asmuo turėtų kreiptis į policiją dėl leidimo gauti ginklą. Bet kuri policijos įstaiga tam netinka – reikėtų ieškoti vieno iš 10 vyriausiųjų policijos komisariatų, kuriame pildomi prašymai dėl ginklo savigynai arba siekiant išvengti Covid-19 ligos plitimo ir nereikalingų kontaktų, tai galima pateikti nuotoliniu būdu, naudojantis policijos elektronių paslaugų sistema (toliau – PEPS).

Be sveikatos sutrikimų yra ir kitų priežasčių dėl kurių asmuo gali negauti norimo ginklo. Jų yra bent 11 punktų, todėl žmogus turi pasitikrinti, ar atitinka įstatymų keliamus reikalavimus. Kokie asmenims yra taikomi apribojimai iš esmės yra įtvirtinta Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme:[128]

„1. Šio įstatymo 3 straipsnio 6–10 punktuose nurodytų ginklų, B ir C kategorijų ginklų, jų šaudmenų negali įsigyti ir turėti fizinis asmuo:

1) jaunesnis, negu šio įstatymo nustatyto amžiaus;

2) nesantis nepriekaištingos reputacijos;

3) nepateikęs sveikatos patikrinimo išvados, patvirtinančios, kad jis neserga ligomis ar neturi fizinių trūkumų, dėl kurių asmuo negali įsigyti ar turėti ginklo;

4) nenurodęs gyvenamosios vietos;

5) nepateikęs ginklui įsigyti, registruoti reikalingų dokumentų ar informacijos arba pateikęs sąmoningai klaidingus duomenis ar suklastotus dokumentus;

6) neišlaikęs egzamino šio įstatymo nustatytais atvejais;

7) neturintis Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytus reikalavimus atitinkančių sąlygų laikyti ginklą;

[127] Lietuvos policijos generalinio komisaro 2022-01-31 įsakymu Nr. V-362 „Dėl fizinių asmenų ginklų ir šaumenų civilinės apyvartos tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos tvarkos aprašas, 7.2 p.

[128] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.

8) kuriam dėl ginklo praradimo buvo panaikintas leidimo laikyti ginklus ar leidimo nešiotis ginklus galiojimas ir nuo to laiko nėra praėję 3 metai;

9) gyvenantis kartu su kitais asmenimis, kurie atitinka šio įstatymo 18 straipsnio 2 dalies nuostatas. Šis punktas netaikomas, jeigu asmuo, norintis įsigyti ginklą ar jį turintis, ginklą įsipareigoja laikyti ar laiko ne savo būste, o Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytus reikalavimus atitinkančiose kitose vietose, turinčiose apibrėžtas ribas;

10) apie kurį policijos įstaiga turi duomenų, kad jis gali kelti arba kelia grėsmę kitų asmenų ar savo gyvybei ar sveikatai, nuosavybei, viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui. Šiuo atveju policijos įstaiga nurodo atsisakymo išduoti leidimą laikyti ginklus, leidimą nešiotis ginklus ar sprendimo panaikinti šių leidimų galiojimą motyvus;

11) apie kurį Valstybės saugumo departamentas turi duomenų, kad jis gali kelti arba kelia grėsmę valstybės saugumui. Šiuos duomenis Valstybės saugumo departamentas perduoda policijos įstaigai.“

Savigynai pistoletą pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą galima įsigyti nuo 23-ejų metų (lygiavamzdį – nuo 21-erių), jei asmuo yra nepriekaištingos reputacijos. Tai reiškia, kad šaunamųjų ginklų savigynai negali turėti teisti arba gyvenantys su teistais asmenimis, tačiau dėl šio punkto esminės įtakos turi 2020 m. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo nutarimas, apie kurį bus plačiau pasisakyta šio skyrelio pabaigoje. Tiesa, dėl ginklo neigiamą atsakymą gautų ir tie, kurie baudžiamosios atsakomybės išvengė, teismo sprendimu atidavus juos prižiūrėti laiduotojui. Policija turi teisę nesuteikti galimybės įsigyti ginklą ir asmenims, apie kuriuos pareigūnai turi operatyvinės informacijos, jog jie yra keliantys grėsmę. Pažymima, jog asmuo net neturi būti įrašytas į priklausomybių ligų centrą, kad jam būtų uždrausta turėti ginklą. Jeigu asmuo kuris, būdamas apsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų, per metus pakartotinai padarė teisės pažeidimą, policija dėl nepriekaišingos reputacijos nebuvimo atsisakytų jam išduoti pistoletą. Visi šie reikalavimai įtvirtinti Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymu.[129]

Gavus teigiamą atsakymą iš policijos, asmuo ginklo iškart įsigyti negali. Tam reikia išklausyti šaunamojo ginklo savigynai laikymo teorinius kursus ir dalyvauti praktiniuose užsiėmimuose, po kurių laukia egzaminas. Kursų metu dalyviai supažindinami, kaip saugiai elgtis su ginklu ir kada teisėtai jį galima panaudoti, o praktiškai jie mokosi, kaip saugiai prižiūrėti ginklą, jo sandarą. Tiesa, visi norintys gauti ginklą savigynai taip pat turi būti pasiruošę suteikti pirmąją

[129] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.

pagalbą. Sėkmingai išlaikę ginklo naudojimo egzaminus, asmenys gauna nustatyto pavyzdžio kursų baigimo pažymėjimą.

Neturint tinkamų sąlygų laikyti ginklą seife, policija leidimo laikyti ginklo niekada neišduoda, o vėliau patikrinimo metu gali jį ir atimti. Praėjus aprašytus etapus, policija gali uždegti žalią šviesą pistoleto ar lygiavamzdžio šautuvo įsigijimui, tačiau šis leidimas galioja tik pusmetį. Per tą laiką neįsigijus ginklo, reikėtų procedūrą kartoti iš naujo, o paprastai leidimas ginklui savigynai turi būti pratęsiamas ta pačia tvarka. Tik gavus leidimą galima ieškoti, kur įsigyti ginklą. Ginklai ir šaudmenys gali būti įsigyjami ginklų parduotuvėse, kurios turi Policijos departamento prie VRM licenciją prekiauti ginklais. Pistoletai, revolveriai įsigyjami Ginklų fondo prie VRM parduotuvėje. Įdomus faktas, kad gavus šį leidimą neribojama, kiek galima įsigyti ginklų savigynai.

Gavus leidimą įsigyti ginklą, kontrolė nesibaigia, kadangi šautuvų savigynai savininkai turi daug pareigų, kurių nevykdant tektų atsisveikinti su turimu pistoletu ar lygiavamzdžiu. Viena iš jų – viešai nesinešioti ginklo matomoje vietoje, jog nebūtų gąsdinami aplinkiniai. Taip ginklą nešiotis gali tik uniformuoti pareigūnai, kariai savanoriai, šauliai, vykdantys tarnybinę funkciją, arba tie, kuriems ginklas reikalingas profesinei veiklai.

Žinoma, griežtai draudžiama apsvaigusiems asmenis nešiotis ginklą. Kaip ir sėdant prie vairo, nemalonumai gresia nustačius lengvą 0,4 prom. girtumą ir didesnį, bet yra numatyta, ką daryti, jei esi neblaivus, o reikia pargabenti ginklą, sakykime, iki seifo. Tokiais atvejais ginklą iki ginklo laikymo vietos gali gabenti (jeigu ginklas gabenamas transporto priemone, ginklas gabenamas ne transporto priemonės salone) ginklo savininką, naudotoją lydintis neapsvaigęs nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų asmuo, turintis teisę naudotis tokios kategorijos ginklu. O duoti šautuvą ar pistoletą neturinčiam leidimo asmeniui – griežtai draudžiama, išskyrus mokant asmenis naudotis ginklu per šaudymo varžybas, pratybas, mokymus. Bet kuriuo atveju gabenant pistoletą jis turi būti neužtaisytas ir įdėtas į dėklą. Pažymima, kad šovinys negali būti įdėtas į ginklo vamzdį, o dėtuvė turi būti išimta iš ginklo. Pervežimo metu būtina kartu su savimi turėti leidimą ir ginklo pažymėjimą.

Dėl ginklų įsigijimo savigynai, kaip jau minėta, yra ypač svarbus 2020 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai, kur buvo iškeltas aktualus klausimas[130]: „Ar Lietuvos Respublikos Konstitucijos 109 straipsnio 1 daliai, konstituciniam teisinės valstybės principui neprieštaravo Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo (2010 m. lapkričio 18

[130] Regionų apygardos administracinio teismo prašymas Nr. 1B-25/2018.

d. redakcija) 18 straipsnio 2 dalies 1 punktas, pagal kurį nepriekaištingos reputacijos asmeniu nelaikomas asmuo, įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažintas padaręs tyčinį smurtinį nusikaltimą, už kurį Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse numatyta didžiausia bausmė viršija 3 metus laisvės atėmimo, vertinamas kartu su šio įstatymo 17 straipsnio 1 dalies 2 punktu, pagal kurį toks asmuo negali įsigyti ir turėti B ir C kategorijų ginklų, jų šaudmenų“[131]

Šiuo atveju Regionų apygardos administracinis teismas nagrinėjo administracinę bylą, kurioje asmuo prašė panaikinti policijos komisariato sprendimą dėl atsisakymo išduoti leidimą laikyti (nešiotis) ginklus ir įpareigoti atsakovą išduoti tokį leidimą. Minėtas sprendimas buvo priimtas atsižvelgiant į tai, kad pagal Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo (2010 m. lapkričio 18 d. redakcija) 18 straipsnio 2 dalies 1 punktą asmuo neatitiko nepriekaištingos reputacijos reikalavimo, nes įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu buvo pripažintas padaręs tyčinį smurtinį nusikaltimą, už kurį Baudžiamajame kodekse numatyta didžiausia bausmė viršija 3 metus laisvės atėmimo (jis buvo pripažintas kaltu pagal BK 181 str. 1 d. (Turto prievartavimas) ir jam buvo skirta 2 metų laisvės atėmimo bausmė, jos vykdymą atidedant), todėl pagal Įstatymo (2010 m. lapkričio 18 d. redakcija) 17 str. 1 d. 2 p. jis neturėjo teisės įsigyti ir turėti ginklų. Nors asmens teistumas yra išnykęs, tačiau jam ir toliau taikomi teisiniai apribojimai – atsisakoma išduoti leidimą laikyti (nešiotis) ginklus.[132]

Pareiškėjo vertinimu, ginčijamas teisinis reguliavimas užkerta galimybę asmeniui, teistam už Įstatymo (2010 m. lapkričio 18 d. redakcija) 18 str. 2 d. 1, 4 punktuose nurodytus nusikaltimus, kada nors įsigyti ginklą. Net po nusikalstamos veikos padarymo pasikeitus asmens gyvenimo aplinkybėms ir jo asmenybei, jis ir toliau patiria nepagrįstus savo teisių apribojimus, ir toliau yra baudžiamas už padarytą nusikalstamą veiką, bausmę už kurią yra atlikęs, o tai yra neproporcinga priemonė siekiamam tikslui užtikrinti visuomenės saugumą ir viešąją tvarką, apsaugoti nuo grėsmės patį ginklus ir šaudmenis turintį asmenį. Nenustatant termino, kiek laiko asmuo, įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu pripažintas padaręs tyčinį smurtinį nusikaltimą arba nusikaltimą, susijusį su disponavimu ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis, sprogstamosiomis ar radioaktyviosiomis medžiagomis arba karine įranga, už kuriuos BK numatyta didžiausia bausmė viršija 3 metus laisvės atėmimo, gali būti laikomas neturinčiu nepriekaištingos reputacijos, taip pat nenumatant galimybės sprendimą dėl leidimo laikyti (nešiotis) ginklą priimančiai institucijai priimti sprendimą dėl šio apribojimo netaikymo, yra pažeidžiami konstitucinis teisingumo

[131] 2020 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

[132] 2020 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

principas, iš konstitucinio teisinės valstybės principo kylantys teisinio tikrumo ir apibrėžtumo principai.[133]

Minėtu atveju Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas nutarė pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo (2010 m. lapkričio 18 d. redakcija; Žin., 2010, Nr. 142-7261) 18 str. 2 d. 1–4 punktai tiek, kiek juose nurodyti asmenys neterminuotai nėra laikomi nepriekaištingos reputacijos asmenimis ir pagal šio įstatymo 17 str. 1 d. 2 p. visam laikui netenka teisės įsigyti ir turėti B ir C kategorijų ginklų, jų šaudmenų, prieštaravo konstituciniam teisinės valstybės principui, taip pat pripažinti, kad Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo (2019 m. birželio 27 d. redakcija; TAR, 2019-06-28, Nr. 10570) 18 str. 2 d. 1–4 punktai tiek, kiek juose nurodyti asmenys neterminuotai nėra laikomi nepriekaištingos reputacijos asmenimis ir pagal šio įstatymo 17 str. 1 d. 2 p. visam laikui netenka teisės įsigyti ir turėti šio įstatymo 3 str. 6–10 punktuose nurodytų ginklų, B ir C kategorijų ginklų, jų šaudmenų, prieštarauja konstituciniam teisinės valstybės principui. [134]

Vadinasi Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą po šio Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimo reikės keisti, nustatant tam tikrą terminą, kuriam laikui asmuo negali įgyti šaunamojo ginklo savigynai, nes visam gyvenimui ši teisė asmeniui negali būti atimta.

Akivaizdu, kad valstybė taikydama tokią ginklo savigynai įsigijimo tvarką, siekia maksimaliai taikyti ginklų kontrolę civilinėje apyvartoje, kad tinkamai užtikrinti viešosios tvarkos ir visuomenės saugumą, nesuteikiant privilegijų privačių asmenų interesams ginklų disponavimo srityje, tačiau vistiek pasitaiko pavienių atvejų, kuomet gindami savo teises, asmenys vienu ar kitu būdu apeina galiojančią įstatymo tvarką ar ginčydami įstatymo normas, įgyja šaunamuosius ginklus, o tai, tikėtina, jiems padeda padaryti netinkamai įtvirtintos ginklų sampratos, kurios ginklų klasifikacijoje į kategorijas įtvirtintintos pagal jų pavojingumo laipsnį, o ne pagal tiesioginę paskirtį.

2.2. Administracinė atsakomybė už teisėtai įgyto ginklo laikymo taisyklių pažeidimą

Dėl administracinių nusižengimų, susijusių su disponavimu ginklais, šaudmenimis ar sprogmenimis, atsakomybė yra įtvirtinta Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 17 skyriuje ir vienas iš pagrindinių šio skyriaus straipsnių, kurį dažniausiai taiko policija yra ginklų ir šaudmenų saugojimo, laikymo, nešiojimo ar gabenimo

[133] *Ibid*.
[134] 2020 m. birželio 5 d. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai..

tvarkos pažeidimas, numatytas ANK 229 str., o pagal šį straipsnį yra numatyta ši administracinė atsakomybė: [135]

„1. Ginklo, šaudmenų, kuriems įsigyti, laikyti ar nešioti nereikalingas leidimas, saugojimo, laikymo, nešiojimo ar gabenimo taisyklių pažeidimas užtraukia įspėjimą arba baudą nuo dvidešimt iki trisdešimt eurų.
2. Teisėtai įgytų ginklo, šaudmenų, kuriems įsigyti, laikyti ar nešioti reikalingas leidimas, saugojimo, laikymo, nešiojimo ar gabenimo taisyklių pažeidimas užtraukia baudą nuo trisdešimt iki šešiasdešimt eurų.
3. Šio straipsnio 2 dalyje numatytas administracinis nusižengimas, padarytas pakartotinai, užtraukia baudą nuo devyniasdešimt iki vieno šimto aštuoniasdešimt eurų.
4. Už šio straipsnio 1, 2, 3 dalyse numatytus administracinius nusižengimus gali būti skiriamas ginklo ir šaudmenų konfiskavimas.“

Tam, jog geriau išanalizuoti atsakomybės taikymo laipsnį, magistro baigiamajame darbe buvo pasirinktinai išanalizuotos dvi viešai prieinamos teismų nutartys administracinėse bylose, tai Alytaus apylinkės teismo Lazdijų rūmų administracinė byla Nr. A10.-841-393/2018, kurioje R. K. buvo įtariamas tuo, kad 2017-12-14 (-)esančio namo rūsyje, katilinės patalpose, spintoje laikė jam teisėtai priklausančius du medžioklinius ginklus ir jų šaudmenis, o namo kieme stovėjusiame automobilyje „Toyota Hilux“, valst. Nr. (-) laikė 7 vnt. šovinių, tuo pažeisdamas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 32 straipsnio 3 dalies ir Lietuvos policijos generalinio komisaro patvirtintų reikalavimų, keliamų patalpoms, kuriose vykdoma ginklų, šaudmenų, jų dalių apyvarta, VIII skyriaus 35 punkto nuostatas.

Šioje byloje R. K. savo kaltę pripažino, paaiškino, kad po medžioklės grįžęs į namus, medžioklėje turėtus ginklus ir šaudmenis padėjo namo rūsyje, kitus šaudmenis paliko automobilyje, ketindamas kitą dieną viską nuvežti į ginklų laikymo vietą, kuri yra įrengta pas tėvus, gailisi padaręs pažeidimą.

R. K. padarė tyčinį administracinį nusižengimą (ANK 8 straipsnio 1 dalis). Atsakomybę lengvinančia aplinkybe pripažintina tai, kad kaltininkas prisipažino padaręs administracinį nusižengimą ir nuoširdžiai gailisi (ANK 35 straipsnio 1 dalies 1 punktas), jo atsakomybę sunkinančių aplinkybių nėra. R. K. yra baustas už administracinės teisės pažeidimus, tačiau tokios rūšies nusižengimą padarė pirmą kartą, asmuo yra dirbantis. ANK 22 straipsnio 2 dalies 1, 2 punktuose nustatyta, kad administracinės nuobaudos paskirtis yra atgrasyti asmenis nuo administracinių nusižengimų ar nusikalstamų veikų darymo ir paveikti administracinius

[135] Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas//, Valstybės žinios. 2015, Nr. 11216

nusižengimus padariusius asmenis, kad jie laikytųsi įstatymų ir vėl nedarytų administracinių nusižengimų; nubausti administracinius nusižengimus padariusius asmenis.[136]

Įvertinus nurodytas aplinkybes, teismas sprendė, kad ANK 22 straipsnyje įtvirtinta nuobaudos paskirtis bus įgyvendinta paskiriant ANK 229 straipsnio 2 dalies sankcijoje numatytą minimalią baudą (ANK 34 straipsnio 2 dalis). Įstatymas numato, jog už ANK 229 straipsnio 2 dalyje numatyto administracinio nusižengimo padarymą gali būti skiriama administracinio poveikio priemonė – ginklo ir šaudmenų konfiskavimas (ANK 229 straipsnio 4 dalis).

Pagal ANK 29 straipsnio 1 dalį, turto konfiskavimas yra administracinio poveikio priemonė, kurią kartu su administracine nuobauda gali skirti teismas ar administracinio nusižengimo bylą ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija (pareigūnas). Turto konfiskavimas – tai priverstinis neatlygintinas konfiskuotino bet kokio pavidalo turto, esančio pas pažeidėją ar kitus asmenis, paėmimas valstybės nuosavybėn. Konfiskuotas gali būti tik turtas, kuris yra pažeidėjo nuosavybė, išskyrus ANK 29 straipsnio 4 dalyje nustatytus atvejus. Konfiskuojamas tik tas turtas, kuris buvo administracinio nusižengimo įrankis, priemonė, dalykas ar įstatymų uždraustos veikos rezultatas (ANK 29 straipsnio 2 dalis).

Atsižvelgiant į tai, kad nusižengimu nebuvo sukelti neigiami padariniai, R. K. tokio pobūdžio nusižengimą padarė pirmą kartą, vadovaujantis bendraisiais teisingumo, protingumo bei proporcingumo principais, manytina, jog administracinės nuobaudos paskirtis bus pilnai įgyvendinta, neskiriant R. K. minėtos administracinio poveikio priemonės, tai yra nekonfiskuojant jam priklausančių šaunamųjų ginklų ir šaudmenų, teismas, vadovaudamasis ANK 635 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 2, 4 dalimis, 636, 644 straipsniais, 646 straipsnio 1, 2 dalimis, nutarė: R. K. pripažinti kaltu padarius administracinį nusižengimą, numatytą ANK 229 straipsnio 2 dalyje, ir nubausti 30 Eur (trisdešimties eurų) bauda.[137]

Sekančioje Utenos apylinkės teismo Anykščių rūmų administracinėje byloje Nr. A10.-355-266/2020 J. B. buvo kaltinamas tuo, kad 2020-06-30, 20 val. 40 min., (-), būdamas neblaivus, kai nustatytas vidutinis girtumo laipsnis (1,87 prom.), savo sodybos kieme demonstruodamas draugui savo turimą ginklą, šovė 8 šūvius į žemę ir vėliau laikė ginklą kuprinėje. Tokia savo veika J. B. pažeidė ginklo saugojimo, laikymo, nešiojimo ar gabenimo taisykles ir padarė administracinį nusižengimą, numatytą Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 229 straipsnio 2 dalyje.

Šiuo atveju teismas J. B. pripažino kaltu dėl administracinio nusižengimo, numatyto ANK 229 straipsnio 2 dalyje, padarymo ir taip pat kaip ankstesnėje byloje, skyrė 30 Eur (trisdešimt

[136] Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas//, Valstybės žinios. 2015, Nr. 11216
[137] Alytaus apylinkės teismo Lazdijų rūmų administracinė byla Nr. A10.-841-393/2018.

eurų) baudą, bei grąžino policijos pareigūnų paimtą J. B. pistoletą WALTHER FCS7814, su 9 vnt. šovinių tūtelių, saugomų Utenos apskrities vyriausiajame policijos komisariate.[138]

Įvertinus šias teismų nutartis ir ANK 229 straipsnio sankcijas, akivaizdu, kad sankcijas reikėtų didinti, nes administracinė atsakomybė už tokio pobūdžio nusižengimus turėtų būti taikoma ženkliai griežtesnė. Tikėtina, kad valstybės institucijos, privalomai nagrinėdamos tokius pažeidimus, išleidžia kone kelis kartus daugiau išlaidų bylos nagrinėjimo pasirengimui, administracinėms ar tiesiog darbuotojų kelionės išlaidoms, nei pažeidėjui paskirta galutinė bauda, o ką jau kalbėti, jei šis procesas būtų skundžiamas apeliacine ar kasacine tvarka, nors tai yra reti atvejai. Žinoma, negali visos ANK sankcijos būti ypač griežtos, tačiau ten, kur yra ginklai ir šaudmenys, kur yra ypač didelis pavojus viešosios tvarkos ir visuomenės saugumui, jos turi būti adekvačios. Šiai dienai aktuali naujovė yra ta, kad pirmąja instancija tokias bylas nagrinėja policijos įstaigos, o teismai bus tik kaip apeliacinė instancija, todėl tikėtina, kad valstybės biurokratinės išlaidos sumažės. Skiriamos sankcijos ginklų ir šaudmenų kontrolės srityje turi turėti ženkliai griežtesnį auklėjamąjį poveikį, kad asmenys ateityje susilaikytų nuo tokių veiksmų atlikimo ir jų vengtų, nes tai yra faktas, kad 30 eurų bauda yra juokinga palyginus su tuo, kokį pavojų kelia neblaivus asmuo koviniu ginklu 8 kartus šaudantis į žemę. Naudojant ginklą nežinai, kada gali įvykti rikošetas ir nuskriejęs sviedinys kliudys kaiminystėje gyvenančius asmenis ar turtą, kas tikėtina, dėl kilusių priežastinių padarinių jau užtrauktų ir baudžiamąją atsakomybę.

2.3. Baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą ginklais

Dėl nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų, susijusių su neteisėtu disponavimu šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis ir neteisėtu disponavimu nešaunamuoju ginklu (nešaunamojo ginklo pvz. žiūrėti priedus Nr. 4 ir Nr. 5)**,** baudžiamoji atsakomybė yra atitinkamai įtvirtinta Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 253 ir 258 straipsniuose, kur numatyta ši baudžiamoji atsakomybė: [139]

> „253 straipsnis. Neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis
> 1. Tas, kas neturėdamas leidimo gamino, įgijo, laikė, nešiojo, gabeno ar realizavo šaunamąjį ginklą, šaudmenis, sprogmenis ar sprogstamąsias medžiagas,
> baudžiamas areštu arba laisvės atėmimu iki penkerių metų.
> 2. Tas, kas neturėdamas leidimo pagamino, įgijo, laikė, nešiojo, gabeno ar realizavo ne mažiau kaip tris šaunamuosius ginklus, didelės sprogstamosios galios arba didelį kiekį šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų,

[138] Utenos apylinkės teismo Anykščių rūmų administracinė byla Nr. A10.-355-266/2020.
[139] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

baudžiamas laisvės atėmimu nuo ketverių iki aštuonerių metų.

258 straipsnis. Neteisėtas disponavimas nešaunamuoju ginklu

1. Tas, kas neteisėtai gamino turėdamas tikslą realizuoti arba realizavo nešaunamąjį ginklą ar kitokį žmonėms žaloti pritaikytą įtaisą,

baudžiamas bauda arba areštu, arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.

2. Tas, kas neteisėtai įgijo ar nešiojo nešaunamąjį ginklą ar kitokį žmonėms žaloti pritaikytą daiktą, padarė baudžiamąjį nusižengimą ir

baudžiamas bauda arba areštu.“

Aktualūs teismų sprendimai baudžiamosiose bylose šiuo klausimu bus pateikti ketvirtame magistro baigiamojo darbo skyriuje, kai baudžiamosiose bylose buvo nagrinėjama šaunamojo ginklo samprata, todėl jų nėra tikslinga kartoti, o iš praktinės pusės vertinimui yra pateikiami realūs pavyzdžiai dėl pradėtų ikiteisminių tyrimų pagal šiuos BK specialiosios dalies atitinkamus straipsnius, tai kai viešoje vietoje, kavinės automobilių stovėjimo aikštelėje, iš taksi automobilio išlipęs asmuo šviesiu paros metu pradėjo konfliktuoti su kavinės lankytojais ir keldamas tiesioginį pavojų visuomenės saugumui, tyčia šaudė iš šaunamojo ginklo į orą (realaus šaunamojo ginklo pvz. žiūrėti priedą Nr. 6). Šiuo atveju asmuo nebuvo sulaikytas pačioje įvykio vietoje, tačiau nedelsiant organizuojant darbą karštais pėdsakais, asmuo pusvalandžio laikotarpyje buvo sulaikytas tame pačiame taksi automobilyje. Kas įdomiausia, šis asmuo įlipęs į taksi automobilį buvo prasidaręs langą ir šaukė, kad važiuodamas toliau šaudys pro langą. Asmuo iniciatyvių pareigūnų dėka buvo sulaikytas, sulaikymo metu pareigūnams nesipriešino, atidavė su savimi turėtą šaunamąjį ginklą su šaudmenimis, kurį patikrinus policijos informacinėje sistemoje nustatyta, kad asmuo ginklą buvo įgijęs ir disponavo neteisėtai. Šio asmens atžvilgiu buvo pradėtas vienas ikiteisminis tyrimas dėl dviejų veikų, pagal BK 253 str. 1d. ir BK 284 str. (Viešosios tvarkos pažeidimas).

Pradedant ikiteisminius tyrimus dėl neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis, neteisėto disponavimas nešaunamuoju ginklu ar jau poskyryje 2.1. aprašytų administracinių nusižengimų, susijusių su disponavimu ginklais, šaudmenimis ar sprogmenimis, neretai pasitaiko sudėtingų atvejų, kai įvykio vietoje yra sunku identifikuoti ginklų kvalifikuojančius požymius, pagal kuriuos asmenims kyla baudžiamoji atsakomybė ir neretai kyla problemos atribojant asmeniui kylančią administracinę atsakomybę nuo baudžiamosios atsakomybės, o ypač dėl civilinėje apyvartoje draudžiamų nešaunamųjų ginklų, kur reikalingos specialios žinios ir techniniai įvertinimai ar į tikrus ginklus panašių pneumatinių ginklų. Dažnais atvejais tenka nedelsiant apsispręsti, kokią

atsakomybę taikyti, todėl akivaizdu, kad pareigūnui savalaikiai nepatikrinus jam laisvai prieinamų duomenų bazių ar netinkamai identifikavus ginklo sampratą ir požymius teisės aktuose, galima netinkamai pritaikyti baudžiamojo įstatymo normas, ko pasekoje bus pažeistos žmogaus teisės ir teisėti interesai, asmuo gali būti neteisėtai sulaikomas, jo atžvilgiu pradedamas baudžiamasis persekiojimas, nors asmuo galimai padaro tik administracinį nusižengimą. Pvz. asmuo būdamas neblaivus su legaliai savigynai įsigytu pistoletu iššovė 8 kartus į žemę, rikošetas neįvyko, žmonių nesužeidė, šūvis įvyko demonstruojant ginklą draugui. Ši situacija aiški, tad jei asmuo turi ginklo leidimą, tai nesukėlė aplink buvusių asmenų pasipiktinimo, nebuvo sugadintas svetimas turtas, nesužaloti asmenys, nebuvo ginklu grasinama, tokiu atveju piliečiui tiesiog taikoma administracinė atsakomybė ir dažniausiai skiriama 30 eurų bauda. Antras nagrinėjamas atvejis, kai galimai sveikatos sutrikimų turintis asmuo, neturintis ginklo leidimo, šaudo viešoje vietoje su nelegaliu šaunamuoju ginklu ir sukelia pavojų visuomenės saugumui arba tiesiog pareigūnams atlikus pavienio, jiems įtarimą sukėlusio asmens drabužių dalinę apžiūrą, jo kelnių kišenėje ar kuprinėje randamas vienas 9 mm kalibro šovinys „Luger Para“, o asmuo neturi jam išduoto leidimo ginklui. Minimais atvejais abiejų asmenų atžvilgiu galima taikyti baudžiamąją atsakomybę ir jiems grėstų laisvės atėmimas. Lyginami pavyzdžiai šaudymo veiksmų intensyvymu ir grėsmės lygiu iš pažiūros gana panašūs, bet būnant neblaiviam ir iššaudžius visą apkabą iš legaliai įsigyto ginklo užtrauks tik administracinę atsakomybę, o šaudymas iš nelegalaus ginklo ar tiek pavienio šovinio turėjimas kišenėje jau užtrauks atsakomybę iki 5 metų nelaisvės. Tokiais atvejais pastebima, kad įstatymų leidėjas griežtai baudžia asmenis ginklų ir šaudmenų kontrolės srityje, tačiau akivaizdu ir tai, kad valstybėje viešasis interesas, t.y. visuomenės saugumas ir žmonių teisė į sveikatą yra aukščiau privačių asmenų teisių ir interesų, dėl ko įstatymų leidėjas imasi visų įmanomų ir BK įtvirtintų griežčiausių priemonių ginklų ir šaudmenų apyvartos kontrolei vykdyti.

J. Kasprzak Lenkijoje išleido mokslinį straipsnį „Skala nielegalnego posiadania broni w Polsce i charakterystyka sprawcy tego przestępstwa“[140], kur pristatė neteisėto disponavimo ginklais masto Lenkijoje 2000-2011 metais problemą, bei detalaus bylų tyrimo (atlikto pagal reprezentatyvią imtį) dėl šio nusikaltimo kaltininko ir jo veikimo motyvų rezultatus. Autoriaus nuomone reikia manyti, kad neteisėto disponavimo ginklais nusikaltimas Lenkijoje turi savo specifiką. Kiekybine prasme tai sudarė tik apie 0,25 % visų baudžiamųjų bylų ir faktiškai nekelia socialinės grėsmės. Šiuo atžvilgiu padėtis labai išskiria Lenkiją nuo neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais Jungtinėse Valstijose ar Lotynų Amerikoje. Priešingai nei skelbia žiniasklaida, tik nedidelė dalis nelegaliai turimų ginklų yra naudojami tokiems nusikaltimams kaip

[140] Kasprzak, Jerzy, Skala nielegalnego posiadania broni w Polsce i charakterystyka sprawcy tego przestępstwa, Studia Prawnoustrojowe nr 22, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2013, P. 207-228.

žmogžudystė ir plėšimas. Didžioji dauguma baudžiamųjų procesų dėl neteisėto disponavimo ginklais yra susiję su dujiniais ginklais arba karinių kolekcijų ginklais. Net 25 procentai pradėtų baudžiamųjų procesų nutraukiami, nes byloje paskirtas ekspertas nurodo, kad tyrimui paskirtas objektas nėra šaunamasis ginklas. Tačiau susirūpinimą kelia apytiksliai duomenys, kad Lenkijoje neteisėtai disponuojama nuo 300 000 iki 500 000 ginklų kopijų.[141]

J. Kasprzak atlikti moksliniai tyrimai rodo, jog civilinėje apyvartoje nelegaliai disponuoti ginklai buvo labai įvairūs. Išanalizuotose bylose nuo 2000 iki 2011 metų teisėsaugos institucijos iš viso ištyrė 38 436 ginklus. Tačiau šis skaičius nėra visiškai teisingas ir neatspindi reiškinio masto, nes į jį įeina visi ginčytini ginklo išvaizdos daiktai, tai yra ir pneumatiniai ginklai (su kinetine energija nuleidžiant granulių vamzdį žemiau 17J – leidimas tokiam ginklui Lenkijoje nereikalingas), žaislai, arbaletai, kolekciniai eksponatai. Praktikoje bylą nagrinėjanti institucija (dažniausiai policija) kvestionuoja viską, kas turi ginklo formą ir išvaizdą, pradeda baudžiamąją bylą, o vėliau ją nutraukia, kai ekspertas pasako, kad duotas objektas nėra ginklas. Vienu atveju dėl peilio buvo pradėtas baudžiamasis procesas ir užduotas ekspertui klausimas: ar durtuvas yra šaunamasis ginklas? Kitą kartą buvo tiriamas pneumatinis ginklas - žaislas (jo galima įsigyti beveik kiekvienoje žaislų parduotuvėje), o jo turėtojui iškelta baudžiamoji byla, kuri vėliau nutraukta.[142] Koks yra procentinis pradėtų baudžiamųjų procesų pasiskirstymas pagal Baudžiamojo kodekso 263 straipsnio 1 ir 2 dalis Lenkijos atskirose vaivadijose 2000 - 2011 m. žiūrėti priedą Nr. 14.

Lenkijoje nurodytu laikotarpiu daugiausiai tyrimų buvo dėl nelegaliai disponuojamų dujinių ginklų - iš viso 26,9% dujinių pistoletų ir revolverių, dėl paprastų (kovinių) pistoletų ir revolverių - 9,2%, ilgieji ginklai (įskaitant automatinius) - 1,4%, medžiokliniai ginklai - 11.2 %. Nerimą kelia didelis savadarbių ginklų kiekis – palyginti tiksliai arba labai primityviai pagaminta 15,3 proc. Nepaisant to, kad nusikaltimų naudojant šaunamąjį ginklą, pasaulinio masto nusikaltimų Lenkijoje mastu, laimei, nėra daug, jie vis dėlto susiję su sunkiausiais nusikaltimais – žmogžudystėmis, plėšimais. Šaunamuosius ginklus naudoja organizuotos nusikalstamos grupuotės, psichikos sutrikimų turintys asmenys. Netinkamai laikomi, tinkamai nepasiruošus ir neapmokyti naudojami ginklai taip pat gali sukelti tragiškų nelaimių. Šaunamųjų ginklų veikimas yra greitas, negrįžtamas ir, deja, efektyvus. Čia yra socialinis neteisėto disponavimo šaunamaisiais ginklais ar šaudmenimis veiksmo žalingumas, kaip apibrėžta Lenkijos BK 263 str. 2 d - nes kaltininkas turi galimybę panaudoti ginklą nekontroliuojamas ir taip sukelia specifinę grėsmę.[143]

[141] Kasprzak, Jerzy, Skala nielegalnego posiadania broni w Polsce i charakterystyka sprawcy tego przestępstwa, Studia Prawnoustrojowe nr 22, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2013, P. 207-228.
[142] Kasprzak, Jerzy, Skala nielegalnego posiadania broni w Polsce i charakterystyka sprawcy tego przestępstwa, Studia Prawnoustrojowe nr 22, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2013, P. 207-228.
[143] Kasprzak, Jerzy, Skala nielegalnego posiadania broni w Polsce i charakterystyka sprawcy tego przestępstwa, Studia Prawnoustrojowe nr 22, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2013, P. 207-228.

J. Kasprzak nurodo, kad dažniausi neteisėto ginklų laikymo motyvai yra šie:

„Ginklų turėjimas kitiems nusikaltimams daryti: į šią kategoriją galime priskirti nusikaltimus, kai kaltininkas planuoja padaryti tokią veiką ir šaunamieji ginklai yra labai geras įrankis – tokie nusikaltimai yra nužudymas, plėšimas, turto prievartavimas, šaunamojo ginklo panaudojimas muštynėse, kai grasinama, baudžiama arba kaltininkas yra organizuotos nusikalstamos grupuotės narys ir yra pasirengęs panaudoti tokius ginklus, jei to „reikia“ grupuotės tikslams. Šiuolaikiniai plėšimai Lenkijoje turi savo specifiką. Lenkų „tradicinis“ vagis – žmogus dažniausiai kilęs iš lumpenproletariato. Didelių pajamų jis nepasiekia, nes vagystes ar plėšimus atlieka nedideliu mastu, o tiksliau daiktus, kurie nėra labai vertingi arba santykinai mažas pinigų sumas, juos pavogęs vagis uždirbtų turtus. Užpuolikų aukomis dažniausiai tampa ne itin turtingi žmonės, todėl gali pavogti mažai vertingų daiktų, nes turtingesni žmonės naudojasi saugumu, be to, jie naudojasi greitais automobiliais, aprūpintais įvairiomis apsaugos priemonėmis, o taip pat gali būti užpuolamos ir pinigų keityklos ar provincijose mažiau saugomi bankų filialai. Mafijos nusikaltimų atveju šaunamieji ginklai yra įrankis paklusnumui užtikrinti, įbauginti ir atsiskaityti tarp grupuočių. Vėlesniais metais tokių žmogžudysčių skaičius pradėjo sparčiai didėti ir pasiekė aukščiausią lygį 2000 m. – 166 atvejai ir 2001 m. – 131 atvejis. Tačiau Lenkijoje jau daugelį metų dažniausiai naudojami žmogžudystės įrankiai buvo peilis, kirvis ir buki įrankiai (pvz., laužtuvas). Statistinių tyrimų duomenimis, 2007 m. šaunamieji ginklai buvo panaudoti 54 žmogžudysčių, 268 plėšimų, 41 asmens sužalojimo nusikaltimų ir 6 muštynėse. Palyginimui, 2001 m. šaunamieji ginklai buvo panaudoti 131 žmogžudystei, 756 plėšimams, 50 nusikaltimų dėl kūno sužalojimo ir 20 muštynių.[144]

J. Kasprzak atliekant neteisėto disponavimo ginklais 2000–2011 m. tyrimus, buvo analizuojamos nurodytos įtariamųjų šaunamųjų ginklų ir šaudmenų laikymo priežastys. Tam tikros neteisėto disponavimo ginklais priežasčių kategorijos išryškėja iš šių asmenų apklausų protokolų. Tik 1,2% įtariamųjų pripažino, kad ginklo laikymo priežastis buvo nusikaltimas. Šie asmenys buvo apkaltinti žmogžudyste, pasikėsinimu nužudyti ar plėšimu. Naudotas ginklas nekėlė abejonių dėl jo paskirties – pvz., jame buvo sumontuotas duslintuvas. Dažniausiai įtariamieji aiškindavo, kad ginklas pas juos pateko netyčia – 24,5% įtariamųjų paaiškinimų jį rado ir ruošėsi perduoti policijai bei buvo sulaikyti. 16% atvejų įtariamiesiems „prireikė“ ginklo savigynai, nes buvo, pavyzdžiui, sumušti, o policija nereagavo. 11% atvejų jie teigė, kad turėjo ginklą bet kuriuo atveju. Į šią grupę patenka ir asmenys, kurie nurodė, kad tai buvo kolekcinis, pneumatinis ginklas, o asmuo užsiima sportiniu šaudymu. Į šią grupę patenka ir atvejai, kai ekspertas konstatavo, kad bandomasis daiktas

[144] Kasprzak, Jerzy, Skala nielegalnego posiadania broni w Polsce i charakterystyka sprawcy tego przestępstwa, Studia Prawnoustrojowe nr 22, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2013, P. 207-228.

nėra šaunamasis ginklas ir bylos nagrinėjimas buvo nutrauktas. Tokių atvejų analizuotoje medžiagoje buvo net 25,6 proc.[145]

Apibendrinant tai, kas išdėstyta, galima daryti išvadą, kad pats neteisėto disponavimo ginklais ar šaudmenimis nusikaltimas nesukelia visuomenės socialinės grėsmės jausmo tuomet, kai nusikaltimai būna be konkrečių aukų, o tik neteisėtai disponuojama ginkais ar šaudmenimis. Tačiau neteisėtai disponuoti šaunamieji ginklai, kaip kito nusikaltimo įrankis, naudojami žmogžudystėms, plėšimams ir kitiems nusikaltimams daryti, kuri gali būti susiję su organizuotų grupių veikla. Labai didelę socialinę grėsmę kelia šaunamasis ginklas psichikos ligonio, psichopato ar bepročio rankose. Neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais taip pat kelia nelaimingų atsitikimų su šaunamaisiais ginklais ar nusižudymo su tokiais ginklais pavojų. Žinoma, yra daug klausimų, kuriems reikia specialistų žinių, tačiau tam tikrais atvejais užtektų sveiko proto ir minimalių žinių, kad būtų galima daryti išvadą, kad peilis, plastmasinis dangtelis ar pneumatinis pistoletas plastikiniams sviediniams nėra šaunamasis ginklas.

[145] Kasprzak, Jerzy, Skala nielegalnego posiadania broni w Polsce i charakterystyka sprawcy tego przestępstwa, Studia Prawnoustrojowe nr 22, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2013, P. 207-228.

3. GINKLO POŽYMIAI KVALIFIKUOJANT TEISĖS PAŽEIDIMO SUDĖTĮ

3.1. Šaunamasis ginklas kaip nusikalstamą veiką kvalifikuojantis požymis

Civilinė ginklų apyvarta Lietuvos Respublikoje iš esmės yra ribojama Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymu, kuriame yra įtvirtintos ir pagrindinės ginklų, tame tarpe ir šaunamojo ginklo sąvokos. Kaip jau buvo aprašyta poskyryje Nr. 1.1., minėtas įstatymas buvo nestabilus ir keitėsi ypač dažnai, o tuo pačiu keitėsi ir pačio šaunamojo ginklo apibrėžimai, kas tikėtina, turėjo įtakos nusikalstamų veikų kvalifikavimui. Aiškinantis nusikaltimų kvalifikuojančius požymius, pagrįstai kyla klausimas, kokią įtaką turi šiame įstatyme įtvirtinos sąvokos nusikalstamą veiką kvalifikuojančių požymių turiniui atskleisti ir ant kiek jos yra svarbios. Sulig tuo, jog pagal aktualią teisės akto redakciją šaunamuoju ginklu yra laikoma ir tam tikro ginklo dalis, tikrai sunku sutikti, jog Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 2 str. 65 p. įtvirtinta šaunamojo ginklo sąvoka yra lygiavertė plėšimo ar nusikalstamo susivienijimo kvalifikuojančiam požymiui.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato nutarime[146] nurodyta, kad plėšimą kvalifikuojančio požymio negalima sutapatinti su įstatyme įtvirtinta šaunamojo ginklo apibrėžtimi. Iš tiesų būtų nepagrįsta manyti, kad plėšiant panaudojus šaunamojo ginklo vieną iš dalių, pvz., vamzdį ar būgnelį, tokią veiką būtų galima vertinti kaip kvalifikuotą plėšimą panaudojant šaunamąjį ginklą. Tai, kad šaunamojo ar nešaunamojo ginklo sąvoka negali būti tik formaliai siejama su įstatymo, reglamentuojančio ginklų kontrolę, sąvoka, patvirtina ir tokių atvejų, kaip antai pneumatinio pistoleto ar revolverio panaudojimas, analizė. Išoriškai pneumatinis ginklas savo išvaizda ne specialistui niekuo nesiskiria nuo šaunamojo ginklo. Net kriminalistai pripažįsta, kad šie ginklai pagal išorinę išvaizdą, konstrukciją, veikimo principą, iššautų sviedinių (kulkų) charakteristiką, paliekamus pėdsakus yra labai artimi šaunamiesiems ginklams.[147] Tą patvirtina ir tokių ginklų nurodomi atskyrimo nuo kitų ginklų rūšių požymiai.[148] Visi jie gali būti atpažinti tik atidžiai apžiūrėjus ginklą ir turint specialių žinių apie ginklus, o asmenui, neturinčiam specialių žinių ir dar užpultam, tokių galimybių akivaizdu, kad nėra, todėl jo suvokimas apie daiktą, kuriuo jam grasinama, nulemtas ne analizuojant specifinius ginklo požymius, bet vertinant grasinimo pobūdį ir bendrus išorinius daikto, kuriuo jam grasinama, bruožus. Analizuojant teismų praktiką reikia pažymėti, kad, norint inkriminuoti šaunamojo ginklo panaudojimą, būtina nustatyti

[146] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika, nr. 23. Vilnius, 2005, 18 punktas.
[147] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note,* 15: p. 457.
[148] *Ibid*.

keletą aplinkybių: „tinkamas naudoti pagal paskirtį ir plėšimo metu panaudojamas kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė.“[149]

Teismų precedentuose yra patikslinta, jog šaunamojo ginklo panaudojimas vykdant nusikaltimą, numatytą BK 180 str. 3 d. kaltinamajam inkriminuojamas tik tuo atveju, kai:[150]

1) plėšimo metu panaudotas ginklas yra priskirtas šaunamųjų ginklų kategorijai ir yra tinkamas naudoti pagal paskirtį – paprastai tai atskleidžiama remiantis specialisto išvada (kurioje nustatomos konkretaus ginklo konstrukcinės ir balistinės savybės bei ypatumai, ginklo tvarkingumas ir tinkamumas šaudyti, šaudymo būdas ir pan.);

2) šaunamasis ginklas nusikaltimo metu panaudojamas kaip fizinio ar psichinio smurto priemonė.

Šiuo atveju galima teigti, kad teismai palaiko tokią poziciją, kad viską lemiantys kriterijai yra ginklo techninė charakteristika, kuri vertinama kvalifikuotų specialistų ir tam tikro ginklo priskyrimas šaunamųjų ginklų kategorijai pagal įstatymą, o ne pats grasinimo pobūdis ir efektyvumas palaužiant nukentėjusiojo valią.

Pasak E. V. Kurapkos, nusikaltimų, susijusių su šaunamojo ginklo panaudojimu, tyrimas negali būti sėkmingai atliktas nepasitelkus specialių žinių apie ginklus. Šaunamųjų ginklų kriminalistinio tyrimo klausimus iš esmės nagrinėja kriminalistinė balistika. Tirdami bylas, susijusias su šaunamųjų ginklų, šaudmenų panaudojimu, jų neteisėtu gavimu, laikymu, įsigijimu arba realizavimu, teisėsaugos pareigūnai susiduria su specifinėmis problemomis, kur balistinių tyrimų metu sprendžiami šie pagrindiniai uždaviniai:[151]

> „1. Nustatoma šaunamojo ginklo būklė: ar jis tinkamas šaudyti, ar apskritai tiriamasis objektas yra šaunamasis ginklas, ar galima iš jo iššauti nenuspaudžiant nuleistuko, nagrinėjami kai kurie kiti diagnostiniai klausimai.
>
> 2. Šaunamasis ginklas identifikuojamas pagal pėdsakus ant kulkų ir tūtelių arba priskiriamas tam tikrai standartizuotai grupei: rūšiai, sistemai, modeliui, pavyzdžiui.
>
> 3. Nustatoma šovinių ir jų komponentų grupinė priklausomybė, iš kokio šaunamojo ginklo jais galima šaudyti, ar tokie šoviniai tinkami šaudyti.
>
> 4. Nustatomos įvairios šūvio aplinkybės.“

Analizuojant šaunamojo ginklo panaudojimą vykdant nusikalstamą veiką ir techniškai vertinant jo požymius kriminalistiniu požiūriu, niekaip neapsieinama be šaunamojo ginklo sampratos išaiškinimo, kuri Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse tiesiogiai aplamai nėra įtvirtinta. Analizuojant 2022 m. aktualios redakcijos baudžiamąjį kodeksą, nustatyta, kad tam tikrų sąvokų išaiškinimai ar dalinai nukreipiančiosios į kitus teisės aktus nurodos yra pateiktos sąvokų

[149] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-172/2006.
[150] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-164/2007, 2K-405/2009, 2K-274/2013.
[151] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15: p. 448.

išaiškinimuose, įtvirtintuose BK 141 str., BK 212 str., BK 230 str., BK 248 str., BK 269 str., BK 330 str., tačiau nei viename iš paminėtų savokų išaiškinimo straipsnių nėra tiesiogiai įtvirtinta šaunamojo ginklo samprata ar bent apie ją užsimenama. 2022 m. redakcijos Baudžiamajame kodekse nusikalstamą veiką ypač kvalifikuojantis požymis - „šaunasis ginklas“ yra įtvirtintas šiuose BK specialiosios dalies straipsniuose, tai: BK 180 str. 3 d. (Plėšimas), BK 199 str. 2 d. (Kontrabanda), BK 249 str. 2d. (Nusikalstamas susivienijimas), BK 251 str. 3d. (Orlaivio užgrobimas), BK 253 str. 1d. ir 2d. (Neteisėtas disponavimas šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis), BK 254 str. 1 d. ir 2 d. (Šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų pagrobimas), BK 255 str. 1d. (Šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų laikymo taisyklių pažeidimas), BK 283 str. 2d. (Riaušės).[152] Iš esmės šiuo metu tai yra galutinis 8 BK nusikalstamų veikų sąrašas, kurios yra tiesiogiai susijusios su teisėtu/neteisėtu šaunamųjų ginklų disponavimu. BK nedetalizuoja šaunamojo ginklo požymio kriminalistiniu požiūriu, o įstatyme apsiribojama tiesiog plataus masto šaunamojo ginklo sąvoka, kuri bendrai apima tiek ilguosius, trumpuosius, pusiau automatinius, automatinius ir kitas Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme išvardytas šaunamųjų ginklų rūšis. Vadinasi kvalifikuojant minėtas veikas svarbu nustatyti tai, kad šis ginklas yra priskiriamas būtent šaunamųjų ginklų kategorijai.

Pasirinktinai analizuojant LAT senato nutarimą „Dėl teismų praktikos vagysčių ar plėšimų baudžiamosiose bylose“[153], jame konkreti šaunamojo ginklo sąvoka taip pat nėra išaiškinta. Analizuojant kitus LAT nutarimus yra pastebima, kad pateikiamos nukreipiančiosios nuorodos į Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą, kuriame ir yra įtvirtintos bei atskeidžiamos visų reikalingų ginklų sąvokų turinys.

Tačiau taip pat reikėtų neužmiršti, kad LAT yra pateikęs išaiškinimą apie tai, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme pateiktos šaunamojo ar nešaunamojo ginklo sąvokos negali tiesiogiai būti tapatinamos su tokio paties pavadinimo BK specialioje dalyje įtvirtinto straipsnio požymiais, o privalo būti įvertinama tik kaip metodinė medžiaga nusikaltimo (plėšimo) kvalifikuojančių požymių nustatymui.[154] Tai yra ypač svarbu ir reiškia, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtintos ginklų sąvokos teismams yra kaip metodinė medžiaga, o ar konkretus daiktas priskiriamas šaunamojo ginklo kategorijai, atsako konkretus specialistas ar ekspertas pateikdamas savo kaip specialisto išvadą.

Pabrėžtina, jog sprogmens ar šaunamojo ginklo, taip pat kaip ir nešaunamojo ginklo, kito specialiai žmogui sužaloti pritaikyto daikto ar peilio naudojimu, laikoma ne vien tiesioginis jo

[152] Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
[153] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika, 2005.
[154] *Ibid*.

žalojančių, kovinių ar sprogstamųjų savybių naudojimas, tačiau ir plėšimo metu juo grasinant žodžiu, akivaizdžiu demonstravimu, gestais.[155] Amerikiečių autoriai Loftus, Elizabeth F., Geoffrey R. Loftus, and Jane Messo Jungtinėse Amerijos valstijose atliko mokslinį tyrimą ir nustatė, kad kavinės apiplėšimo metu, viduje esantys liudytojai/eksperimento dalyviai, esmingai iškart susikoncentravo į demonstruojamą ginklą, ko pasekoje neįsidėmėjo kitų įvykio aplinkybių, kurios buvo tyrimo objektas. Asmenų žvilgsniai ir akys iškart nukrypo į plėšiko turimą ginklą ir asmenys natūraliai sutelkė pagrindinį dėmesį tik į konflikto epicentrą, rankoje laikomą ginklą, o tyrime figūruojančių smulkmenų nesureikšmino, o tai sudaro prielaidą tranktuoti, kad ginklo panaudojimas sudaro ženkliai didesnį pavojaus įvaizdį ir galios pranašumą puolančiąjam.[156]

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pateikęs išaiškinimą, kad: „tais atvejais, kai šaunamojo ginklo naudojimo metodas yra ne šaunamojo ginklo kovinių savybių panaudojimas, o akivaizdus ginklo demonstravimas ar žodžiu išreiškus grasinimą turėtu ginklu, tai, jog naudotame ginkle šovinių nebuvo ir tai, jog iš ginklo aplamai nebuvo šaudyta – neturi reikšmės veikos kvalifikavimui.[157] Reiškiasi plėšimas, kuris buvo įvykdytas grasinant asmeniui net neužtaisytu ginklu, yra kvalifikuojamas pagal BK 180 str. 3 d. (kaip šaunamojo ginklo panaudojimas). Veika iš esmės kvalifikuojama kaip plėšimas, kuris įvykdytas naudojant šaunamąjį ginklą, nepaisant į tai, ar nukentėjęs asmuo įvykio metu matė, jog naudojamas ginklas yra neužtaisytas. Tokiu atveju nukentėjusysis neturi pareigos stebėti, ar naudojamas šaunamasis ginklas buvo užtaisytas ir pavojaus realumas yra vertinamas tik po to.[158] Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad tik šaunamojo ginklo turėjimas švarko kišenėje, vykdant plėšimą apie jį neužsimenant ar akivaizdžiai nedemonstruojant, dėl ko aukai būtų galima sukelti ženkliai didesnį pavojaus įvaizdį, nesudaro BK 180 str. 3 d. įtvirtinto ir plėšimą ypač kvalifikuojančio požymio – šaunamojo ginklo panaudojimo. Taip pat, šaunamieji, nešaunamieji ginklai, įvairūs peiliai ir kiti daiktai, kurie specialiai pritaikyti žaloti žmogui, pagal jų paskirtį turi būti tinkami naudojimui ir nusikaltimo (plėšimo) metu panaudojami kaip psichinio ar fizinio smurto priemonė. Pvz., tam, jog būtų galima inkriminuoti BK 180 str. 3 d. įtvirtintą plėšimą kvalifikuojantį požymį – šaunamojo ginklo panaudojimą, būtina įrodyti šias dvi sąlygas: Pirmiausia reikia nustatyti, kad įrankis, kuris buvo naudotas nusikaltimo metu, tinkamas naudojimui pagal jo paskirtį ir yra priskiriamas šaunamųjų ginklų kategorijai, o antra sąlyga, jog nusikaltimo (plėšimo) metu, šis šaunamasis ginklas buvo naudotas kaip psichinio ar fizinio smurto priemonė.[159] Pabrėžtina, kad ginklų priskyrimas šaunamųjų ginklų kategorijai,

[155] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86/2009.
[156] Loftus, Elizabeth F., Geoffrey R. Loftus, and Jane Messo. "Some Facts about 'Weapon Focus." *Law and Human Behavior* 11, no. 1 (1987): 55–62. http://www.jstor.org/stable/1393529.
[157] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-164/2007
[158] Abramavičius, A.; Aliukonienė, R.; Baranskaitė, A., et al. Baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99-212 straipsniai). Vilnius: VĮ Registrų centras, 2009, p. 317.
[159] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2013.

kaip ir peilių ar nešaunamųjų ginklų, kitų specialiai žmogui sužaloti pritaikytų daiktų kategorijai, nustatomas remiantis specialisto ar eksperto išvada.[160] LAT praktikoje daikto, kuris iš pažiūros tik galbūt yra panašus į šaunamąjį ginklą, panaudojimas nusikaltimo (plėšimo) metu, nepripažįstamas kaip plėšimą kvalifikuojantis požymis. Taip gali būti, kai ikiteisminio tyrimo metu ginklas nebuvo rastas ir nėra galimybių nutatyti, jog jis tikrai buvo šaunamasis ginklas.[161] Tačiau LAT pabrėžia tai, jog atvejais, kada šaunamasis ginklas nebuvo rastas, tačiau yra nustatytas realus ginklo naudojimo faktas ir kilę padariniai (veido ar akių pažeidimai, kai akyse yra likę parako krislai), tokiais atvejais reiškia, jog šaunamasis ginklas buvo naudotas kaip fizinio smurto priemonė ir iš esmės buvo tinkamas naudoti pagal jo paskirtį.[162]

Kriminalistikos teorijoje Kurapkos E. V. ir Matulienės S. vadovėlyje „Kriminalistikos teorija ir technika“ nurodoma, kad susisteminus kriminalistikos literatūroje išdėstytus samprotavimus dėl šaunamojo ginklo požymių, galima daryti išvadą, kad kriminalistinio šaunamųjų ginklų tyrimo metu yra tiriami visų rūšių, sistemų, modelių ir pavyzdžių lengvieji šaunamieji ir pneumatiniai ginklai: revolveriai, pistoletai, pistoletai-kulkosvaidžiai, automatai, karabinai, šautuvai, taip pat netipiniai šaunamieji ginklai (savadarbiai ginklai, nuopjovos, techniniai prietaisai, pritaikyti naudoti kaip šaunamieji ginklai).[163]

Pastarajame leidinyje randama informacija, kad nors šaunamieji ginklai pasižymi didele įvairove, konstrukcijos požiūriu juos sudaro tos pačios pagrindinės dalys, t.y. 1) vamzdis; 2) užraktas (spyna); 3) paleidžiamasis-skeliamasis mechanizmas.

Aptariant ginklo požymius kriminalistikoje galima išskirti, kad fakultatyvusis šaunamojo ginklo požymis – užraktas ar mechanizmas vamzdžiui užrakinti, įtaisai patogiai laikyti ginklą rankoje, o šaunamojo ginklo bendrasis požymis – paskirtis pulti arba gintis. Vertinant šaunamojo ginklo specialiuosius požymiai yra įvardijami šie požymiai:

1) parako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujų panaudojimas sviediniui išmesti;
2) vamzdis, suteikiantis sviediniui judėjimo kryptį;
3) prietaisas (įtaisas) užtaisui uždegti;
4) pakankamas sviedinio pažeidžiamasis poveikis;
5) konstrukcija ir tvirtumas, leidžiantys iššauti daugiau kaip vieną šūvį.[164]

Pastebėtina, jog šaunamaisiais ginklais Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme yra laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys, kaip pvz., ginklo vamzdis, spyna (užraktas), būgnelis, spynos (užrakto) rėmas. Akivaizdžiai suprantama, kad tokių šaunamųjų ginklų dalių

[160] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika, 2005, 23.
[161] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-288/2009.
[162] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238/2009.
[163] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15: p. 452.
[164] Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., *supra note*, 36: p. 139.

naudojimas nusikaltimo (plėšimo) metu negali būti sulyginamas su šaunamojo ginklo naudojimu, kadangi tai tik ginklo dalis, kuri viena nėra tinkama naudoti pagal paskirtį. Be kitų ginklo dalių iš esmės konstrukcija neleis atlikti šūvio, todėl BK prasme tai nekvalifikuojama kaip šaunamojo ginklo panaudojimas.

3.2. Nešaunamasis ginklas kaip nusikalstamą veiką kvalifikuojantis požymis

Lietuvių kalbos žodyne terminas „panaudoti“ nurodomas kaip – pritaikyti, pavartoti kokiam nors tikslui. Kalbant apie teisės aktus, tai Baudžiamajame kodekse nėra įtvirtinta, kad būtent nešaunamojo ginklo panaudojimas yra tiesioginis ar netiesioginis, tai jau eigoje yra išaiškinta teismų praktikos. Baudžiamasis kodeksas įtvirtina tik nusikaltimo padarymo tyčią, kuri gali būti tiesioginė ar netiesioginė, tačiau tai nėra tapačiai sulyginamos sąvokos. Dėl to nešaunamojo ginklo panaudojimas yra suprantamas ženkliai plačiau nei tik tiesioginis individualaus nusikalstamos veikos įrankio naudojimas pagal jo konstukcinę paskirtį, tarkim tik tiesiogiai šaunant iš ginklo į žmogų.

Panaudojimo klausimas dažnai buvo aiškinamas teismų praktikoje. Pagal pateiktus išaiškinimus panaudojimu laikomas ne tik nusikaltimo įrankio žalojančių savybių tiesioginis panaudojimas, bet ir grasinimas juo – žodžiu, gestais, akivaizdžiu demonstravimu.[165] Tokios formuluotės patvirtina, jog sąvoka – panaudojimas, turi būti aiškinama išplėstine reikšme, apimant ir netiesioginius įrankių panaudojimus prieš nukentėjusįjį, tarkim jam šiuo daiktu grasinant. Teismų praktikoje pabrėžiama, jog privaloma nustatyti bent jau akivaizdų demonstravimą, nes jei ginklą tik turėsi kišenėje ir jo nedemonstruosi ir apie tai neužsiminsi, nesudarytų kvalifikuojančiojo požymio, t.y. - ginklo panaudojimo.[166] Esant netiesioginio panaudojimo aplinkybėms nukentėjęs asmuo turi bent jau matyti daiktą, su kuriuo jam yra grasinama, jog jis turėtų galimybę pats įvertinti ginklo panaudojimo pavojingumo mastą. Tokiu būdu nusiklastamų veikų kvalifikavimo etape yra pabrėžiamas konkretaus nukentėjusiojo matymas ir pastarasis tampa lemiamu veiksniu įvertinant konkrečios nusikalstamos veikos pavojingumo laipsnį. Tokiu būdu kaltinamasis gali išvengti įstatyme numatytos griežtesnės atsakomybės tik dėl to, jog nukentėjęs asmuo negali tiksliai matyti ginklo, kuriuo jam yra grasinama, nors neabejojama, kad toks nusikalstamos veikos padarymo būdas, savo turinio prasme, iš esmės prisideda, kad nukentėjęs asmuo jaustų didesnį bauginimą ir tai nulemtų greitesnį asmens valios palaužimą. Šioje situacijoje

[165] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-408/2005, 2K-660/2005.
[166] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika, nr. 23. Vilnius, 2005

būtų įdomi teismo pozicija, jei būtų netiesiogiai grasinama aklam asmeniui, kuris pagal savo fizines savybes iš esmės negali matyti ginklo, kuriuo jam yra grasinama, tačiau tokių bylų nerasta.

Kalbant apie dar vieną kvalikuotiną požymį, t.y. nešaunamąjį ginklą – peilį, šis požymis, išskirtinai siejamas su plėšimu, nes analizuojant Baudžiamąjį kodeksą, toks požymis yra įtvirtintas tik šioje nusikalstamoje veikoje. Šie ginklai naudojami dažniausiai turbūt dėl to, kad jie yra lengviausiai prieinami. Elementaru, jog lengviau yra parduotuvėje nusipirkti virtuvinį peilį, nei ginklų parduotuvėje ar nelegalioje prekyboje įsigyti šaunamąjį ginklą. Peilį lengva naudoti, tam nereikia didelio mokslo ar žinių, svarbu valdyti galūnes, o štai šaunamąjį ginklą jau gali panaudoti ne kiekvienas.

Iš esmės įvertinti ir teisę nustatyti tam tikrą objektą pripažinti peiliu, kuris atitinka nusikalstamą veiką kvalifikuojantį požymį, turi teismas baudžiamosios bylos nagrinėjimo metu, todėl ypač svarbu nustatyti, kokie objektą identifikuojantys požymiai nusako įstatymo taikytiną ribą.

Iš bendro konteksto išskirtinas teismo precedentas, kuomet kaltininkas nesutiko ir ginčijo jo manymu netinkamai pritaikytą įstatymą, teigdamas, jog nusikaltimo vykdymo metu jo turėtas popieriaus rėžtukas nepagrįstai buvo prilygintas kvalifikuojančiam požymiui - peiliui, nes šis daiktas yra kanceliarinė prekė ir Lietuvių kalbos žodyne atitinka įtvitintą rėžtuvo ar rėžtuko, o ne peilio sąvoką. Nagrinėjamoje situacijoje buvo pateiktas peilio apibrėžimas, jog peilis yra įrankis, kuris skirtas kam nors pjauti.[167] Šiuo atveju buvo nustatyta, jog svarbiausias daikto požymis yra šio daikto paskirties savybė. Įrankis privalo būti priemonė pjovimui, neatsižvelgiant į konkretų pjovimo objektą, kuriam jis skirtas, ar pačio pjovimo būdo. Taip pat, manytina, jog svarbu įvertinti galimybę tokį daiktą realiai panaudoti bei tai, ar savybė pjauti atitinka pagrindinę to daikto paskirtį.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, plastikinio peilio panaudojimas vykdant nusikaltimą būtų abejotinai vertinamas kaip kvalifikuojantis požymis, nes nebūtų realaus pavojaus ir pats daiktas pagal savo konstrukciją net nepjautų.

Svarbu yra tai, jog įstatymų leidėjas ginklui, t.y. – peiliui, nenurodo kitų specifinių savybių, atsižvelgiant į tai, nusikalstamai veikai tinkamai kvalifikuoti nėra svarbus peilio dydis, metalo sudėtis, tačiau panaudojant medinį, žaislinį ar kt. peilį - nėra laikoma nusikalstamą veiką kvalifikuojančiu požymiu.[168]

Taigi, esminis kriterijus yra daikto, kuris pripažintas peiliu ir tiesiogiai skirtas pjauti, panaudojimo pavojingumo realumas.

[167] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2005.
[168] Abramavičius, A. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99–212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2010, p. 314–315.

Analizuojant kitus nešaunamojo ginklo kvalifikuojančius požymius - specialiai žmogui žaloti pritaikytus daiktus, reikia pastebėti, kad iki 2006 metų kasacinėje teismų praktikoje, medinis pagalys, beisbolo lazdą, švirkštas - nebuvo vertinami kaip kvalifikuojantys požymiai, tačiau vėlesnėse nutartyse aptinkama metalinė ar beisbolo lazda ir tai pripažįstama kvalifikuojančiu požymiu, nes byloje buvo nustatyta, jog, „bendrininkams priėmus sprendimą apiplėšti asmenis, vienas iš kaltinamųjų pasakė, jog užpuls vaikiną ir iš bagažinės pasiėmė beisbolo lazdą, kuri įsidėta į automobilį buvo specialiai tam, kad važiuoti į kitą miestą vykdyti nusikaltimų“.[169] Teismas patvirtino, jog beisbolo lazda, kuri gulėjo bagažinėje, nebuvo pritaikyta specialiai žaloti (t. y. nebuvo specialiai pakeista ar patobulinta), tačiau ji buvo iš anksto sutartu laiku paimta kartu, turint konkretų tikslą žaloti žmones, palaužti nukentėjusiųjų valią ir tokiu būdu ženkliai lengviau užvaldant kitiems asmenims priklausantį turtą. Ši išvada eliminavo privalomą sąlygą, jog tokie objektai privalo būti specialiai apdoroti, perdirbti. Identiška teismų argumentavimo logika randama ir vėlesnėse nutartyje.[170] Vertinant šį sprendimą kriminalistine prasme yra keista, nes toks teismų traktavimas, galimai prasilenkia su kriminalistine doktrina ir joje įtvirtintomis kriminalitinės ginklotyros taisyklėmis. Atrodo privalomoji sąlyga ir lieka privaloma sąlyga kriminalistine prasme ir jos neturėtų eliminuoti atskiri teismų sprendimai.

Atliktas bylų tyrimas leidžia daryti prielaidą, jog sprendžiant, ar konkretų daiktą galima priskirti kvalifikuojančiam požymiui, svarbiau ne pačio daikto originalios charakteristinės savybės, tačiau pavojingas panaudojimo būdas vykdant nusikaltimą, iškreipiant tiesioginę daikto paskirtį. Konkrečiu atveju derėtų įvertinti šias aplinkybes, tai:

1. Kokiu būdu buvo panaudotas daiktas plėšimo metu bei iš anksto numatytą tikslą, dėl ko kaltinimas paėmė konkretų daiktą.

Analizuotoje teismų praktikoje matyti, jog specialiai žmogui žaloti pritaikytais daiktais yra pripažįstami tokie daiktai kaip: kirviai, svarmenys, metalinės lazdos, vamzdžiai, strypai, kauptukų kotai, benzino pjūklas, keptuvės, šluotos, beisbolo lazdos, laužtuvėliai, tačiau kasteto ir kuokos panaudojimo atveju vertino kaip nešaunamojo ginklo panaudojimą. Logiškai mąstant ir kaip studentui net neturint gilių kriminalistinių žinių, dalis šių išvardytų objektų iš pažiūros turi aiškią buitinę ar ūkinę paskirtį ir, kaip kriminalistikos vadovėliuose aiškinama, pagal kriminalistinės ginklotyros taisykles jiems net nereikalinga skirti objektų tyrimo, nes jų tiesioginė paskirtis ir taip yra aiški. Benzino pjūklas skirtas medienai pjauti, keptuvė – maistui ruošti ir gaminti, svarmenys – sportui, vamzdis – statybai, galbūt įtvirtinimams ir pan. Manytina, kad tokie objektai neturėtų būti laikomi kaip daiktai, specialiai skirti žmogui žaloti, nebent į juos būtų atlikti papildomi intervenciniai veiksmai. Nešaunamieji ginklai išsiskiria tuo, kad palyginus su specialiai

[169] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-459/2007
[170] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-661/2007

žmonėms žaloti pritaikytais daiktais, yra tai, jog nešaunamasis ginklas yra gaminamas konkrečiai tam, jog su juo būtų įmanoma paveikti taikinius ir juos taip žaloti. Dėl sportinių ginklų, tai jie nėra priskiriami prie nešaunamųjų ginklų kategorijos, argumentuojant tuo, jog pastarieji neturi savybių, kurios skirtos būtent asmens kūno žalojimui. Taipogi nešaunamaisiais ginklais yra nelaikoma virtuvinis (buitiniai) peilis, medicininis skalpelis, kišeninis peiliukas, taip pat kt. įrankiai, turintys kitokią tiesioginę paskirtį.

Apibendrinus šiuos duomenis pagal teismų priimtus sprendimus galima daryti prielaidą, kad specialiai žaloti pritaikytus daiktus atitinka įprasti buitiniai įrankiai, kurie iš esmės buvo panaudoti ne pagal jų tiesioginę paskirtį, kai iš anksto turima tikslą jais žaloti asmenis, tačiau kriminalistine doktrinine prasme tai, tikėtina, kaip interviu metu teigia profesorius E. V. Kurapka, yra išėjimas iš krašto ir nusišnekėjimas. Reiškiasi naudojamų daiktų paskirtis pakeičiama ne dėl tam tikro daiktų patobulinimo (intervensinių veiksmų į jį), o dėl nusikaltimą darančio asmens valios tą įrankį naudoti būtent nusikalstamiems tikslams ir būtent asmenims žaloti. Įdomiai skamba faktas, kad žmogaus valia keičia tiesioginę daikto paskirtį.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog objektai, kuriuos gaminant neturėjo tokios paskirties kaip žaloti, bet eigoje juos specialiai perdirbo, paruošė būtent žalojimo funkcijoms atlikti bei naudoti, dėl atliktų intervencinių veiksmų pakitus šių daiktų tiesioginei paskirčiai, galėtų būti laikoma kaip kvalifikuojantis požymis.

S. Matulienė nurodo, kad kriminalistams, aiškinantiems nusikaltimus, dažnai tenka atlikti tyrimus, kai reikia nustatyti, ar objektas priklauso nešaunamiesiems ginklams. Pareigūnams irgi reikia žinoti, ką galima laikyti nešaunamuoju ginklu, kada reikia atlikti specialius tyrimus, o kada iš karto aišku, kad objektas yra nešaunamasis ginklas arba juo negali būti.[171]

2022 m. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 2 str. 48 p. yra įtvirtinta, kad nešaunamasis ginklas – ginklas, kuriuo taikinys paveikiamas nenaudojant sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėgos. Prie nešaunamųjų ginklų priskiriami ir visiškai netinkami naudoti ginklai. Ši sąvoka yra bendra ir apimanti visas šešias įstatyme įtvirtintas nešaunamųjų ginklų rūšis.

Ši nešaunamojo ginklo sąvoka, kaip matoma, atlikus palyginimą su 1.1. skyrelyje nurodoma nešaunamojo ginklo sąvoka, ženkliai skiriasi nuo tos, kuri buvo įtvirtinta pirmą kartą įstatyme ar nuo tos, kuri buvo nurodyta 2012 m. Kriminalistikos teorijos ir technikos vadovėlyje.

Analizuojant Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą nustatyta, kad 2022 m. jame yra įtvirtintos šios nešaunamųjų ginklų rūšys, tai: [172]

1. dujų įrenginiai ((2 str. 4 p.), žinoma, išskyrus dujinius ginklus)
2. elektros šoko įtaisai (2 str. 7 p.);

[171] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15: p. 486.
[172] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.

3. pneumatiniai ginklai (2 str. 61 p.);
4. šaltieji ginklai (2 str. 52 p.);
5. templiniai ginklai; (2 str. 68 p.);
6. Visiškai netinkami naudoti ginklai (2 str. 76 p.).

Vadinasi, kvalifikuojant teisės pažeidimo sudėtį, būtina nustatyti, kad nešaunamasis ginklas yra būtent priskiriamas vienai iš šių rūšių, nes kitu atveju tai nebus nešaunamasis ginklas. Analizuojant kriminalistinę doktriną, pastebėta, kad tokia įstatyme vartojama sąvoka kaip „šaltasis ginklas“ galimai kilo iš Rusų kalboje vartojamos sąvokos „Холодное оружие“.

Anot Kurapkos E. V. ir Matulienės S., plačiausia grupė nešaunamųjų ginklų yra šaltieji ginklai. Minėtų autorių teigimų, prieš šių šaltųjų ginklų yra priskiriami kardai, kalavijai, durklai, stiletai, durtuvai, špagos, koviniai kirviai, alebardos, svaidomieji peiliai, mėtomosios žvaigždės, smogti pritaikyti daiktai (kuokos, vėzdai, kieto metalo teleskopinės lazdos, kastetai, blakštai, nunčiakai) ir kt. Kad objektą būtų galima pripažinti nešaunamuoju (šaltuoju) ginklu pagal dabar taikomas kriminalistines tyrimo metodikas, jis turi turėti tam tikrų savybių, bendrųjų ir specialiųjų požymių. [173]

Prieš tai paminėti autoriai rašydami apie kriminalsitinę ginklotyrą nurodo, kad bendrasis nešaunamojo ginklo požymis – jo paskirtis pulti arba aktyviai gintis, o specialieji požymiai yra šie: [174]

1) speciali paskirtis – kūno sužalojimams, pavojingiems gyvybei, padaryti ir tiesioginės gamybinės ar ūkinės-buitinės paskirties nebuvimas;
2) konstrukcija, matmenys ir medžiaga garantuoja tokius sužalojimus;
3) sužalojimams padaryti panaudojama raumenų jėga;
4) pagal veikimo (pažeidžiančio veiksmo) būdą yra duriamieji, kertamieji, pjaunamieji, duriamieji-pjaunamieji, duriamieji-kertamieji, pjaunamieji-kertamieji, duriamieji-pjaunamieji-kertamieji, smogiamieji-triuškinamieji ir kt. nešaunamieji ginklai.

Nešaunamasis (šaltasis) ginklas, turintis kelių tipų ginklams būdingų savybių, vadinamas kombinuotuoju. (pvz. žiūrėti priedą Nr. 7.) Dažnai nešaunamieji (šaltieji) ginklai maskuojami įvairiais buityje naudojamais daiktais (lazdomis, skėčiais, automatiniais plunksnakočiais ir kt.). Tokie ginklai vadinami maskuojamaisiais.

[173] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15: p. 487.
[174] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note*, 15: p. 487.

Paplitus Rytų kovos menams, ekspertinio tyrimo objektais tampa specialūs įrankiai: „bisidži“, „nunčaku“, „siuriken“ (pvz. žiūrėti priedą Nr. 8). Dažnai kūno sužalojimams padaryti naudojamos ir beisbolo lazdos arba pagal jų pavyzdžius padarytos kuokos.

Speciali Ekspertų komisija savo posėdžių protokole yra nurodžiusi, kad nešaunamieji (šaltieji) ginklai pagal paskirtį dar skirstomi į kovinius (karinius ir civilinius) ir medžioklinius. Koviniai nešaunamieji (šaltieji) ginklai pirmiausia skirti žmogaus kūno sužalojimams padaryti. Kariniai padaliniai naudoja karinius nešaunamuosius (šaltuosius) ginklus (kardus, durklus, desantinius peilius ir kt.), civilinius – tam tikri asmenys savigynai taikos metu (nacionalinius peilius, durklus ir kt.). Koviniai ir medžiokliniai peiliai šiuo metu Lietuvos praktikoje šaltiesiems (nešaunamiesiems) ginklams nepriskiriami.[175]

S. Matulienė teigia, kad vadinamieji sportiniai ginklai (kardai, špagos, rapyros ir kt.) neturi būtinų kūno sužalojimams padaryti savybių. Jie būna lankstesni, buku geležtės galu, todėl jie prie nešaunamųjų (šaltųjų) ginklų nepriskiriami. Nešaunamieji (šaltieji) ginklai pagal pagaminimo būdą skirstomi į fabrikinės gamybos, amatininkų ir savadarbius.[176]

E. V. Kurapka ir S. Matulienė išleistame vadovėlyje nurodo, jog kariniams nešaunamiesiems (šaltiesiems) ginklams (durtuvams, peiliams, durklams ir kt.), sportiniams nešaunamiesiems (šaltiesiems) ginklams (kardams, rapyroms, špagoms), jeigu jų standartinė konstrukcija nepakeista, ekspertizė neskirtina, nes šių objektų funkcijos aiškios ir nereikalingos specialių žinių. Specialių žinių nereikia ir vertinant, pavyzdžiui, virtuvinius peilius, chirurginius skalpelius, kišeninius peiliukus ir kitus įrankius, kurie turi savo tiesioginę paskirtį ir prie nešaunamųjų ginklų nepriskiriami.[177]

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta ir vadovaujantis kriminalistine metodika, teisės aktais, bei teisine logika, teisėsaugos pareigūnai priimti į pareigas statutinėje įstaigoje ir atitikdami savo pareigybės aprašyme numatytus kriterijus, pagal savo įgytą išsilavinimą turėtų žinoti, kad specialūs (ekspertiniai) tyrimai yra atliekami tais atvejais, kai objekto (gaminio) neaiški funkcinė paskirtis, jis perdirbtas iš standartinio nešaunamojo ginklo arba yra savadarbis, o kvalifikuojant teisės pažeidimo sudėtį, būtina atsižvelgti į nusikalstmą veiką kvalifikuojančius požymius kriminalistinės ginklotyros prasme.

[175] Ekspertų komisija daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti. 2011 m. kovo 24 d. posėdžio protokolas Nr. 12.
[176] Kurapka E. V. ir Matulienė S., *supra note,* 15: p. 489.
[177] *Ibid*.

4. PAGRINDINĖS TEISINĖS IR KRIMINALISTINĖS GINKLŲ SAMPRATOS PROBLEMOS IR JŲ SPRENDIMO BŪDAI

4.1.Teismų praktikos analizė ginklų ir šaudmenų kontrolės srityje

Pirmajame darbo skyriuje iš esmės buvo atlikta kriminalistinės literatūros ir teisės aktų analizė, o kaip tai yra įgyvendinama praktiškai, šiame skyriuje atliksime aktualios Lietuvos teismų praktikos analizę ir pateiksime kriminalistikos specialistų/mokslininkų įžvalgas ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos kontrolės srityje.

Kriminalistikos mokslo atstovai šaunamojo ginklo sampratos klausimą įvardina kaip vieną „svarbiausių ir įdomiausių kriminalistikos problemų“.[178]

Konstatuotina, kad iš kriminalistikos mokslo pozicijų, tam, kad pripažintume tam tikrą objektą šaunamuoju ginklu, jis turi atitikti tam tikrus požymius: „Šaunamojo ginklo bendrasis požymis – paskirtis pulti arba gintis ir specialieji požymiai – parako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujų panaudojimas sviediniui išmesti, vamzdis, suteikiantis sviediniui judėjimo kryptį, prietaisas (įtaisas) užtaisui uždegti, pakankamas sviedinio pažeidžiamasis poveikis, konstrukcija ir tvirtumas, leidžiantys iššauti daugiau kaip vieną šūvį“.[179]

Šią problemą panašiai traktuoja nemažai kitų kriminalistų. Kaip teigia kriminalistikos ekspertai, jei bent vieno iš paminėtų požymių nėra, ginklas šaunamiesiems ginklams nepriskiriamas, o analizuojant esamą Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakciją, tai šiuo metu įstatymas pagrindines ginklo dalis priskiria šaunamajam ginklui, dėl ko ir kyla teisinių ginčų. Visgi nereikėtų pamiršti, kad nors balistinė ekspertizė[180] yra labai svarbi nagrinėjant baudžiamąsias bylas, kuriose įtariami ir kaltinami asmenys padarę nusikalstamą veiką numatytą LR BK 253 str., ji įvertina ar objektas yra šaunamasis ginklas kriminalistikos mokslo prasme, o baudžiamojoje byloje svarbus šaunamojo ginklo supratimas baudžiamosios teisės prasme.

Tai puikiai atspindėta vienoje iš Lietuvos Apeliacinio Teismo nutarčių, kurioje akcentuojamas moksliniuose straipsniuose minimas kriminalistinis šaunamojo ginklo įvertinimas, atsižvelgiant į tai, kad svarbu įvertinti objektą, kaip šaunamąjį ginklą ir baudžiamosios teisės rėmuose:

[178] Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., Kriminalistikos technikos pagrindai, Vilnius Eugrimas, 1998. p. 137.
[179] *Ibid*.
[180] Balistinė ekspertizė nustato, ar objektai priskiriami prie šaunamųjų ginklų ir šaudmenų, šaunamųjų ginklų, šaudmenų ir jų dalių būklę ir savybes, šaunamąjį ginklą pagal pėdsakus ant iššautų sviedinių (kulkų, grankulkių, šratų) ir tūtelių, nustato šautinius pažeidimus ir šūvio aplinkybes (šūvio atstumą, šovusiojo, ginklo ir nukentėjusiojo padėtį, šūvio vietą ir kryptį).

„Šio nusikaltimo dalykas yra ne bet kokie daiktai, bet tik tokie įrenginiai ar daiktai (šaunamieji ginklai), kurie sukonstruoti arba pritaikyti mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią. Baudžiamajai atsakomybei kilti itin svarbus ir kriminalistinis tokio nusikaltimo (dalyko) daikto įvertinimas. Kriminalistikos doktrina apibūdina, kad šaunamasis ginklas tam, kad jį galima būtų pripažinti nusikaltimo dalyku (daiktu), turi turėti dvi apibendrinančias požymių grupes, kaip jau ir minėta – tai bendruosius požymius ir specialiuosius požymius: bendrieji šaunamojo ginklo požymiai yra jų paskirtis – galimybė panaudoti puolimui arba gynybai, o specialūs požymiai – parako ar kitos sprogstamosios medžiagos dujų panaudojimas sviediniui išmesti, vamzdis, suteikiantis sviediniui judėjimo kryptį, prietaisas (įtaisas) užtaisui uždegti, pakankamas sviedinio pažeidžiamasis poveikis, konstrukcija, leidžianti atlikti daugiau kaip vieną šūvį. Jei bent vieno iš šių požymių nėra, ginklas šaunamiesiems ginklams baudžiamojo įstatymo prasme negali būti priskirtas.“[181]

Šioje byloje teismas konstatavo, kad:

„teismas įvertinęs byloje surinktų įrodymų visetą pagrįstai konstatavo, kad A. M. veikoje nėra šio nusikaltimo požymio – objekto, t. y. kaltinamojo padaryta veika nekėlė pavojaus nei asmens, nei visuomenės, nei valstybės saugumui, nes rastų įtaisų negalima laikyti šaunamaisiais ginklais baudžiamosios teisės ir kriminalistikos mokslo prasme, kadangi jie buvo neveikiantys, sugadinti, šaudymui netinkami, taigi nekėlė ir negalėjo kelti grėsmės visuomenės saugumui.“[182]

Tad žinodami kriminalistikos mokslo svarbą, apibrėžiant kas yra šaunamasis ginklas baudžiamojoje byloje, bei jo suformuluotą šaunamojo ginklo sampratą, pasistengsime nustatyti, šaunamojo ginklo sąvoką baudžiamosios teisės prasme.

Štai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarime „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“ 18 punkte teigiama, kad:

„Baudžiamasis kodeksas nepateikia šaunamojo, nešaunamojo ginklo ir sprogmens sąvokų išaiškinimo. Nešaunamojo ir šaunamojo ginklo turinys atskleidžiamas 2002 m. sausio 15 d. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme Nr. IX- 705. Sprogmens sąvoka apibrėžta 2003 m. sausio 28 d. Lietuvos Respublikos sprogmenų apyvartos kontrolės įstatyme Nr. IX-1315. Tačiau šiuose įstatymuose apibrėžtos nešaunamojo ir šaunamojo ginklo bei sprogmens sąvokos negali būti tapatinamos su to paties pavadinimo BK 180 str. požymiais, o turi būti vertinamos kaip metodinė medžiaga – kriterijai, techniniai duomenys, naudojami nustatant nešaunamojo, šaunamojo ginklo ir sprogmens požymį pagal BK 180 str.“.[183]

---

[181] Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-76/2008).

[182] Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-76/2008).

[183] Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr.52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. Teismų praktika. 2005, Nr. 23, *op. cit.*

LR BK 180 str. 3 d. ir LR BK 253 str. 1 ir 2 d. sąvoka šaunamasis ginklas naudojama tapačiai - t.y. šios sąvokos to paties turinio ir jei įtariamasis (kaltinamasis) apiplėšė nukentėjusįjį panaudodamas šaunamąjį ginklą, be plėšimo jis bus teisiamas ir už neteisėtą disponavimą šaunamuoju ginklu (jei atitiks ir kiti LR BK 253 st. sudėties elementai). Todėl paminėtos nuostatos, kad šaunamojo ginklo sąvoka, bei šaunamųjų ginklų suskirstymas į kategorijas, turi būti vertinamos kaip metodinė medžiaga, tinka nagrinėjant ir baudžiamąsias bylas dėl nusikalstamos veikos, numatytos LR BK 253 str.

Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriuje 2020 m. lapkričio 4 d. buvo priimtas apkaltinamasis nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-276-929/2020, dėl nusikaltimo, numatyto LR BK 253 str. 2 d., kur buvo iškeltas klausimas dėl ginko tinkamumo šaudyti ir jo pripažinimo šaunamuoju ginklu. Šiame teismo sprendime buvo pasisakyta, kad:

„Lietuvos policijos Kriminalistinių tyrimų centro 2019 m. gruodžio 12 d. specialisto išvadoje nurodyta, kad pramoninės gamybos (Turkija) 9 mm kalibro dujiniame pistolete Blow Magnum nėra užrakto fiksatoriaus, nėra gražinamojo mechanizmo, vietoj jo ant vamzdžio yra užmauta gražinamoji spyruoklė. Dėl šių priežasčių pistoletas yra netinkamas šaudyti. Siekiant nustatyti, ar minėtas pistoletas atitinka BK 253 str. numatyto nusikaltimo dalyko – šaunamojo ginklo sampratą, ikiteisminio tyrimo metu buvo apklaustas atlikęs balistinį objektų tyrimą ir pateikęs specialisto išvadą specialistas, kuris paaiškino, kad iš dujinio pistoleto Blow Magnum galima atlikti šūvį jo pateiktoje tyrimui būsenoje, tačiau tai yra nesaugu. Atliekant šūvį užraktas nesilaikys ant vamzdžio, gali nuo vamzdžio nulėkti. Galima atlikti šūvį ir be užrakto laikiklio, bet tai bus nesaugu šauliui, ginklas gali subyrėti, t. y. ginklo charakteristikos neleidžia tvarkingai atlikti šūvio.“[184]

Šioje byloje teismas remdamasis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatomis bei paminėta specialisto išvada, konstatavo, kad:

„Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo (įstatymo redakcija, galiojusi nusikalstamos veikos padarymo metu) 2 str. 65 p. nustatyta, kad šaunamasis ginklas – ginklas, iš kurio sprogstamųjų medžiagų degimo produktų slėgio jėga per vamzdį paleidžiamos kulkos, sviediniai arba kenksmingosios, dirginančiosios ar kitos dujinės veikliosios medžiagos mechaniškai, termiškai, chemiškai ar kitaip taikiniui per atstumą paveikti arba duodamas garso ar šviesos signalas. Šaunamaisiais ginklais šiame įstatyme laikomos ir pagrindinės šaunamųjų ginklų dalys. 65 p. pateikta šaunamojo ginklo dalies sąvoka – tai šaunamojo ginklo sudėtinis elementas, būtinas tam, kad šaunamasis ginklas veiktų, įskaitant pistoleto (revolverio) rėmą, jo ir pagrindinių šaunamojo ginklo dalių pusgaminius. Vamzdis, rėmas, uoksas, įskaitant viršutinį ir apatinį uoksus,

[184] Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. lapkričio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-276-929/2020.

būgnelis, spyna (užraktas), spynos (užrakto) rėmas, šovinio lizdas (kai jis yra atskira dalis) ir į šaunamojo ginklo vamzdį įdedamas įdėklas (mažesnio kalibro vamzdis) priskiriami prie pagrindinių šaunamojo ginklo dalių. Nagrinėjamu atveju, nustatyta, kad pramoninės gamybos (Turkija) 9 mm kalibro dujiniame pistolete Blow Magnum nėra užrakto fiksatoriaus, nėra gražinamojo mechanizmo, tačiau iš jo galima atlikti šūvį, nors tai yra nesaugu. Taigi, dujiniame pistolete Blow Magnum yra pagrindinės dalys ir jos gali būti naudojamos atlikti šūvį. Atsižvelgiant į tai, konstatuotina, kad šis pistoletas bei kiti du esančiame ūkiniame pastate rasti ginklai ir šaudmenys pripažintini BK 253 str. nurodytos nusikalstamos veikos dalyku.“[185]

Šiuo teismo nuosprendžiu J. T pripažinta kalta padarius LR BK 253 str. 2d. numatytą nusikalstamą veiką ir jai skirta 2 metų laisvės apribojimo bausmė.

Kitu atveju buvo priimtas Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. lapkričio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-284-873/2019, kur ginklų kolekcionierius neteisėtai namuose laikė ginklų kolekciją. Kaltinamasis neneigė jam inkriminuotos veikos faktinių aplinkybių, tačiau ginčijo ginklų dalių priskyrimą šaunamiesiems ginklams ir pabrėžė, jo nuomone, itin svarbią aplinkybę - rasti ir be policijos pažymų perdirbti ginklai iš šaudmenys yra seni ir jis juos kolekcionuoja bei niekam pavojaus nekelia.[186]

Šioje byloje nebuvo ginčo dėl namuose rasto dujinio pistoleto Umarex Perfecta FBI 8000, kuris priskiriamas C kategorijos ginklams, neteisėto laikymo. Šio dujinio pistoleto radimo aplinkybės nustatytos kratos protokolo duomenimis, specialisto išvada nustatyta, kad jis priskiriamas C kategorijos ginklams. Kaltinamasis neneigė neturėjęs leidimo šiam ginklui, aiškino, kad dėl leidimo laiku nesikreipė, nes turėjo asmeninių problemų.[187]

Teismui sprendžiant kaltinamojo baudžiamosios atsakomybės klausimą buvo pažymėta, kad šie perdirbti ginklai, specialisto išvados duomenimis, taip pat nėra tinkami naudoti. Kaip nurodė teisiamajame posėdyje specialistas, skylučių išgręžimas vamzdžiuose reiškia, kad negalima šaudyti. Kaltinamasis neigė, jog jis turėjo tyčią pažeisti baudžiamąjį įstatymą, kad jis suvokė, jog jo įgyti ir laikomi daiktai yra šaunamieji ginklai baudžiamojo įstatymo prasme, t. y. jie kelia nors kokį pavojų visuomenei, ir kad to norėjo.[188]

BK 253 str. nustatyto nusikaltimo objektas yra visuomenės saugumas, kuriam kyla pavojus dėl neteisėto šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų

[185] Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. lapkričio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-276-929/2020.
[186] Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. lapkričio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-284-873/2019.
[187] Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. lapkričio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-284-873/2019.
[188] Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. lapkričio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-284-873/2019.

disponavimo. Šio nusikaltimo dalykas yra tinkami naudoti šaunamieji ginklai. Minėtuose ginkluose buvo padaryti pakeitimai, tiesiogiai naudotis šių ginklų užraktais, neatlikus papildomų veiksmų, nebuvo galima. Aukščiau aprašyta šio nusikaltimo objekto ir dalyko, veikos objektyviosios pusės analizė duoda pagrindo išvadai, kad kaltinamasis suprato ir suvokė, jog jo laikomi daiktai neatitinka tai šaunamojo ginklo sampratai, kurią supranta baudžiamasis įstatymas. Teismas daro išvadą, kad kaltinamojo veikoje nėra šio nusikaltimo subjektyviosios pusės, t. y. kaltės. Klausimas dėl galimos administracinės atsakomybės taikymo perduotinas spręsti įgaliotai policijos įstaigai.

Dėl rastų imitacinių šovinių teismas pasisakė taip, kad teismų praktikoje (kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-400/2012) išaiškinta, kad imitaciniai šaudmenys neturi kaunamosios galios, nes jie neturi sviedinio, t. y. šaudmens dalies (kulkos, šratų, artilerijos sviedinio ar kt.), strėlės, kuriais paveikiamas taikinys, todėl konstatuota, kad šie šaudmenys baudžiamosios atsakomybės prasme nėra pavojingi visuomenės saugumui ir negali būti pripažinti BK 253 str. nurodytos nusikalstamos veikos dalyku (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-234-895/2019).

Teismas šioje byloje nusprendė, kad kriminalistiniu aspektu netinkami naudoti ir perdirbti ginklai neužtraukia baudžiamosios atsakomybės, o tai, kad jie neturėjo policijos išduotų atitinkamų pažymų, perduotina policijai LR ANK 229 str. 2 d. teisenai pradėti, o dėl neteisėtai laikyto dujinio pistoleto „Umarex Perfecta FBI 8000“, kuris tinkamas naudoti ir priskiriamas C kategorijos ginklams, asmuo nuteistas 40 parų arešto bausme.

Toliau nagrinėjant teismų sprendimus, susiduriame su Lietuvos Apeliacinio Teismo nutartimi Nr.1A-76/2008, kurioje formuojama pozicija, kad:

„Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo paskirtis yra daug platesnė: jo tikslas – reglamentuoti ginklų ir šaudmenų apyvartą, siekiant užtikrinti žmogaus, visuomenės ir valstybės saugumą, o paskirtis - įtvirtinti ginklų ir šaudmenų klasifikavimo į kategorijas nuostatas, ginklų ir šaudmenų apyvartos bei jos kontrolės teisinius pagrindus, taip pat nustatyti subjektų, kurių veikla susijusi su ginklais ir šaudmenimis, teises ir pareigas. Pažymėtina, kad įstatyme nurodyta, jog šio įstatymo nuostatos netaikomos ginklams, kurie visiškai netinkami naudoti pagal jų tiesioginę paskirtį. Taigi akivaizdu, kad minimo įstatymo normos apima įvairias teisinio reguliavimo sritis, kurios susiję su ginklais, tame tarpe ir ginklų pripažinimą visiškai netinkamais, ir jų kolekcionavimą, ir parodų organizavimą ir patalpų jiems įrengimą ir kt. Tuo tarpu vertinant baudžiamojo įstatymo prasme asmens veiką, BK 253 str. sąveiką su Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatomis, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad baudžiamasis įstatymas šaunamąjį ginklą,

kaip aptariamo nusikaltimo dalyką supranta kiek kitaip ir kiek siauriau nei Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas.“[189]

Apibendrinus galime konstatuoti, kad būtų formuojama netinkama praktika, jei Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos būtų mechaniškai ir be pagrindo perkeliamos į baudžiamosios teisės taikymo sferą. Vienas akivaizdus pavyzdys – Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatos, pripažįstančios pagrindines šaunamųjų ginklų dalis šaunamaisiais ginklais.[190] Vertinant situaciją, kai pas asmenį randamas, tarkim šaunamojo ginklo vamzdis ir asmuo neturi jokių leidimų įsigyti ar laikyti šaunamuosius ginklus, o pagrindinė šaunamojo ginklo dalis yra ginklo, kuriam įsigyti ir laikyti reikalingas leidimas, galėtume teigti, jog asmuo įtariamas neteisėtu šaunamojo ginklo laikymu, ir jam grėstų baudžiamoji atsakomybė. Tačiau baudžiamąją teisine ir kriminalistine prasmėmis, tai būtų absurdas.

Tai puikiai iliustruoja pateikta analogija, jog: „Pagrindinė ginklo dalis priskiriama tai kategorijai, kuriai būtų priskirtas ir pats ginklas, kurio dalis ji yra. Tai reiškia, kad, pavyzdžiui, stambaus kalibro kulkosvaidžio vamzdis, priskiriamas A kategorijos ginklams, nors kriminalistiniu vertinimu jis, kaip nusikaltimo įrankis, realiai vertinant galimybes jį panaudoti kaip nusikaltimo įrankį, tiek pat pavojingas, kiek ir to paties skersmens vandentiekio vamzdis.“[191]

Tačiau negalima pamiršti situacijos konteksto. Šaunamojo ginklo vamzdis gali tapti LR BK 253 str. dalyku, jei bus pakankamai kitų įrodymų, pagrindžiančių, jog tas asmuo užsiima ginklų gaminimu. Kita situacija – įtariamieji siekdami išvengti atsakomybės, gali išrinkti šaunamąjį ginklą iki pagrindinių jo dalių ir laikyti juos atskirai, tačiau tai keičia vertinimą, nes įtariamojo minimaliomis pastangomis – atskiri objektai gali būti sujungti ir šaunamasis ginklas galės būti tinkamas naudoti pagal paskirtį, t. y. – iššauti. Tuo tarpu, kaip jau konstatuota anksčiau, pavienio šaunamojo ginklo pagrindinės dalies laikymas ar nešiojimas, neturėtų būti vertinamas, kaip neteisėtas šaunamojo ginklo laikymas ar nešiojimas, užtraukiantis baudžiamąją atsakomybę.

Tai patvirtina ir teismų praktika:

„Kolegijos manymu, prokuroras apeliaciniame skunde aiškindamas Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pagrindines nuostatas supaprastino šio įstatymo sampratą, nurodydamas, kad, bet kurios šio įstatymo normos pažeidimas, užtraukia asmeniui baudžiamąją atsakomybę, bei sekant įstatymo nuostata, bet kuri šaunamojo ginklo pagrindinė dalis laikoma šaunamuoju ginklu, ja remdamasi ir pareiškė kaltinimus A. M. pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 253

[189] Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-76/2008).
[190] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 2 str. 66 d. numatyta, kad: „Vamzdis, rėmas, uoksas, įskaitant viršutinį ir apatinį uoksus, būgnelis, spyna (užraktas), spynos (užrakto) rėmas, šovinio lizdas (kai jis yra atskira dalis) ir į šaunamojo ginklo vamzdį įdedamas įdėklas (mažesnio kalibro vamzdis) priskiriami prie pagrindinių šaunamojo ginklo dalių.“
[191] Kurapka V.E., Malevski H., Pečkaitis S. J., Vaitkevičius E. supra note, 13.

str. 2 d. Dėl lygiavamzdžio medžioklinio šautuvo atramos ekspertizės akte nurodoma, kad medžioklinio šautuvo atrama su skeliamuoju ir paleidžiamuoju mechanizmu, tačiau jame nėra nei vamzdžio, nei kitų specialiųjų šaunamajam ginklui būtinųjų požymių, kad šią šaunamojo ginklo pagrindinę ir vienintelę dalį būtų galima laikyti šaunamuoju ginklu baudžiamojo įstatymo ir kriminalistine prasmėmis.“ [192]

Tai tik dar kartą patvirtina nuomonę, kad sprendžiant ar objektas yra šaunamasis ginklas LR BK 253 str. kontekste, negalima tiesiogiai remtis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatomis, nes jos tik metodinė medžiaga. Įstatymo pateikiama šaunamojo ginklo samprata ir klasifikacija, tenkina visai kitokius teisinius poreikius, nei tie kurie kyla baudžiamojoje byloje, pripažįstant objektą šaunamuoju ginklu.

Todėl konkretaus objekto priskyrimas prie šaunamojo ginklo ir atitinkamai kurios nors šaunamojo ginklo rūšies, turėtų būti pavestas atlikti kriminalistikos specialistui/ekspertui (ginklotyros specialistui/ekspertui). „Specialistas šį uždavinį sprendžia atlikdamas išsamų ekspertinį tyrimą, remdamasis turimomis specialiomis žiniomis bei aprobuotomis kriminalistinio ginklų tyrimo metodikomis. Specialistas teikia išvadą dėl tiriamo objekto remdamasis tyrimo metu nustatytais faktiniais duomenimis. Kokie svarbiausi požymiai nurodo objekto priklausymą ginklui? Visų pirma tai – objekto paskirtis, atsispindinti jo konstrukcijose, matmenyse ir panaudotoje jo gamybai medžiagoje, bei techninė būklė, leidžianti įgyvendinti jo kovines savybes, tai reiškia galimybę padaryti žmogui pavojingus gyvybei sužalojimus.“[193]

Taigi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas iš esmės pripažįsta, kad senosios Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcijos šaunamojo ginklo samprata atitiko kriminalistinę ginklo sampratą, tačiau pasirinkta nauja kryptis – baudžiamojoje byloje plečiamas šaunamojo ginklo sąvokos turinys, taip tiesiogiai perkeliant tam tikras naujos įstatymo redakcijos nuostatas. Jau minėta, kad to baudžiamojoje byloje neturėtų būti, tačiau matoma tam prieš pastatomą argumentą, kad negalima neįvertinti „kituose įstatymuose ar kitokiuose teisės aktuose padarytų pakeitimų, visuomenės gyvenime įvykusių pokyčių ir kitokių aplinkybių“.

Nagrinėdami norminius teisės aktus šaunamojo ginklo sąvokos apibrėžimą galime surasti 1996 metų Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme: „Šaunamieji ginklai – įrenginiai ar daiktai, sukonstruoti ar pritaikyti mechaniškai paveikti taikinį per nuotolį sviediniu, turinčiu pakankamą nukaunamąją galią padaryti pavojingus gyvybei kūno sužalojimus; sviedinio nukreipiantysis judėjimas atsiranda naudojant parako ar kitos medžiagos užtaiso degimo energiją”[194] Kaip matome tuo laiku buvo pasirinktas sąvokos apibrėžimas, artimas kriminalistikos

[192] Lietuvos Apeliacinio Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2008 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje (bylos Nr. 1A-76/2008).
[193] Vaitkevičius E., *supra note*, 11.
[194] Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas //Valstybės žinios. 1996. Nr.69 -1665.

mokslo pateikiamai šaunamojo ginklo sampratai. Tačiau 2003 metų liepos 1 d. įsigaliojus naujai Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo redakcijai įtvirtinta nauja šaunamojo ginklo samprata, kuri iš esmės skiriasi nuo pastarosios. Kaip teigiama Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime, nauja įstatymo redakcija buvo būtina: „Siekiant suderinti Lietuvos Respublikos teisės aktus, reglamentuojančius ginklų ir šaudmenų apyvartą, su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais“.[195] O būtent buvo siekiama atsižvelgti į Europos Tarybos 1991 m. birželio 18 d. direktyvoje Nr. 91/ 477/EEC[196] formuluojamas nuostatas, kad „būtina priimti veiksmingas ir visų Europos Sąjungos valstybių suderintas taisykles, leidžiančias kontroliuoti ginklų ir šaudmenų įsigijimą ir laikymą, perdavimą iš vienos valstybės į kitą, nustatyti vieną draudžiamų ginklų sąrašą. Direktyvoje ginklai pagal pavojingumą skirstomi į A, B, C, D kategorijas, nustatytas bendras Europos šaunamojo ginklo leidimas, sureguliuotas ginklų eksporto, importo, gabenimo kontrolės mechanizmas, keitimosi informacija su užsienio valstybių ginklų apyvartą kontroliuojančiomis institucijomis būtinumas.“[197] Kuriant naująjį įstatymą, didelę įtaką šaunamojo ginklo sampratos formavimui padarė ir ginklų apyvartą reguliuojanti 1978 m. birželio 28 d. Konvencija dėl privačių asmenų šaunamųjų ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.

Išanalizavus teismų praktikoje priimtus sprendimus, galima daryti išvadą, kad ikiteisminio tyrimo stadijoje nepakankamai panaudojamas kriminalistinis šaunamojo ginklo apibūdinimas, kuris leistų tiksliau įvertinti tam tikras nusikalstamas veikas baudžiamosios teisės kontekste.

4.2. Specialistų/mokslininkų teisinės įžvalgos civilinės ginklų apyvartos srityje

Analizuojant, kad 4.1. skyrelyje pateikta teismų praktika akcentavo daugiausia teisinius aspektus, taip pat, kad ginklų klasifikavimas į tam tikras kategorijas yra įtvirtintas įstatymo lygiu, todėl tikslu šiomis temomis apibendrintai gauti kuo naujesnę informaciją ir išgirsti žinomų kriminalistinės ginklotyros specialistų/mokslininkų nuomonę apie tam tikrus ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo taikymo aspektus, nacionaliniu lygiu buvo atlikti interviu su profesoriumi Vidmantu Egidijumi Kurapka ir doc. dr. Eduardu Vaitkevičiumi, o tarptautiniu lygiu buvo atliktas interviu su prof. habil. dr. Teresa Gardocka iš SWPS Universiteto (Varšuva, Lenkija), kurie parodė tam tikras kriminalistines ginklų sampratos problemas.

Atsižvelgiant į šios problematikos kriminalistinę reikšmę, buvo nutarta darbe tiesiogiai pateikti atsakymus į respondentam užduotus klausimus.

[195] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 657 „Dėl naujos redakcijos Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo koncepcijos.
[196] Europos Bendrijų Tarybos 1991m. birželio 18d. direktyva Nr. 91/477/EEC „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“.
[197] Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 657.

Pastaba: Klausimai ir atsakymai išdėstomi numeracijos didėjimo tvarka, konkretų atsakymą pateikiant iškart po pateikto klausimo. Interviu pradžioje pateikiami 10 klausimų ir atsakymų nacionaliniu lygmeniu, po pastarųjų seka bendrieji klausimai ir atsakymai tarptautiniu lygiu.

Klausimas Nr. 1:

Jūsų nuomone, ar Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas, kuris skirtas civilinei ginklų apyvartai reguliuoti, gali reguliuoti šio įstatymo 3 str. įtvirtintus A kategorijus ginklus, tokius kaip: karinės raketos, automatiniai šaunamieji ginklai, visų kalibrų patrankos, haubicos, mortyros, minosvaidžiai, granatos ir granatsvaidžiai, visų rūšių bombas, torpedas, minas, liepsnosvaidžius, ginklus, kurių lazerio spindulys naudojamas karo tikslams ar taikiniui sunaikinti, ginklai, skirti taikiniui chemiškai sunaikinti, ginklai, kuriems naudojamas radioaktyvusis, elektromagnetinis, šviesos, šilumos, infragarso ar ultragarso spinduliavimas? Ar pritartumėte tokiai nuomonei, kad šie A kategorijos ginklai turėtų būti priskirti ne civilinę apyvartą reguliuojančiam įstatymui, o specializuotam įstatymui, taikomam Krašto apsaugos ministerijos valdymo sričiai ir specializuotai reguliuojančiam karinę techniką ir jos įrangą?

Atsakymai į klausimą Nr. 1:

Profesorius V. E. Kurapka: Labai gera mintis, nes pas mus šis reglamentavimas realiai nesutvarkytas srityse, o kalbant apie šaunamuosius ginklus, tai pirmas dalykas yra apyvarta. Kaip visose normaliose šalyse apyvartai reglamentuoti yra skirtas atskiras klausimas, o pas mus vietoje apyvartos gaunasi dar ir baudžiamosios atsakomybės klausimai, kurie faktiškai kėsinasi ir į viešąjį saugumą ir kt. Be abejonės yra labai gerai, kad užvesta mintis, jog sunkiąją karinę techniką turi reglamentuoti visai kiti įstatymai, tai nėra civilinės apyvartos objektas. Labai geras pastebėjimas ir labai sveikinu su šiuo pastebėjimu, nes pas mus yra taip, kad paskaito, jog įstatyme yra įtvirtinta ginkluotė ir neva viskas čia tinka, tinka net ir Lietuvos Respublikos baudžiamajam procesui, bet taip nėra. Aš pritarčiau tai minčiai ir ją išplėtok, išdėliok, kad turėtų būti specializuotas įstatymas, o ne viskas viename įstatyme.

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Paskutinis Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas, kuris buvo parašytas žmoniška kalba, buvo pirmasis 1996 m. liepos 2 d. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas Nr. I-1423. Jisai turėjo trūkumų, tačiau galima buvo suprasti, kas ten parašyta, kokia yra jo paskirtis, teisinio reguliavimo ribos. Kiekviena sekanti Įstatymo redakcija darėsi vis sudėtingesnė, daugiažodė. Matomai, kiekvienas, kas galėjo prieiti prie įstatymo kūrimo, stengėsi pridėti vieną kitą žodį nuo savęs. Vyriausybės nutarime Nr. 657 „Dėl naujos redakcijos LR ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo koncepcijos“ (2001-06-01) nurodyta, kad įstatymo koncepcija parengta siekiant suderinti LR teisės aktus su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais (Europos

Tarybos 1991 m. birželio 18 d. direktyva Nr. 91/477/EEC). Tačiau jau pačiame Vyriausybės nutarime klaidingai nurodoma, kad ginklai Direktyvoje skirstomi į A, B, C, D kategorijas pagal pavojingumą, nors iš tikrųjų jie ten skirstomi pagal rekomenduojamus minimalius apyvartos apribojimus. Taigi, pradedant jau nuo Vyriausybės nutarimo, dokumentai ruošiami atsipalaidavus, nepersistengiant dėl turinio tikslumo ir aiškumo. O visos įstatyme minimos „bombos“ ir „mortyros“, tai šen, tai ten įtraukiamos į įstatymo tekstą, rodo tik įstatymo rašytojų norą pademonstruoti, kaip jie išmano apie ginklus.

Klausimas Nr. 2:

2019 m. liepos 31 d. įgyvendindama Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarė įgalioti Policijos departamentą sudaryti Ekspertų komisiją daiktų ir įrenginių modelius ginklams, ginklų priedėliams, šaudmenims, jų dalims ir konkrečiai jų kategorijai priskirti. Jūsų nuomone, ar tai teisingas sprendimas šią funkciją perduoti iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės į Policijos departamentą?

Atsakymai į klausimą Nr. 2:

Profesorius V. E. Kurapka: Į šį klausimą teisingumo prasme galima žvelgti keliais pjūviais. Iš principo, jis turėtų būti teisingas kompetencijos prasme. Kompetencijos prasme čia viskas gerai, jeigu bus surinkta gera komanda, kurie patys turės specialių žinių ir kompetencijos kalbėti apie šaunamuosius ginklus, apie jų vertinimą, vertinimo kriterijus, tada viskas bus gerai. Ekspertų komisiją gali surinkti kad ir Lietuvos Respublikos Prezidentas, tačiau jeigu bus surinkta komanda, kuri turės visai kitus interesus, kaip mes su profesoriumi H. Malevski turėjome ir 1990 m. pradžioje ir neleidome pradėt išpardavinėt tokioje nepatogioje, sunkioje kriminogeninėje situacijoje daryti biznį iš rusiškų kareiviškų ginklų, tai mes įnešėm savo indėlį, kad to neleidome. Tais laikais civilinėje apyvartoje ir savigynai ginklą buvo galima naudoti kuris neviršyja 7.5 J. Ten buvo reali kovinė ginkluotė ir buvo norima apginkluoti mūsų tą vadinamąją visuomenę, o kokia ji buvo 1990 m. mes dar atsimename.Taip kad aš nežiūrėčiau iš principo ar tai blogai, kad policija gindama viešąjį interesą imtųsi kažką daryti, bet aš labiau bijočiau to, kad būtų surinkta nekompetetinga komanda, kuri susirinktų spręsti savo biznio įvairius interesus. Policijoje, galbūt galime pasakyti, kad mes prarandame to tokio svorio, tačiau policijoje mes randam daugiau kompetencijos ir atsakomybės. Taip kad šį klausimą reikėtų dar neimti ir nekirsti iš peties, bet pagalvoti kas yra geriau, nes mes tokius atvejus jau turėjom, kai Lietuvos Respublikos Vyriausybės sudaryta Ekspertų komisija buvo sudaryta iš tokių žmonių, kurių ten per šūvio nuotolį, kalbant apie šaunamuosius ginklus, nereikėjo prileisti. Aš neduočiau iškart tokio atsakymo, kad būtent taip ar kitaip bus gerai, iš principo tai policija puikiausiai susitvarkytų su šia

funkcija, bet vėl gi, jeigu jie neturės kitokių minčių, nes pagrindinė mintis yra ta, kad tinkamai sutvarkyti šaunamųjų ginklų kontrolę.

Doc. dr. Eduardas Vaitkevičius: Šios Ekspertų komisijos pavaldumas nėra esminis dalykas. Svarbu, kad Komisija būtų kompetetinga, nepriklausoma. Tai priklauso nuo jos sudėties. Svarbu, kad į jos sudėtį įeitų savarankiški asmenys, suvokiantys visuomenės saugumo poreikius ir prioritetus ginklų apyvartos reguliavimo srityje. Iki šiol, šios komisijos veikla kėlė tik nepasitikėjimą jos kompetencija ir stebėtino turinio sprendimais, atsispindinčiais jos protokoluose.

Klausimas Nr. 3:

Ar Jums yra žinoma, kodėl Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 7 str. 4 d. 2 p. yra įtvirtintas toks sudėtingas civilinėje apyvartoje draudžiamojo šaltojo ginklo kriterijus kaip: „geležtė per vidurį yra siauresnė kaip 14 proc. jos ilgio“?

Atsakymai į klausimą Nr. 3:

Profesorius V. E. Kurapka: Čia yra paprasčiausias, elementarus nusirašymas nuo kažkokio tai šaltinio, ko gero čia yra iš Vokiečių šaunamųjų ginklų kontrolės įstatymo „Waffengesetz“, nes ten vokiečiai mėgsta tokius dalykus padaryti. Kodėl jie tą padarė, niekas šito normaliai paaiškinti negali, kodėl geležtės skersmens ir pločio santykis jis turi būti toks. Nėra jokių argumentų, įrodančių, kad būtent 14 proc., o ne 14,5 proc. Čia paprasčiau pas mus yra mėgstama tai daryti, kad nuo kažko nusirašė ir nepasiskaitė, kodėl kiti taip parašė. Dėl šito 14 proc., kad peilio realiai nebūtų galima naudoti, galima pradėti samprotauti, kad turi būti skerspjūvis plonas, jog tokį daiktą naudoti dūrimui ir jo nepanaudosi buityje ir pan., ko gero tokie argumentai ir buvo rašyti. Aš dabar neatsimenu, bet man prieš akis atsiranda tokia žalia knygutė, vokiškai parašyta „Waffengesetz“ ir kažkam jis netyčia galėjo pasipainioti po ranka ir buvo nukopijuota. Nes kad mūsų ta vadinamoji speciali Ekspertų komisija kažką sugalvotų pati, atliktų eksperimentus ir įrodytų, kad būtent tiek tų procentų skersmens jau daro daiktą tinkamą vient tik pavojingiems gyvybei ir sveikatai kūno sužalojimams padaryti, tai to mūsų Ekspertų komisija neįrodė. Čia ko gero, kad gražiai nurašyta nuo vokiečių, bet nepaaiškinta kodėl ir kaip ir ryšium su kuo, vat rado kažkur ir nurašė. Realiai paaiškinti 14 proc. yra sunku, tuo labiau dar įstatymo lygmenyje.

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Čia rašoma apie kišeninius peilius su veikiant spyruoklei atsidarančia ar iššokančia ir užsifiksuojančia geležte, tai yra peilius, kurie į darbinę padėtį pervedami viena ranka, pvz. nuspaudžiant mygtuką. Tokie peiliai su siaura (iki 14% ilgio) geležte, užaštrinta iš abiejų pusių (kaip durklo) ir ilgesne nei 8,5 cm, priskiriamai prie kriminalinių ginklų ir draudžiami. Mūsų įstatyme jie atsirado imant pavyzdį iš Vokietijos Ginklų įstatymo.

Klausimas Nr. 4:

Iki 2021-09-14 buvo galima užregistruoti visiškai netinkamus naudoti ginklus ar signalinius ginklus, o asmenų, kurie disponuos nustatyta tvarka neužregistruotais visiškai netinkamais naudoti ginklais ar signaliniais ginklais po 2021 m rugsėjo 14 d., atsakomybės klausimas sprendžiamas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka. (Policijos generalinio komisaro įsakymą žiūrėti priedą Nr. 13). Ar sutinkate su tokiu teisiniu reguliavimu šių ginklų pavojingumo prasme?

Atsakymas į klausimą Nr. 4:

Profesorius V. E. Kurapka: Aš matau čia elementarią kvailystę. Dar šiandien (2022-03-08) dariau eksperimentą su mūsų pirmakursiais. Vat prisiminiau, kad turėsiu interviu su Arūnu ir sakau aš paklausiu studentų, kaip jums atrodo ar visiškai netinkamas naudoti ginklas ar signalinis ginklas ar netgi ginklo dalis, gali būti laikoma lygiaverčiu, pilnaverčiu šaunamuoju ginklu. Tai kiek aš leidau studentams atsakinėti, tai net merginos parašė, kad nesąmonė ir nėra jokios logikos, taip kad aš prisijungiu prie tų jaunų merginų pirmakursių teisininkių kriminalisčių, kurios būtent taip parašė. Tai mano atsakymas yra toks. Darbe įrodysi, kad čia yra nelogiška ir gali atspausdinti, paruošti publikaciją, šiuo klausimu išleisti knygutę. Kartais protingą klausimą, gerą klausimą, reikia padaryti įvairiomis formomis ir tas formas reikia išnaudoti.

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Visiškai netinkami naudoti gali būti tik fabrikinės gamybos šaunamieji ginklai. Yra nustatyta tvarka, kurioje nurodyta, kaip šaunamasis ginklas turi būti dezaktyvuotas. Kalbėti apie dezaktyvuotų (visiškai netinkamų naudoti) fabrikinės gamybos šaunamųjų ginklų pavojingumą netenka. Tai, kad šie daiktai Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme tampa nešaunamaisiais ginklais tenka tik apgailestauti dėl įstatymo kūrėjų nesiskaitymo su logika, terminų ir sąvokų reikšme.

Visiškai netinkamas naudoti ginklas – nešaunamasis ginklas, kuris gaunamas perdirbant ar paveikiant šaunamąjį ginklą arba pakeičiant šaunamojo ginklo savybes taip, kad visos jo pagrindinės dalys yra negrįžtamai sugadintos ar sugedusios ir jų neįmanoma atkurti, sutaisyti, išimti, pakeisti kitomis, kad jis vėl taptų tinkamas naudoti pagal paskirtį. GŠKĮ 2 str. 76 punktas (redakcija nuo 2019-09-01).

Apie tai plačiau: Vaitkevičius E., Gorbatkov A. Nešaunamojo ginklo sampratos kaita Lietuvos respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme ir jos reikšmė baudžiamajai justicijai. Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XV. Mokslinių straipsnių rinkinys, II tomas. 2019. Kaunas. P. 260-277.

Klausimas Nr. 5:

Ar sutinkate su tokia pozicija, kad jeigu daiktas pagal savo technines savybes yra buitinės paskirties, tačiau juo turima iš anksto numatytą tikslą žaloti asmenis, tuomet net neatlikus į šį daiktą papildomų intervencinių veiksmų, jis laikomas daiktu, skirtu specialiai žmogui žaloti?

Atsakymai į klausimą Nr. 5:

Profesorius V. E. Kurapka: Ne nu klausykit, čia jau išvis mes pradedam nusišnekėti, nes įsivaizduoji, paimk storą knygą, tikrai nepasakysi, bet tai ištikrųjų labai stiprus ginklas, aiškus ji žaloja ne kūną, bloga knyga žaloja galvą, bet jeigu mes pradedant ant tiek nusikalbėti, tai jau yra blogai. Visomis išgalėmis kovok prieš tokius išėjimus iš krašto. Net neabejoju, kad čia ne tu sugalvojai tai, bet tokie teismų sprendimai nueina iki absurdų, kur mes einam su tokiu reglamentavimu.

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Su tokia pozicija nesutinku. Ūkinės buitinės paskirties objektai gaminami būtent ūkinei buitinei veiklai vykdyti. Aišku, kad jie konstruojami ir gaminami nenumatant iš anksto jais žaloti asmenis. Tačiau yra ūkinės buitinės paskirties daiktų, kurie ir be specialaus perdirbimo yra tiek pat pavojingi, kaip ir ginklai bei panaudojami kūno sužalojimams padaryti. Tačiau jie pripažįstami daiktais, pritaikytais specialiai kūno sužalojimams padaryti, tik konkrečiais šių daiktų panaudojimo kūno sužalojimams padaryti atvejais.

Plačiau: Lietuvos aukščiausiojo teismo senato nutarimas dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose. 2005 m. birželio 23 d. Nr. 52 Vilnius. Teismų praktika Nr. 23, 2002 m. P. 325-348.

Klausimas Nr. 6:

Ar sutinkate su tokiu teiginiu, kad: „Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtinta ginklų klasifikacija pagal jų pavojingumo laipsnį yra nepagrįsta, sudaryta pažeidžiant esminius klasifikavimo principus, neapima visų klasifikuojamų objektų ir faktiškai neatspindi ginklų pavojingumo. Ginklų klasifikavimas Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme turėtų būti iš esmės pakeistas sisteminant kitais pagrindais – pagal ginklų paskirtį ir, priklausomai nuo paskirties, pagal apyvartos apribojimus“?

Atsakymai į klausimą Nr. 6:

Profesorius V. E. Kurapka: Čia jau iškart yra ir atsakymas į klausimą, nes mes su doc. dr. E. Vaitkevičiumi šiuo klausimu esame vienminčiai, drąsiai pritariu, esame apie tai nemažai diskutavę tarpusavyje, taip pat diskutavę ir su profesoriumi H. Malevski, esame ne vieną valandą apie tai šnekėję.

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Sutinku, kad: „Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtinta ginklų klasifikacija pagal jų pavojingumo laipsnį yra nepagrįsta, sudaryta pažeidžiant esminius

klasifikavimo principus, neapima visų klasifikuojamų objektų ir faktiškai neatspindi ginklų pavojingumo“.

Vyriausybės nutarime Nr. 657 „Dėl naujos redakcijos LR ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo koncepcijos“ (2001-06-01) nurodyta, kad įstatymo koncepcija parengta siekiant suderinti LR teisės aktus su Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimais (Europos Tarybos 1991 m. birželio 18 d. direktyva Nr. 91/477/EEC). Tačiau jau pačiame Vyriausybės nutarime klaidingai nurodoma, kad ginklai Direktyvoje skirstomi į A, B, C, D kategorijas pagal pavojingumą, nors iš tikrųjų jie ten skirstomi pagal rekomenduojamus minimalius apyvartos apribojimus. Pradėjus GŠKĮ ginklus skirstyti pagal pavojingumą iš karto atsirado abejonių dėl tokio skirstymo pagrįstumo ir logikos

Apie tai plačiau: Kurapka E., Malevski H., Pečkaitis J., Vaitkevičius E. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. Jurisprudencija. 2006.T.7(85).

Klausimas Nr. 7:

Kokia jūsų pozicija, kad šoviniai su ekspansyviosiomis kulkomis klasifikuojant juos pagal pavojingumo laipsnį priskiriami A kategorijos ginklams, o patys ginklai iš kurių šaudoma tokiais šoviniais, yra priskiriami mažiau pavojingesniems B kategorijos ginklams? Kas Jūsų nuomone šiuo atveju yra pavojingiau, šovinys su ekspansyviosiomis kulkomis ar pats ginklas iš kurio šaudoma tokiais šoviniais?

Atsakymai į klausimą Nr. 7:

Profesorius V. E. Kurapka: Aš daryčiau tvarką tame, kad ginklas ir šovinys yra vienas kito priklausinys ir jie negali būti atskirai ir jeigu mes jau kalbame apie ginklus su tokiais šoviniais, tai mes be abejonės turime kalbėti apie sviedinio pavojingumą, nes realiai tas su kažkokiu žmogiškumu nesuderinama. Sviedinio pavojingumas yra lemiantis kriterijus.

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Ginklas be šovinių ar šoviniai be ginklo yra vienodai nepavojingi. Tiesiog disponavimas tokiais daiktais neturint tam leidimo užtraukia baudžiamąją atsakomybę. O neteisėtos veikos pavojingumą nustato teismas, o ne GŠKĮ.

Apie tai plačiau: Vaitkevičius E. Ginklo pavojingumo sąvoka teisėje ir kriminalistikoje. Jurisprudencija. 2007.T. 5(95).

Klausimas Nr. 8: Kokia Jūsų nuomonė apie tai, kad Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme į A kategorijos ginklų klasifikavimą prie šaunamųjų ginklų yra įtraukti ir templiniai ginklai, kurių visa įtempimo jėga viršija 1 200 niutonų (N)?

Atsakymai į klausimą Nr. 8:

Profesorius V. E. Kurapka: Templiniai ginklai, realiai yra ne to lygio ginklai. Jau tokiais ginklais turbūt kovojo ir mūsų proproseneliai mamutus medžiojo. Nežinau kiek ten buvo templės įtempimas tuo metu, kokią turėjo jėgą ir kokią kinetinę energiją, bet tai yra skirtingų rūšių ginklai, jie negali būti Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme, nes mes tada nežinome, kam tai įstatyme mums reikalinga. Ar mes ten matavom pagal pavojingumo išsigalvotą laipsnį, kam tai buvo pavojinga, kada, kokiomis aplinkybėmis. Vienas dalykas yra sportiniai lankai, kitas dalykas medžiokliniai lankai ir pan, bet tai nėra masinis reiškinys, tai nėra gatvėje naudojami dalykai. Čia labai reikėtų susirūpinti tomis klasifikacijomis ir tai siejasi su prieš tai buvusiu klausimu. Mes paskaitykim nuo pirmo iki paskutinio visą tą sąrašą objektų ir žiūrėkim ar jie tinka į eilę, ar jie yra vieno lygio nariai, nes vienoje klasifikacinėje sistemoje turi būti vieno lygio nariai, taip jau reikalauja normalios klasifikavimo taisyklės. Tada pagalvokim, kokį kriterijų mes imam, pavojingumą kažkokį, nuo ko? Kam? Ką? Kada? Kokiais atvejais? Ar kažkokį tais dar kriterijų? Pagalvokime ir sudėliokime viską gražiai į tokią sistemą, apie kurią doc. dr. E. Vaitkevičius šnekėjo, apie ką mes jau ne kartą su juo esame diskutavę. Pas mus įstatyme viską sudėjo į vieną krūvą ir gavosi kaip visada. Kai nežiūri komponentų, kas tinka, kas netinka, negalima taip visko maišyti atsitiktinai. Tas visas maišymas, nieko neįtariant, bet galbūt ne šiaip sau, kuo daugiau maišaties, tuo drumstesnis vanduo. Mes su profesoriumi H. Malevskiu susidūrėme 1990 m. pradžioje, kai buvo biznio žiauri ataka. Verslui nesvarbu niekas, svarbu pinigai.

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Šių ginklų galima būtų netraukti į jokią ginklų kategoriją, o tiesiog uždrausti jų civilinę apyvartą.

Klausimas Nr. 9:

Ar sutinkate su teiginiu, kad „baudžiamosios teisės specialistai turėtų suformuluoti aiškią ginklo sampratą remdamiesi baudžiamosios teisės doktrina bei kriminalistinės ginklotyros mokslo žiniomis, kad šaunamojo ginklo sampratą galėtų tiesiogiai taikyti teisinėje sistemoje“?

Atsakymas į klausimą Nr. 9:

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Lietuvoje baudžiamojoje teisėje ir kriminalistikoje yra suformuluota aiški ginklo, šaunamojo ginklo samprata. Su šios sampratos taikymu yra problemų dėl kai kurių baudžiamojo proceso dalyvių įsijautimo į GŠKĮ normas ir teiginius.

Klausimas Nr. 10:

Kodėl jūsų nuomone, taip dažnai yra keičiamas Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas? Minėtas įstatymas per beveik 26 įstatymo galiojimo metus, oficialiai Teisės aktų registre buvo pakeistas net 36 (trisdešimt šešis) kartus, o šiuo metu Lietuvos Respublikos Seime yra įregistruotos dar 2 pataisos.

Atsakymai į klausimą Nr. 10:

Profesorius V. E. Kurapka: Tai todėl, kad jis to stabilumo ir neturi, nes ten niekas nėra stabilu. Tie vadinamieji lopymai, taisymai, pertaisymai, jie visą laiką ir bus, jei nebus normalaus ginklų klasifikavimo ir iš kitos pusės, jų režimo reglamentavimo pagrindo. Jeigu mes nesusitarsime, kokiais pagrindais reglamentuojama viena ar kita situacija, nieko ir nebus, nes bandymas visą laiką daryti mišrainę, tai niekada nieko ir nesigaus. Gausis panašiai kaip 2002 m. kai buvo priiminėjamas mūsų BK, BPK, buvo sakoma neskubėti, ką jūs darot, tai dabar tų pataisų yra šimtais. Taip kad ir šį įstatymą norint sutvarkyti, reikia imti ir padaryti. Jeigu mes turime direktyvą, tai mes turim pagal ją ir daryti, o jeigu kas atsitinka, tai aiškintis, bet perkraut ją ir perkelt viską į vieną vietą, maišant klasifikavimo pagrindus, maišant jų teisinį režimą, taip daryti negalima. Jei mes viską norėsime padaryti viename, tai nesigaus nieko.

Doc. dr. E. Vaitkevičius: Iš dalies atsakyta atsakant į klausimą Nr. 1. Įstatymas redaguojamas, pildomas, taisomas dėl nekompetetingų įstatymo kūrėjų nuolat generuojamų įstatymo tobulinimo idėjų.

Bendrieji klausimai apie 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2021/555 „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ (suvestinė redakcija) ir nuomonę apie jos įtaką nacionalinių įstatymų priėmimui:

Klausimas Nr. 11:

Ar šalies (Lenkijos, Lietuvos ir kt.) baudžiamojoje teisėje turi būti apibrėžta ginklo ir jo elementų sąvoka (neteisėto disponavimo, nusikaltimų panaudojant ginklą ir kt. klausimais), remiantis kriminalistine doktrina, ar ji turėtų būti pagrįsta 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2021/555 „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ (suvestinė redakcija) nuostatomis?

Atsakymas į klausimą Nr. 11:

Prof. habil. dr. T. Gardocka: Jeigu baudžiamosios teisės sistemoje yra nusikaltimas dėl neteisėto disponavimo ginklu (Lenkijoje tai yra Baudžiamojo kodekso 263 str.), tai terminas ginklas turi būti suprantamas (apibrėžtas) kaip šio nusikaltimo požymis. Lenkijoje ginklo apibrėžimas įtrauktas į Ginklų ir šaudmenų įstatymą. Taigi kalbama apie „kriminalistinę šaunamųjų ginklų koncepciją“, kurią formuoja teismų sprendimai, pagrįsti šaunamųjų ginklų ekspertų išvadomis, priimtais konkrečiose baudžiamosiose bylose. Jie taikomi kitokiems nei gamykloje pagamintiems ginklams, kuriais vis dėlto galima šaudyti ir pan.

Lenkijos Respublikoje baudžiamojo kodekso 263 str. įtvirtinta, kad:

1 dalis. Kas neturėdamas reikiamo leidimo gamina ar prekiauja šaunamaisiais ginklais, baudžiamas laisvės atėmimu nuo vienerių iki dešimties metų.

2 dalis. Kas turi šaunamąjį ginklą ar šaudmenis neturėdamas reikiamo leidimo, baudžiamas laisvės atėmimu nuo 6 mėnesių iki 8 metų.

3 dalis. Tas, kas, turėdamas leidimą laikyti šaunamąjį ginklą ar šaudmenis, padavė jį disponuoti ar perdavė pašaliniams asmenims, baudžiamas bauda, laisvės apribojimu arba laisvės atėmimu iki 2 metų.

4 dalis. Tas, kas netyčia prarado teisėtai disponuojamą šaunamąjį ginklą ar šaudmenis, baudžiamas bauda, laisvės apribojimu arba laisvės atėmimu iki vienerių metų.

Šis 263 straipsnis yra 1967 m. Baudžiamojo kodekso XXXII skyriuje „Nusikaltimai viešajai tvarkai“. Ankstesniuose Lenkijos baudžiamuosiuose kodeksuose (1932 ir 1967 m.) buvo panašios nuostatos, o vadinamajame 1945 m. Mažajame baudžiamajame kodekse už neteisėtą disponavimą šaunamaisiais ginklais buvo baudžiama iki mirties bausmės imtinai.

Dėl leidimų išdavimo: šaunamųjų ginklų ar šaudmenų gamyba ir prekyba yra veikla, kuriai reikalinga licencija. Koncesijas verslininko prašymu išduoda ūkio ministras. 2019 m. birželio 13 d. akte dėl ekonominės veiklos sprogmenų, ginklų, šaudmenų, taip pat karinių ar policijos reikmėms skirtų gaminių ir technologijų gamybos ir prekybos jais įtvirtinta, kad leidimą šaunamiesiems ginklams ir šaudmenims išduoda provincijos policijos vadas. Tai taikoma medžiokliniams, sportiniams ir savigynos ginklams. Leidimas išduodamas pateikus prašymą. Medžiokliniams ginklams jis gali būti išduodamas medžiotojų būrelių nariams, sportininkams, asmenims, priklausantiems šaulių draugijoms. Pilietis, kreipdamasis dėl leidimo laikyti ginklą savigynai, turi dokumentuoti konkrečią riziką ir būti apmokytas. Atsisakymas išduoti leidimą gali būti skundžiamas administraciniam teismui, o tada policija turi pagrįsti atsisakymą.

Klausimai Nr. 12 (12.1., 12.2, 12.3):

12. Ar galime manyti, kad 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2021/555 „Dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ (suvestinė redakcija) nuostatos yra nuoseklios ir logiškos?

12.1. Ar logiška, kad tam tikros šaudmenų rūšys priskiriamos A kategorijai, o pats ginklas – B kategorijai, nors kriminalistiniu požiūriu ginklas yra pavojingesnis įrankis nei šaudmenys?

12.2. Ar kyla abejonių dėl tam tikrų rūšių ginklų priskyrimo A kategorijai?

12.3. Ar galime laikyti teisingus terminus „pavojaus ir signaliniai ginklai“, „pagerbimo ir akustiniai ginklai“ ir kt., turėdami omenyje klasikinius terminus ginklai, skirtus puolamajai arba gynybinei kovai?

Atsakymai į klausimus Nr. 12 (12.1., 12.2, 12.3):

Prof. habil. dr. T. Gardocka: Pagrindas pripažinti, kad daiktas yra ar nėra šaunamasis ginklas, negali būti tiesioginė ES direktyva, nes direktyva turi būti perkelta į nacionalinę teisę pagal savo paskirtį. Nacionalinės nuostatos turi atitikti direktyvos tikslą, todėl gali būti griežtesnės (paimkite platesnę ginklo sampratą) ir negali būti švelnesnės už direktyvos nuostatas. Egzistuoja (pavieniai) požiūriai, kad valstybei laiku neįgyvendinus direktyvos, jos nuostatos gali būti taikomos tiesiogiai. Atrodo, kad tai neįmanoma dėl baudžiamųjų nuostatų, kurios yra garantinio pobūdžio ir todėl turi būti įtrauktos į nacionalinius įstatymus, atveju. Kalbant apie administracinius reglamentus (pvz., dėl leidimų laikyti šaunamuosius ginklus), galima įsivaizduoti tiesioginį direktyvos nuostatų taikymą piliečio naudai, jei valstybė laiku neįgyvendino direktyvos.

Ginklai direktyvoje suskirstyti į A, B, C kategorijas dėl jų galimai pavojingo pobūdžio. Direktyvos priede numatytas skirstymas ES šalims yra privalomas ta prasme, kad nacionalinė teisė negali klasifikuoti konkrečios rūšies ginklo ar šaudmenų, išskyrus direktyvą. Direktyvos tikslas turi būti perkeltas į nacionalinę teisę, o jos tikslas – užtikrinti, kad ginklų prieinamumas piliečiams priklausytų nuo galimo pavojaus.

Kalbant apie šaudmenų priskyrimą A kategorijai, o patį ginklą – B kategorijai, tai tikriausiai yra direktyvos A kategorijos 4 punktas, kuriame minimi tik šaudmenys. Mano nuomone, „karinių sprogstamųjų raketų paleidimo įrenginiai“ (1 punktas) apima sunkiuosius ginklus (patrankas, haubicas, bazukas ir kt.), kurių direktyva nenagrinėja, nes tai nėra susiję su piliečiais. Kita vertus, tokio tipo raketos tikriausiai galėtų būti paleidžiamos iš atitinkamai pritaikytų įrenginių, ne karinių paleidimo įrenginių, todėl tokių šaudmenų turėti draudžiama. Šiuo metu šaunamieji ginklai apima platesnę prekių kategoriją nei tie, kurie naudojami puolamosiose ar gynybinėse kovose, įskaitant medžiokliniai ir sportiniai ginklai. Tai apima šias kategorijas, nes, nepaisant formalios paskirties, tokie ginklai gali būti naudojami kovoje. Dėl tos pačios priežasties normuojami sveikinimo ir akustiniai (smūgio) ginklai, taip pat ir signaliniai ginklai. Jis gali būti lengvai pritaikytas pulti žmones.

Klausimas Nr. 13:

Ar nacionaliniame teisės akte dėl prekybos ginklais (numatyto civiliniams subjektams) išvardijant pavojingiausias A kategorijos ginklų rūšis, turi būti išvardyti tokie ginklai kaip haubicos, torpedos, oro bombos ir t.t.?

Atsakymas į klausimą Nr. 13:

Prof. habil. dr. T. Gardocka: Daiktai, kurie paprastai yra kariniai ginklai, neturi būti išvardyti, nes pilietis niekada negali gauti leidimo turėti tokius objektus jokiomis sąlygomis. Nors A kategorijai priklauso draudžiami ginklai, kurių autorizuoti negalima, jie gali būti panašūs į leidžiamus šaunamuosius ginklus, todėl yra įtraukti į sąrašą. Paprastai kariniai sunkieji ginklai

(pvz., tankai, pabūklai, raketų paleidimo įrenginiai) negali kelti jokių abejonių dėl savo pobūdžio, todėl taisyklės dėl ginklų, kurie gali teisėtai priklausyti piliečiams, šioms kategorijoms netaikomi. Lenkijos ginklų ir šaudmenų įstatymo str. 2 d., kad, išskyrus įstatyme nurodytas ginklų rūšis, kitų rūšių ginklus ir šaudmenis turėti neleidžiama. Lenkijos 1999 m. ginklų ir šaudmenų įstatymas taikomas ne tik šaunamiesiems ginklams, bet ir kitų rūšių „pavojingiems“ ginklams. Direktyvoje yra tik šaunamieji ginklai.

Klausimas Nr. 14:

Kas (kuri institucija) turi nuspręsti dėl tam tikrų daiktų priskyrimo vienai ar kitai ginklų kategorijai?

Atsakyms į klausimą Nr. 14:

Prof. habil. dr. T. Gardocka: Lenkijoje jis taikomas vienu metu. Kiekviename iš toliau paminėtų teisės aktų ginklai skirstomi į kategorijas pagal prieinamumą. Nacionalinės taisyklės turi atitikti visus europinio pobūdžio aktus.

- ES direktyva (šiuo metu konsoliduotas 2021 m. tekstas);
- 1985 m. Šengeno sutarties įgyvendinimo konvencija, kurios VII skyriuje (iš 77 str.) reglamentuojamas šaunamojo ginklo prieinamumo piliečiams klausimas (taikoma ir Lietuvoje) ir
- Europos konvencija dėl fizinių asmenų šaunamųjų ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (Strasbūras, 1978).

Dėl priskyrimo atitinkamai kategorijai Lenkijoje sprendžia vidaus reikalų ir administracijos ministras. Šis reglamentas paskutinis, naujo nėra. Kategorijos minimos ir Ūkinės veiklos ginklų ir šaudmenų gamybos srityje licencijavimo įstatyme.

Vidaus reikalų ir administracijos ministro 2011 m. rugpjūčio 29 d. reglamentas „Dėl šaunamųjų ginklų, atitinkančių direktyvoje dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės“ nustatytos šaunamųjų ginklų kategorijos. Remiantis 1999 m. gegužės 21 d. Ginklų ir šaudmenų įstatymo (Įstatymų leidinys 2004 m. Nr. 52, 525 b.l. su pakeitimais) 8 d. 1 p.

Įstatyme vartojami terminai turi šias reikšmes:

1) direktyva – 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (Oficialusis leidinys WE L 256, 1991 m. rugsėjo 13 d.) su pakeitimais, padarytais Europos Parlamento ir Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/51/EB. 2008 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 91/477/EEB dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (Oficialusis leidinys EU L 179/5, 2008 07 08);

2) A kategorija – direktyvoje apibrėžta šaunamųjų ginklų kategorija, kuriai Lenkijos Respublikos teritorijoje neleidžiama įsigyti ir turėti fiziniams asmenims priklausančių šaunamųjų ginklų ir šaudmenų;

3) B kategorija – direktyvoje apibrėžta šaunamųjų ginklų kategorija, kuriai priklausantys šaunamieji ginklai reikalauja Lenkijos kompetentingų institucijų išduoto leidimo fiziniams asmenims įsigyti ir laikyti Lenkijos Respublikos teritorijoje;

4) C kategorija – direktyvoje apibrėžta šaunamųjų ginklų kategorija, kuriai turi būti registruoti priklausantys šaunamieji ginklai;

5) D kategorija – direktyvoje apibrėžta šaunamųjų ginklų kategorija, kuriai priskiriamiems šaunamiesiems ginklams nereikia leidimo ar registracijos;

6) trumpieji šaunamieji ginklai - šaunamieji ginklai, kurių vamzdžio ilgis ne didesnis kaip 30 cm arba bendras ilgis ne didesnis kaip 60 cm;

7) ilgieji šaunamieji ginklai – bet kokie šaunamieji ginklai, išskyrus trumpuosius šaunamuosius ginklus;

8) automatiniai šaunamieji ginklai – šaunamasis ginklas, kuris automatiškai užsitaiso po kiekvieno šūvio ir yra pritaikytas vienu gaiduko paspaudimu iššauti daugiau nei vieną šovinį;

9) pusiau automatiniai šaunamieji ginklai – šaunamasis ginklas, kuris automatiškai užsitaiso po kiekvieno šūvio ir yra pritaikytas šaudyti vienu tik vieno šovinio gaiduku;

10) kartotiniai šaunamieji ginklai – šaunamieji ginklai, kuriuos galima rankiniu būdu perkrauti iš dėtuvės ar šovinio būgno po šovinio;

11) vienašūvis šaunamieji ginklai – šaunamieji ginklai, užtaisomi prieš kiekvieną šūvį, rankiniu būdu uždedant šovinį į šovinio kamerą ar tokią funkciją atliekantį elementą.

Šie šaunamųjų ginklų tipai atitinka Lenkijos Respublikos teritorijoje direktyvoje nurodytas šaunamųjų ginklų kategorijas:

1) A kategorija:

a) automatiniai šaunamieji ginklai, galintys smogti į taikinius per atstumą

b) šaunamieji ginklai:

- pagaminti arba transformuoti taip, kad nuslėptų jų paskirtį, taip pat šaunamieji ginklai, imituojantys kitų tipų objektus,
- su sprogimo slopintuvu arba pritaikyta kūrenimui su duslintuvu,
- neaptinkami prietaisais, skirtais žmonėms ir bagažui kontroliuoti,

c) šaudmenys:

- sprogmenų, padegamųjų ar kitų medžiagų pripildytais sviediniais, kurių veikimas kelia pavojų gyvybei ar sveikatai, ir šių šaudmenų sviediniais,
- su korpusais, kurių šerdis pagaminta iš kietesnės nei švino lydinį medžiagos,
- su subkalibriniais sviediniais, kurių korpusas arba pagrindinis elementas pagamintas iš plastiko, išskyrus šaudmenis, skirtus šaudyti lygiavamzdžiams ginklams,

- gamyklinius, įskaitant ir tokius, kurių gamybai naudojami visiškai nauji šaudmenų elementai, išskyrus asmeniniam naudojimui skirtus šaudmenis, pagamintus žmonių su medžiokliniais, sportiniais ar kolekciniais ginklais;
2) B kategorija:
a) ilgieji ir trumpieji šaunamieji ginklai, įskaitant pusiau automatinius, kartojamus ar vienkartinius šaunamuosius ginklus,
b) ilgieji ir trumpieji šaunamieji ginklai, skirti šaudyti tik tuščiaisiais šaudmenimis, įskaitant automatinius,
c) ilgieji ir trumpieji šaunamieji ginklai, skirti šaudyti tik juodais parakais (dūmais);
3) C kategorija – Lenkijos Respublikoje netinka joks šaunamojo ginklo tipas;
4) D kategorija – Lenkijos Respublikoje netinka joks šaunamojo ginklo tipas.

Apibendrinus tai, ką labiausiai akcentavo interviu respondentai, buvo įvertinta, kad dėl minimos karinės įrangos ir jos technikos, kuri yra įtvirtinta Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo A kategorijos ginklų klasifikavime, trys mokslininkai pateikė vieningą nuomonę, kad šių ginklų įtraukimas į civilinei ginklų apyvartai skirtą įstatymą nėra tinkamas ir tai nėra šio įstatymo reguliavimo sritis bei nustatyta ydinga tvarka turėtų būti keičiama, perkeliant šį teisinį reguliavimą į atskirą specializuotą įstatymą.

Kalbant apie deleguotąją funkciją Policijos departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos sudaryti Ekspertų komisiją daiktų ir įrenginių modelis ginklams, ginklų priedeliams, šaudmenims, jų dalims ir konkrečiai jų kategorijai priskirti, buvo prieita prie vieningos išvados, kad nesvabu kam bus pavesta ar deleguota ši funkcija, svarbu tai, kad šios komisijos nariai priimdami sprendimus išmanytų apie ginklų civilinę apyvartą ir realią ginklų paskirtį bei nebūtų įtakojami verslo atstovų savo sprendimų priėmime.

Dėl civilinėje apyvartoje draudžiamojo šaltojo ginklo kriterijaus, kai: „geležtė per vidurį yra siauresnė kaip 14 proc. jos ilgio“ buvo prieita vieningos nuomonės, kad šis kriterijus buvo aklai perkeltas/nukopijuotas nuo Vokietijos ginklų įstatymo, o Lietuvos Respublikoje nebuvo atlikta mokslinių tyrimų, kodėl reikėtų taikyti būtent tokį šaltojo ginklo kriterijų. Asmeniškai įgyvendinant šią įstatymo nuostatą, tai šis kriterijus yra sudėtingas, painus ir reikalaujantis specifinių žinių ir įgūdžių, matematinių skaičiavimų, todėl turėtų būti keistinas.

Aptariant visiškai netinkamų naudoti ginklų ir signalinių ginklų kriminalizavimą 2021 m., tai iškilo įdomi specialistų diskusija, kad tai yra netinkamas sprendimas ir šie ginklai neturėtų būti laikomi lygiaverčiais šaunamajam ginklui. Įdomus atvejis, kad lyginant teismų praktiką ir teismų nuomonę dėl imitacinių šovinių, tai teismas yra aiškiai pasisakęs taip, kad imitaciniai šaudmenys neturi kaunamosios galios, nes jie neturi sviedinio, t. y. šaudmens dalies (kulkos, šratų,

artilerijos sviedinio ar kt.), strėlės, kuriais paveikiamas taikinys, todėl konstatuota, kad šie šaudmenys baudžiamosios atsakomybės prasme nėra pavojingi visuomenės saugumui ir negali būti pripažinti BK 253 str. nurodytos nusikalstamos veikos dalyku (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. spalio 29 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-234-895/2019). Lyginant teismų praktikoje 2019 m. priimtą sprendimą ir 2021 m. priimtą teisinį reglamentavimą, kad dėl tokių ginklų atliekamas tyrimas LR BPK nustatyta tvarka, galima teigti, kad tokie tyrimai dėl signalinių ginklų (įtaisų), kurių šaudmenys aplamai neturi sviedinio, o yra tik garsiniai šoviniai, pasibaigs ikiteisminio tyrimo bylų nutraukimais ir žmogaus teisių pažeidimais.

Analizuojant teismų praktiką dėl daiktų, specialiai skirtų žmogui žaloti, prieinama prie išvados, kad teismai priimdami sprendimus, byloje esančius duomenis vertina ypač plačiai ir nesivadovauja vien tik kriminalistiniu šio ginklo apibūdinimu. Teismų nuomone, jeigu ūkinės/buitinės paskirties ginklas yra panaudojamas iš anksto turint tikslą juo žaloti asmenis, nepaisant to, kad kriminalitiniu požiūriu jis nėra laikomas daiktu, skirtu specialiai žmogui žaloti, tačiau teismai savo iniciatyva tai vertina kaip specialiai žmogui žaloti skirtą daiktą.

Dėl ginklų klasifikavimo į kategorijas pagal jų pavojingumo laipsnį buvo prieita vieninga specialistų nuomonė, kad šis klasifikavimas yra ydingas ir turi būti keistinas, priimant atskirą specializuotą įstatymą. Negali taip būti, kad ginklas yra priskiriamas B kategorijai, o jo šaudmuo A kategorijai. Ginklas ir jo šaudmuo yra vienas kito priklausinys ir jie turi būti klasifikuojami vienoje ginklų kategorijoje. Aptariant templinius ginklus, tai jie aplamai neturėtų būti įtraukti į šaunamųjų ginklų klasifikavimą, nes tai yra atskira ginklų rūšis, todėl juos, labiausiai tikėtina, reikia priskirti tiesiog draudžiamųjų ginklų grupei.

IŠVADOS

1. Atliktas tyrimas leidžia konstatuoti, kad ginklo samprata nėra vienareikšmiškai traktuojama teisės aktuose ir kriminalistikos doktrinoje.
2. Analizuojant teisės aktuose įtvirtintą šaunamojo ginklo sampratos raidą, galime teigti, kad ši samprata buvo ne vieną kartą keičiama koreguojant ginklo sampratos elementus**,** o kalbant apie šaunamuosius ginklus, tai savo laiku ginklais nebuvo laikomi signaliniai, dujiniai pistoletai, o pastarųjų kriminalizavimas atitinkamai išplaukė iš eigoje atliktų ginklo sampratos pakeitimų.
3. Įstatymo lygyje įtvirtintas ydingas ginklų klasifikavimas pagal pavojingumo laipsnį į A, B, C, D ir draudžiamų ginklų kategorijas iš dalies neatitinka ES teisinio reglamentavimo bei šių dienų realijų, nes įstatymų leidėjas Direktyvos nuostatas tiesiogiai perkėlė į nacionalinę teisę be gilesnės kriminalistinės analizės, pažeidžiant esminius objektų klasifikavimo principus ir neteisingai priskyrė dalį ginklų ir šaudmenų prie tam tikrų kategorijų.
4. Dažnas Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtintų normų keitimas, šios teisinės bazės nestabilumas bei netinkamas realios ginklo paskirties nustatymas, sudaro galimybę pažeisti viešąją tvarką ir sukelia pavojų visuomenės saugumui, kuomet įsigijant B kategorijos ginklus savigynai, į civilinę ginklų apyvartą legaliai patenka įvairių rūšių ir paskirčių koviniai ginklai, kurie pagal savo tiesioginę paskirtį į šią apyvartą neturėtų patekti.
5. Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtinta šaunamojo ginklo samprata negali būti tiesiogine prasme tapatinama su tokio paties pavadinimo LR BK specialioje dalyje įtvirtintu veiką kvalifikuojančiu požymiu, o ar konkretus daiktas priskiriamas tam tikro ginklo kategorijai ikiteisminio tyrimo metu turi atsakyti specialistas ar ekspertas, turintis specialių žinių ir įgūdžių, pateikdamas savo kaip specialisto išvadą.
6. Dėl to, kad Lietuvos Respublikos baudžiamoji teisė neturi savo ginklo sampratos, ji remiasi Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymu, tačiau šiame įtstatyme šaunamojo ginklo apibūdinimas yra išplėstinis ir tik iš dalies atitinka kriminalistinę doktriną, todėl ji teismuose laikoma tik kaip metodinė medžiaga, o teismų praktika nuėjo keliu, kuris yra arčiau kriminalistinio ginklo apibūdinimoo, t.y., kad pagrindinės ginklo dalys nėra laikomos savarankišku šaunamuoju ginklu.
7. Ikiteisminio tyrimo stadijoje nepakankamai panaudojamas kriminalistinis šaunamojo ginklo apibūdinimas, kuris leistų tiksliau įvertinti tam tikras nusikalstamas veikas baudžiamosios teisės kontekste.

PASIŪLYMAI

1. Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos naujai sudarytai specialiai Ekspertų komisijai pasitelkti kriminalistinės ginklotyros specialistus ir mokslininkus bei peržiūrėti esamą Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme esantį teisinį reglamentavimą dėl ginklų klasifikavimo į A, B, C, D ir draudžiamų ginklų kategorijas pagal jų pavojingumo laipsnį ir atlikus palyginimą su 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva Nr. (ES) 2021/555 dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės bei nustačius esminius klasifikavimo trūkumus, teikti siūlymus dėl įstatymo pakeitimo projekto parengimo.

REKOMENDACIJOS

1. Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme įtvirtintą karinę techniką ir jos įrangą turėtų reguliuoti atskiras specializuotas įstatymas, nesusijęs su civiline ginklų ir šaudmenų apyvarta.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Tarptautiniai ir nacionaliniai teisės aktai:

1. Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992. Nr. 33-1014.
2. 2021 m. kovo 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2021/555 dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (kodifikuota redakcija) (OL 2021 L 115, p. 1).
3. 2021 m. kovo 5 d. Komisijos direktyva Nr. 2021/1047, kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/43/EB nuostatos dėl su gynyba susijusių produktų sąrašo (OL, 2021, L225 p. 69).
4. Jungtinių Tautų 1980 metų konvencijos dėl tam tikrų įprastinių ginklų, kurie gali būti laikomi pernelyg žalojančiais arba veikia nesirinktinai, naudojimo uždraudimo arba apribojimo protokolas dėl likusių nuo karo sprogmenų (V protokolas) // Valstybės žinios. 2004, Nr.122-4461.
5. Konvencija dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo 1985 m. birželio 14 d. sudaryto tarp Beneliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos vyriausybių, dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo // Europos Bendrijų oficialusis leidinys. 2000, Nr. L 239/19.
6. Protokolas prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildantis Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą // Valstybės ţinios. 2005, Nr.12-358
7. 2008 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2008/51/EB, kuri iš dalies pakeitė Tarybos direktyvą Nr. (91/477/EEB) dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.
8. 1991 m. birželio 18 d. Tarybos direktyva Nr. (91/477/EEB) dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.
9. 1978 m. birželio 28 d. Konvencija dėl privačių asmenų šaunamųjų ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės.
10. Lietuvos Respublikos Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymas. Valstybės žinios. 2003, Nr. 17-701.
11. Lietuvos Respublikos Sprogmenų apyvartos kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios. 2012, Nr. 81-4220.
12. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
13. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis III dalis. Vilnius: Registrų centras, 2010.
14. Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodeksas//, Valstybės žinios. 2015, Nr. 11216.

15. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. Valstybės žinios. 1996. Nr.69 -1665.
16. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas. Valstybės žinios. 2002. Nr.13 - 467. Aktuali įstatymo redakcija nuo 2012-09-01.
17. Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo ir papildymo bei Įstatymo papildymo priedu įstatymas, Valstybės žinios, 2007, Nr. 135-5452.
18. Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios. 2010, Nr. 142-7261.
19. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo pakeitimo įstatymo 2 straipsnio pakeitimo įstatymas. Valstybės žinios. 2012, Nr. 81-4222.
20. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr. 13-467.
21. Lietuvos Respublikos policijos įstatymas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 90-2777.
22. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl leidimo įsigyti, laikyti ir nešiotis šaunamuosius ginklus savigynai bei dėl neteisėtai įgytų ir laikomų šaunamųjų ginklų, šaudmenų ar sprogstamųjų medžiagų savanoriško atidavimo“ (Žin., 1994, Nr. 5-66)
23. Lietuvos Respublikos strateginių prekių kontrolės įstatymas, 1995 m. liepos 5 d. Nr. I-1022
24. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. gruodžio 24 d. nutarimas Nr. 587 „Dėl leidimo įsigyti šaunamuosius ginklus savigynai“ (Lietuvos aidas, 1992-01-03, Nr. 1-0)
25. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2022-01-31 įsakymu Nr. V-362 „Dėl fizinių asmenų ginklų ir šaumenų civilinės apyvartos tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos tvarkos aprašas.
26. Fizinių asmenų, norinčių gauti leidimą laikyti ar leidimą nešiotis ginklus, medicininio patikrinimo tvarkos aprašas, patvirtintas Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 1997 m. balandžio 24 d. įsakymu Nr. 221 „Dėl Fizinių asmenų, norinčių gauti leidimą laikyti ar leidimą nešiotis ginklus, medicininio patikrinimo tvarkos aprašo bei Ligų ir fizinių trūkumų, dėl kurių asmuo negali įsigyti ar turėti ginklo, sąrašo patvirtinimo“.
27. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 1992 m. sausio 2 d. įsakymas Nr. 1 „Dėl vidaus organų leidimų sistemos vykdymo tvarkos“, kuriuo patvirtinta instrukcija „Dėl šaunamųjų ginklų, šaudmenų įsigijimo, pervežimo, saugojimo, apskaitos ir panaudojimo, šaltojo ginklo gamybos, tirų ir šaudyklų atidarymo, medžioklinių stendų, ginklų remonto dirbtuvių įsteigimo, prekybos šaunamaisiais ginklais ir šaudmenimis bei medžioklinių peilių įsigijimo, laikymo, antspaudų įmonių įsteigimo, antspaudų ir spaudų gaminimo, dujinių pistoletų (revolverių), balionėlių įsigijimo, apskaitos ir prekybos jais tvarkos“.

28. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 2009 m. gruodžio 29 d. įsakymas Nr. V-1216 „Dėl bendrojo karinės įrangos sąrašo patvirtinimo“.
29. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-363 „Dėl juridinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2011, Nr. 28-1364.
30. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2003m. birželio 23 d. įsakymas Nr. V-362 „Dėl fizinių asmenų ginklų ir šaudmenų civilinės apyvartos ir jos kontrolės taisyklių patvirtinimo“. Valstybės žinios. 2003, Nr. 137-5023.
31. Lietuvos policijos generalinio komisaro 2020 m. vasario 26 d. įsakymas Nr. 5-V-187 „Dėl visiškai netinkamų naudoti ginklų ir signalinių ginklų registravimo tvarkos aprašo patvirtinimo.
32. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2011 m. gruodžio 21 d. nutarimas Nr. 1495 „Ginklų, A kategorijos ginklų priedėlių, šaudmenų, jų dalių gamybos, ginklų taisymo, ginklų ir šaudmenų perdirbimo licencijavimo taisyklės“. Valstybės žinios . 2011, Nr. 159-7521.
33. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 665, „B, C, D kategorijų ginklų, jų šaudmenų, jų dalių eksporto (išvežimo), importo (įvežimo), gabenimo tranzitu taisyklės“. Valstybės žinios. 2003, Nr. 52-2341.
34. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 1 d. nutarimas Nr. 657 „Dėl naujos redakcijos Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo koncepcijos.“
35. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. gegužės 27 d. nutarimas Nr. 666, „Dėl kai kurių rūšių veiklos, susijusios su ginklų ir šaudmenų apyvarta, licencijavimo taisyklių patvirtinimo.“ Valstybės žinios. 2003, Nr.52-2342.
36. 2019 m. gruodžio 4 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas Nr. 1210 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 29 d. nutarimo Nr. 551 „Dėl ekspertų komisijos daiktų, įrenginių modeliams ginklams bei konkrečiai jų kategorijai priskirti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ pripažinimo netekusiu galios.
37. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 31 d. nutarimas Nr. Nr. 808 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą.
38. Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo 2020 m. birželio 5 d. nutarimas Nr. KT103-N7/2020 „Dėl Lietuvos Respublikos Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo 18 straipsnio 2 dalies 1–4 punktų atitikties Lietuvos Respublikos Konstitucijai.
39. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. lapkričio 4 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-276-929/2020.
40. Utenos apylinkės teismo Anykščių rūmų administracinė byla Nr. A10.-355-266/2020.

41. Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2019 m. lapkričio 18 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1-284-873/2019.
42. Alytaus apylinkės teismo Lazdijų rūmų administracinė byla Nr. A10.-841-393/2018.
43. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 21 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-274/2013.
44. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-164/2007, 2K-405/2009, 2K-274/2013.
45. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 17 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-288/2009.
46. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238/2009
47. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. kovo 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-86/2009.
48. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-459/2007
49. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-661/2007.
50. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. kovo 6 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-164/2007.
51. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-172/2006.
52. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Senato 2005 m. birželio 23 d. nutarimas Nr. 52 „Dėl teismų praktikos vagystės ir plėšimo baudžiamosiose bylose“. Teismų praktika, nr. 23. Vilnius, 2005.
53. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-355/2005.
54. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyrius. Nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-408/2005, 2K-660/2005.

Specialioji literatūra:

1. Abramavičius A., Čepas A., Drakšienė A. ir kt. Baudžiamoji teisė: bendroji dalis. Vadovėlis. Vilnius: Eugrimas, 1996.
2. Abramavičius, A. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Specialioji dalis (99–212 straipsniai). Vilnius: Registrų centras, 2010.
3. Аверьянова Т.В., Белкин Р.С., Корухов Ю.Г., Россинская Э.Р. Криминалистика.- Москва, 2002.

4. Bebrauskas R. Pistoletų ir revolverių raidos istorija, 2008.
5. Burda R. Kriminalistikos taktika. – Vilnius, 2001.
6. Белкин Р. С. Криминалистика- Москва, 2000.
7. Danisevičius P. Teismo balistika. – Vilnius, 1976.
8. De Forest, P. Criminalistics: An intruduction to forensic sciense. 4th edition. New Jersey, 1990.
9. Gardauskas J., Kurapka E. Kriminalistinė ginklo samprata ir klasifikacija // Kriminalistikos ir teismo ekspertizės problemos. – Vilnius, 1996.
10. Hartink A. Pistoletai ir revolveriai. Enciklopedinis žinynas. Vilnius: Aktėja, 2003.
11. Jašinskas L., Akelaitis G., Mitrofanovas A., Šaunamasis ginklas savigynai. Vilkaviškis-Marijampolė: Informacijos pasaulis, 1995.
12. Jagiełło, D., Reglamentacja broni palnej w Europie. Wybrane zagadnienia, Red. naukowa, Difin, Warszawa 2021.
13. Kuconis P. Kriminalistinių klasifikacijų problemos nusikaltimų tyrimo metodikoje // Teisė, 1992.
14. Kuklianskis S. Nusikaltimų tyrimo organizavimo pradmenys.-Vilnius, 1995.
15. Kurapka E., Malevski H., Palskys E., Kuklianskis S., Kriminalistikos technikos pagrindai, Vilnius Eugrimas, 1998.
16. Kurapka E., Vaitkevičius E. Teismo balistinės ekspertizės skyrimas ir medžiagos ruošimas. Metodinės rekomendacijos. – Vilnius, 2001.
17. Kurapka E. V. ir Matulienė S. Kriminalistikos teorija ir technika. Vilnius: Mykolo Riomerio universitetas 2012.
18. Kurapka, Vidmantas-Egidijus, Matulienė, Snieguolė, Bilevičiūtė, Eglė, Burda, Ryšardas, Davidonis, Redas, Dereškevičius, Edgaras, Juškevičiūtė, Janina, Krikščiūnas, Rolandas, Novikovienė, Lina, Latauskienė, Eglė, & Radzevičius, Egidijus. Kriminalistika: taktika ir metodika. Mykolo Romerio universitetas. (2013).
19. Kavolis A. Ginklų apyvartos reglamentavimas Lietuvos Respublikoje // Policija, 2007.
20. Keinys S. ir kiti. Dabartinės lietuvių kalbos žodynas. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2000.
21. Kasprzak, J., Nielegalne wytwarzanie broni palnej i amunicji - problematyka prawno – kryminalistyczna. Monografija. Szczytno, 2013.
22. L. E. Michailov „Стрелковое оружие“, 1998.
23. Palskys E. Lietuvos kriminalistikos istorijos apybraižos (1918-1940 m.): monografinė studija. - V., 1995.
24. Palskys E., Kazlauskas M., Danisevičius D. Kriminalistika.- Vilnius, 1985.

25. Pošiūnas P. Kriminalistinės ekspertizės. – Vilnius, 1997.
26. Pataševas V., Masiulionis S. Ginklų kontrolės ir apyvartos teisinių aktų sąvadas. Vilnius: Lietuvos teisės akademija, 1998.
27. Piesliakas V. Lietuvos baudžiamoji teisė. Vadovėlis. Pirmoji knyga, antroji pataisyta ir papildyta laida. Vilnius : Justitia, 2009.
28. Styvensonas J. Šiuolaikiniai šaunamieji ginklai. Vilnius: Gamta, 1997.
29. Venckus A., Mokymo priemonė - „Pistoletai“. Vilnius, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos Krašto apsaugos mokykla, 1994.
30. Vaišvila A. Teisės teorija. Vadovėlis. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius : Justitia, 2004.
31. Žukovskis J., Urbonavičius A. Šaunamasis savigynos ginklas. Vilnius: UAB „Tužlita“, 1999.

Moksliniai straipsniai

1. Kasprzak, J., Skala nielegalnego posiadania broni w Polsce i charakterystyka sprawcy tego przestępstwa, Studia Prawnoustrojowe nr 22, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, 2013, p. 207-228.
2. Kasparzak, Jerzy, Przestępstwo nielegalnego wytwarzania i posiadania broni – rys historyczny karalności (The Crime of illegal produce and possession of arms – historical view of punishment). Przedsiębiorstwo i prawo, wyższa szkoła przedsiębiorczości im. księcia kazimierza kujawskiegow Inowrocławiu, 2018, p. 5-22.
3. Kurapka, E., Gardauskas, J. Kriminalistinė ginklo samprata ir klasifikacija. Kriminalistikos ir teismo ekspertizės problemos. Mokslo darbų rinkinys. Vilnius, 1996, p. 155–171.
4. Kurapka E. V., Malevski H., Vaitkevičius E. Nešaunamieji ginklai: Baudžiamosios teisės ir kriminalistikos plobleminiai klausimai. Jurisprudencija. 2001, Nr. 22(14): 236-245.
5. Kurapka E. V., Malevski H., Pečkaitis J. S., Vaitkevičius E. Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas baudžiamosios teisės ir kriminalistikos kontekste. // Jurisprudencija. 2006, Nr. 7(85).
6. Loftus, Elizabeth F., Geoffrey R. Loftus, and Jane Messo. “Some Facts about ‘Weapon Focus.” *Law and Human Behavior* 11, no. 1 (1987): 55–62. http://www.jstor.org/stable/1393529.
7. Терехович (2001). Понятие холодного оружия в криминалистике как методологическая основа криминалистического исследования холодного оружия Jurisprudencija : mokslo darbai, 22, 220–228, 2001.
8. Vaitkevičius E. Ginklo pavojingumo sąvoka teisėje ir kriminalistikoje. Jurisprudencija. 2007, 5(95): 46-50.

9. Vaitkevičius E., Sinkevičius S. Dėl ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus. Jurisprudencija. 2007, 11(101): 80-85.
10. Vaitkevičius E., Gorbatkov A. Kai kurių teisinio ir kriminalistinio šaunamųjų ginklų vertinimo problemų sąsajos su Lietuvos respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo inspiracijomis. Kriminalistika ir teismo ekspertizė: mokslas, studijos, praktika IX. Mokslinių straipsnių rinkinys. II dalis. 2013. Vilnius. P. 337-347.
11. Vaitkevičius E., Malewski H., Kurapka E. V. Lietuvos respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo įtaka nusikalstamumui: kriminalistinė analizė. Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XII. Mokslinių straipsnių rinkinys. 2016. Vilnius, Varšuva. P. 455-468.
12. Vaitkevičius E., Gorbatkov A. Nešaunamojo ginklo sampratos kaita Lietuvos respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme ir jos reikšmė baudžiamajai justicijai. Kriminalistika ir teismo ekspertologija: mokslas, studijos, praktika XV. Mokslinių straipsnių rinkinys, II tomas. 2019. Kaunas. P. 260-277.

Internetiniai tinklapiai

1. www.lvat.lt;
2. www. teismai.lt;
3. www.lrs.lt;
4. www.wikipedia.org;
5. www.policija.lt;
6. www.vle.lt;
7. www.infolex.lt;
8. www.lvb.lt;
9. https://scholar.google.lt.

PRIEDAI

1 pav. 5,56 mm kalibro pusiau automatinis šautuvas AUG-A2 su optiniu taikikliu ir dešimties šovinių talpos dėtuve

Priedas Nr. 1. Nuotrauka iš 2007 m. mokslinio straipsnio „Dėl ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus“, 83 psl. Autoriai – E. Vaitkevičius, S. Sinkevičius.

2 pav. Apkaba su dešimtimi 5,56 x 45 kalibro NATO standarto šovinių ir dvi dėtuvės, viena – dešimties, kita – trisdešimties šovinių talpos, skirtos šautuvui AUG-A2

Priedas Nr. 2. Nuotrauka iš 2007 m. mokslinio straipsnio „Dėl ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus“, 83 psl. Autoriai – E. Vaitkevičius, S. Sinkevičius.

3 pav. Rusijos gamybos dujinis pistoletas IŽ-79-8, savadarbiu būdu perdirbtas į kovinį pistoletą, pritaikytą šaudyti 7,65 mm kalibro Brauningo šoviniais, su savadarbiu garso slopintuvu

Priedas Nr. 3. Nuotrauka iš 2007 m. mokslinio straipsnio „Dėl ginklų paskirties nustatymo svarbos taikant jų apyvartos apribojimus“, psl. 84. Autoriai – E. Vaitkevičius, S. Sinkevičius.

Priedas Nr. 4. Nešaunamojo ginklo (metalinės teleskopinės lazdos) pavyzdys. Asmeniškai daryta nuotrauka iš 2020 m. atliktos ikiteisminio tyrimo bylos.

Priedas Nr. 5. Nešaunamojo savadarbio ginklo (kardo) pavyzdys). Asmeniškai daryta nuotrauka iš 2021 m. atliktos ikiteisminio tyrimo bylos.

Priedas Nr. 6. Šaunamojo ginklo pavyzdys. Asmeniškai daryta nuotrauka iš 2020 m. atliktos ikiteisminio tyrimo bylos.

Kombinuotasis ginklas peilis-kastetas.

Priedas Nr. 7. Nuotrauka iš 2012 m. vadovėlio „Kriminalistika. Teorija ir technika“, psl. 488. Autoriai – V. E. Kurapka, S. Matulienė

A B

A – siurikenas (mėtoma žvaigždutė), B – nunčiakas

PRIEDAS Nr. 8. Nuotrauka iš 2012 m. vadovėlio Kriminalistika. Teorija ir technika, psl. 488. Autoriai – V. E. Kurapka, S. Matulienė

EUROPOS PARLAMENTO IR TARYBOS DIREKTYVA (ES) 2021/555 2021 m. kovo 24 d. dėl ginklų įsigijimo ir laikymo kontrolės (kodifikuota redakcija).

II. Sios direktyvos tikslais **šaunamieji ginklai** skirstomi į šias kategorijas:
A kategorija. *Uždrausti* šaunamieji ginklai:
1. Karinės raketos su sprogstamaisiais užtaisais ir jų paleidimo įtaisai.
2. Automatiniai šaunamieji ginklai.
3. Saunamieji ginklai, kurie užmaskuoti kaip kiti daiktai.
4. Saudmenys su pramušančiaisiais, sprogstamaisiais arba padegamaisiais sviediniais ir šių šaudmenų sviediniai.
5. Pistoletų ir revolverių šoviniai su ekspansyviomis kulkomis ir kulkos tokiems šoviniams, išskyrus atvejus, kai tokius šovinius bei kulkas medžioklei ar sportiniam šaudymui naudoja turintys tam teisę asmenys.
6. Automatiniai šaunamieji ginklai, kurie buvo perdirbti į pusiau automatinius šaunamuosius ginklus, nedarant poveikio 10 straipsnio 5 daliai.
7. Visi šie centrinio įskėlimo šoviniais šaudantys pusiau automatiniai šaunamieji ginklai:
a) trumpieji šaunamieji ginklai, iš kurių be pakartotinio užtaisymo galima iššauti daugiau kaip 21 šovinį, jei:
i) dėtuvė, į kurią telpa daugiau kaip 20 šovinių, yra to šaunamojo ginklo dalis, arba
ii) į jį yra įdėta nuimama dėtuvė, į kurią telpa daugiau kaip 20 šovinių;
b) ilgieji šaunamieji ginklai, iš kurių be pakartotinio užtaisymo galima iššauti daugiau kaip 11 šovinių, jei:
i) dėtuvė, į kurią telpa daugiau kaip 10 šovinių, yra to šaunamojo ginklo dalis, arba
ii) į jį yra įdėta nuimama dėtuvė, į kurią telpa daugiau kaip 10 šovinių.
8. Pusiau automatiniai ilgieji šaunamieji ginklai, t. y. šaunamieji ginklai, kuriais iš pradžių numatyta šaudyti pridėjus prie peties, kurių ilgį galima sumažinti iki mažiau kaip 60 cm neprarandant jų funkcijų naudojant sulankstomą ar teleskopinį apsodą arba apsodą, kurį galima pašalinti nenaudojant įrankių.
9. Bet kokie šios kategorijos šaunamieji ginklai, kurie buvo perdirbti šaudyti tuščiaisiais šaudmenimis, dirginamąja medžiaga, kitomis veikliosiomis medžiagomis ar pirotechnikos šaudmenimis arba perdirbti į imitacinius ginklus.

B kategorija. Saunamieji ginklai, kuriems *įsigyti reikia leidimo*:
1. Pertaisomi trumpieji šaunamieji ginklai.
2. Vienašūviai trumpieji šaunamieji ginklai, šaudantys centrinio įskėlimo šoviniais.
3. Vienašūviai trumpieji šaunamieji ginklai, šaudantys žiedinio įskėlimo šoviniais, kurių visas ilgis yra mažesnis kaip 28 cm.
4. Pusiau automatiniai ilgieji šaunamieji ginklai, kurių dėtuvėje ir šovinio lizde kartu telpa: šaunamųjų ginklų, šaudančių žiedinio įskėlimo šoviniais, atveju – daugiau nei trys šoviniai, o šaunamųjų ginklų, šaudančių centrinio įskėlimo šoviniais, atveju – daugiau nei trys bet mažiau nei dvylika šovinių.
5. Pusiau automatiniai trumpieji šaunamieji ginklai, išskyrus išvardytuosius A kategorijos 7 punkto a papunktyje.
6. A kategorijos 7 punkto b papunktyje išvardyti pusiau automatiniai ilgieji šaunamieji ginklai, kurių dėtuvėje ir šovinio lizde kartu telpa ne daugiau kaip trys šoviniai, kai jų dėtuvė nuimama arba kai nėra neabejotina, kad ginklo neįmanoma su įprastais įrankiais perdirbti į ginklą, kurio dėtuvėje ir šovinio lizde kartu tilptų daugiau kaip trys šoviniai.
7. Pertaisomi arba pusiau automatiniai ilgieji lygiavamzdžiai šaunamieji ginklai ne ilgesniais kaip 60 cm vamzdžiais.
8. Bet kokie šios kategorijos šaunamieji ginklai, kurie buvo perdirbti šaudyti tuščiaisiais šaudmenimis, dirginamąja medžiaga, kitomis veikliosiomis medžiagomis ar pirotechnikos šaudmenimis arba perdirbti į imitacinius ginklus.
9. Pusiau automatiniai šaunamieji ginklai, skirti civiliniam naudojimui, kurie yra panašūs į ginklus su automatiniais mechanizmais, išskyrus išvardytus A kategorijos 6, 7 arba 8 punkte.

C kategorija. Saunamieji *ir kiti* ginklai, *kuriuos reikia deklaruoti*:
1. Pertaisomi ilgieji šaunamieji ginklai, išskyrus išvardytuosius B kategorijos 7 punkte.
2. Ilgieji šaunamieji ginklai su graižtviniais po kiekvieno šūvio užtaisomais vamzdžiais.
3. Pusiau automatiniai ilgieji šaunamieji ginklai, išskyrus išvardytuosius A arba B kategorijoje.
4. Vienašūviai trumpieji šaunamieji ginklai, šaudantys žiedinio įskėlimo šoviniais, kurių bendras ilgis ne mažesnis kaip 28 cm.
5. Bet kokie šios kategorijos šaunamieji ginklai, kurie buvo perdirbti šaudyti tuščiaisiais šaudmenimis, dirginamąja medžiaga, kitomis veikliosiomis medžiagomis ar pirotechnikos šaudmenimis arba perdirbti į imitacinius ginklus.
6. A arba B kategorijai arba šiai kategorijai priskirti šaunamieji ginklai, kurie buvo deaktyvuoti pagal Įgyvendinimo reglamentą (ES) 2015/2403.
7. Vienašūviai ilgieji lygiavamzdžiai ginklai, pateikti rinkai 2018 m. rugsėjo 14 d. arba po tos datos

Priedas Nr. 9.

LIETUVOS RESPUBLIKOS GINKLŲ IR ŠAUDMENŲ KONTROLĖS ĮSTATYMAS 2002 m. sausio 15 d. Nr. IX-705, Vilnius

II SKYRIUS

3 straipsnis. A kategorijos *ginklai, ginklų priedėliai ir šaudmenys*

A kategorijos *ginklams, ginklu priedėliams ir šaudmenims* priskiriami:

1) karinės raketos su sprogstamaisiais užtaisais ir jų paleidimo įtaisai;

2) automatiniai šaunamieji ginklai;

3) šaunamieji ginklai, užmaskuoti kaip kiti daiktai;

4) šaudmenys su *šarvamušiais*, sprogstamaisiais arba padegamaisiais sviediniais ir šių šaudmenų sviediniai *bei jų paleidimo įtaisai*;

5) pistoletų ir revolverių šoviniai su ekspansyviosiomis kulkomis ir kulkos tokiems šoviniams, išskyrus atvejus, kai tokius šovinius ir kulkas medžioklei naudoja tam teisę turintys asmenys;

6) automatiniai šaunamieji ginklai, kurie buvo perdirbti į pusiau automatinius šaunamuosius ginklus;

7) centrinio įskėlimo šoviniais šaudantys pusiau automatiniai trumpieji šaunamieji ginklai, iš kurių be pakartotinio užtaisymo galima iššauti daugiau kaip 21 šovinį, jeigu dėtuvė, į kurią telpa daugiau kaip 20 šovinių, yra to šaunamojo ginklo dalis arba į jį yra įdėta nuimama dėtuvė, į kurią telpa daugiau kaip 20 šovinių;

8) centrinio įskėlimo šoviniais šaudantys pusiau automatiniai ilgieji šaunamieji ginklai, iš kurių be pakartotinio užtaisymo galima iššauti daugiau kaip 11 šovinių, jeigu dėtuvė, į kurią telpa daugiau kaip 10 šovinių, yra to šaunamojo ginklo dalis arba į jį yra įdėta nuimama dėtuvė, į kurią telpa daugiau kaip 10 šovinių;

9) pusiau automatiniai ilgieji šaunamieji ginklai, sukonstruoti šaudyti pridėjus prie peties, kurių ilgį galima sumažinti iki mažiau kaip 60 cm neprarandant jų funkcijų naudojant sulankstomą ar teleskopinę buožę, kurią galima pašalinti nenaudojant įrankių;

10) bet kokie A kategorijos šaunamieji ginklai, kurie buvo perdirbti į signalinius, dujinius ar imitacinius ginklus;

11) duslintuvai, naktiniai taikikliai;

12) visų kalibrų patrankos, haubicos, mortyros, minosvaidžiai;

13) granatos ir granatsvaidžiai, tarp jų ir ašarinės granatos bei jų paleidimo įtaisai;

14) visų rūšių bombos, torpedos, minos, jų užtaisyti ir neužtaisyti sviediniai bei jų paleidimo įtaisai;

15) liepsnosvaidžiai ir visi padegamieji sviediniai;

16) ginklai, kurių lazerio spindulys naudojamas karo tikslams ar taikiniui sunaikinti;

17) ginklai, skirti taikiniui chemiškai sunaikinti;

18) templiniai ginklai, kurių visa įtempimo jėga viršija 1 200 niutonų (N);

19) šaunamieji ginklai, kurių konstrukcija leidžia panaudoti juos išardytus ar kurie pakeičiami taip, kad tampa lengvai paslepiami;

20) ginklai, kuriuose kaip taikinį naikinanti ar kitaip jį žalojanti priemonė naudojamas radioaktyvusis, elektromagnetinis, šviesos, šilumos, infragarso ar ultragarso spinduliavimas, pavojingas biologinis poveikis, pavojingos gyvybei ar sveikatai dujos ar kitokios pavojingos gyvybei ar sveikatai medžiagos arba energija;

21) šaudmenys, skirti tik A kategorijos ginklams;

22) graižtviniai šaunamieji ginklai, kurių kalibras yra 12,7 mm arba didesnis, išskyrus medžioklinius, senovinius ginklus ir senovinių ginklų kopijas. ES C2?

4 straipsnis. B kategorijos *ginklai:*

B kategorijos ginklams priskiriami:

1) pertaisomieji trumpieji šaunamieji ginklai;

2) vienašūviai trumpieji šaunamieji ginklai;

3) pusiau automatiniai trumpieji šaunamieji ginklai, išskyrus šio įstatymo 3 straipsnio 7 punkte išvardytus ginklus;

4) pertaisomieji ilgieji šaunamieji ginklai;

5) ilgieji vienašūviai graižtviniai ir lygiavamzdžiai šaunamieji ginklai;

6) pusiau automatiniai ilgieji šaunamieji ginklai, išskyrus šio įstatymo 3 straipsnio 8 ir 9 punktuose nurodytus ginklus;

7) bet kokie B kategorijos šaunamieji ginklai, kurie buvo perdirbti į signalinius, dujinius ar imitacinius ginklus;

8) templiniai ginklai, kurių visa įtempimo jėga yra nuo 500 niutonų (N) iki 1 200 niutonų (N).

5 straipsnis. C kategorijos *ginklai*

C kategorijos ginklams priskiriami:

1) pneumatiniai ginklai, kurių sviedinio kinetinė energija viršija 7,5 džaulio (J);

2) signaliniai, dujiniai ginklai; ES C5?

3) senovinių ginklų kopijos; ESC5?

4) šaunamieji ginklai, kurie atitinka kitų kategorijų kriterijus, tačiau prie jų nepriskiriami dėl nedidelės mukaunamosios galios, ir kurių sviedinio kinetinė energija yra nuo 2,5 džaulio (J) iki 7,5 džaulio (J);

5) A ir B kategorijų ginklai, perdirbti į visiškai netinkamus naudoti ginklus iki 2016 m. balandžio 8 d. arba pagal 2015 m. gruodžio 15 d. Europos Komisijos įgyvendinimo reglamentą (ES) 2015/2403, kuriuo nustatomos bendrosios deaktyvacijos standartų ir metodų gairės siekiant užtikrinti, kad deaktyvuoti šaunamieji ginklai būtų visiškai netinkami naudoti (OL 2015 L 333, p. 62).

6 straipsnis. D kategorijos *ginklai:*

D kategorijos ginklams priskiriami:

1) pneumatiniai ginklai, kurių sviedinio kinetinė energija yra nuo 2,5 džaulio (J) iki 7,5 džaulio (J);

2) dujų įrenginiai;

3) šaltieji ginklai, nepriskirti prie draudžiamųjų ginklų;

4) elektros šoko įtaisai;

5) senoviniai ginklai.

Priedas Nr. 10.

7 straipsnis. Draudžiami ginklai, ginklų priedėliai ir šaudmenys

1. Lietuvos Respublikoje draudžiami visi ginklai, ginklų priedėliai ir šaudmenys, kuriuos draudžia Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys.

2. Lietuvos Respublikoje draudžiami A, B, C kategorijų ginklai, neturintys identifikacinių numerių. Draudimas turėti tokius ginklus netaikomas valstybinėms kriminalistinės ekspertizės įstaigoms, taip pat nacionaliniams, respublikiniams ir savivaldybių muziejams, taip pat kolekcininkams, kolekcionuojantiems šio įstatymo 38 straipsnyje nustatyta tvarka perdirbtus šaunamuosius ginklus. Identifikacinių numerių neturintys A, B, C kategorijų ginklai jų savininko pasirinkimu turi būti pažymėti identifikaciniais numeriais ir įregistruoti Ginklų registre arba perdirbti į visiškai netinkamus naudoti, o neatlikus nurodytų veiksmų, jie turi būti sunaikinti.

3. Civilinėje apyvartoje draudžiami:

1) A kategorijos ginklai ir šaudmenys, skirti tik A kategorijos ginklams, A kategorijos ginklų priedėliai, taip pat šio įstatymo 3 straipsnio 7 punkte nurodytų ginklų dėtuvės, į kurias telpa daugiau kaip 20 šovinių, ir šio įstatymo 3 straipsnio 8 punkte nurodytų ginklų dėtuvės, į kurias telpa daugiau kaip 10 šovinių, išskyrus atvejus, kai juos naudoja Lietuvos bankas, Lietuvos Respublikoje įregistruoti juridiniai asmenys, gaminantys A kategorijos ginklus, ginklų priedėlius, šaudmenis, skirtus A kategorijos ginklams, jų dalis, Europos fiziniai ar Europos juridiniai asmenys, kurie verčiasi ginklų taisymu, ginklų ir šaudmenų perdirbimu, valstybinės kriminalistinės ekspertizės įstaigos, nacionaliniai, respublikiniai, savivaldybių muziejai, A kategorijos ginklus, jų priedėlius, šaudmenis, jų dalis tiriančios ir konstruojančios mokslinio tyrimo įstaigos, kiti asmenys, kuriems tokia teisė suteikta pagal šį įstatymą;

2) bet kokie savadarbiai šaunamieji ginklai;

3) dujų įrenginiai, signaliniai ir dujiniai ginklai su nuodingosiomis medžiagomis, šaunamųjų ginklų šaudmenys su nuodingosiomis medžiagomis;

4) begarsiai šoviniai;

5) šoviniai, kurių kulkos yra su kieto metalo šerdimi ar kieto metalo apvalkalu, išskyrus Lietuvos šaulių sąjungos nario (toliau – šaulys) tarnybai naudojamus šovinius, kurių kulkos yra su kieto metalo šerdimi ar kieto metalo apvalkalu;

6) lazeriniai taikikliai, išskyrus sportui, medžioklei ir šaulio tarnybai naudojamus lazerinius taikiklius;

7) kastetai, blakštai, mėtomosios žvaigždės ir kiti šaltieji smogiamojo ir svaidomojo pobūdžio ginklai, neturintys ūkinės ar buitinės paskirties;

8) elektros šoko įtaisai su iššaunamosiomis adatomis, lanksčiais laidais sujungtomis su aukštosios įtampos elektros energijos šaltiniu, išskyrus atvejus, kai juos naudoja Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijai pavaldžios institucijos, atliekančios aplinkos apsaugos valstybinę kontrolę.

4. Civilinėje apyvartoje draudžiami šaltieji ginklai su automatiškai (veikiant tampriam elementui ar gravitacijos jėgai) iššokančia ar atsilenkiančia geležte, kurie atitinka bent vieną iš šių kriterijų:

1) iššokanti ar atsilenkianti geležtė yra ilgesnė kaip 8,5 cm;

2) geležtė per vidurį yra siauresnė kaip 14 proc. jos ilgio;

3) geležtė yra paaštrinta iš abiejų pusių.

Priedas Nr. 11.

LIETUVOS RESPUBLIKOS KRAŠTO APSAUGOS MINISTRO
Į S A K Y M A S

DĖL BENDROJO KARINĖS ĮRANGOS SĄRAŠO PATVIRTINIMO

2009 m. gruodžio 29 d. Nr. V-1216
Vilnius

Perkeldamas ir įgyvendindamas 2021 m. kovo 5 d. Komisijos deleguotąją direktyvą 2021/1047, kuria iš dalies keičiamos Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/43/EB nuostatos dėl su gynyba susijusių produktų sąrašo (OL, 2021, L225 p. 69), t v i r t i n u Bendrąjį karinės įrangos sąrašą (pridedama).

BENDRASIS KARINĖS ĮRANGOS SĄRAŠAS
(įranga, kuriai taikoma Tarybos bendroji pozicija 2008/944/BUSP, nustatanti bendrąsias taisykles, reglamentuojančias karinių technologijų ir įrangos eksporto kontrolę)

(Pateikiamos tik Bendrojo karinės įrangos sąrašo iškarpos, aktualios magistro baigiamo darbo temai).

ML2. **20 mm ar didesnio kalibro lygiavamzdžiai ginklai, kiti didesnio kaip 12,7 mm (0,5 colio) kalibro ginklai ar ginkluotė, granatsvaidžiai, liepsnosvaidžiai ir dujosvaidžiai, specialiai sukurti ar modifikuoti kariniam naudojimui, bei jų priedai ir specialiai jiems sukurti komponentai:**

a) Pabūklai, haubicos, patrankos, mortyros, prieštankiniai pabūklai, sviedinių paleidimo įrenginiai, kariniai liepsnosvaidžiai, šautuvai, beatošliaužiai ginklai ir lygiavamzdžiai ginklai;
b) Granatsvaidžiai, liepsnosvaidžiai ir dujosvaidžiai, specialiai sukurti ar modifikuoti kariniams tikslams:
c) priedai, specialiai sukurti ML2 dalies a punkte nurodytiems ginklams:

ML4. **Bombos, torpedos, raketos, reaktyviniai sviediniai, kiti sprogstamieji užtaisai ir jais susijusi įranga bei jos priedai, taip pat specialiai jiems sukurti komponentai:**
Bombos, torpedos, granatos, dūmų užtaisai, raketos, minos, reaktyviniai sviediniai, giluminiai užtaisai, griaunamieji užtaisai, sprogdinimo priemonės, griovimo įranga, karinė „pirotechnika“, šaudmenys ir jų imitacijos (t. y. įranga, imituojanti šiuos gaminius ar jų veikimą), specialiai sukurti kariniam naudojimui;

ML 12. **Didelio greičio kinetinės energijos ginklų sistemos ir su jomis susiję įrenginiai bei specialiai jiems sukurti komponentai**

a. Kinetinės energijos ginklų sistemos, specialiai sukurtos taikiniui sunaikinti ar pradėtam veiksmui taikinio atžvilgiu nutraukti ML12 dalis taikoma ginklų sistemoms, naudojančioms bet kurią iš šių rūšių varomosios jėgos energiją:
1. Elektromagnetinę
2. Elektroterminę
3. Plazmą
4. Lengvąsias dujas
5. Cheminę (kai ji naudojama kartu su bet kuria iš pirmiau išvardytųjų)

ML19. **Kreipiamosios energijos ginklų (DEW) sistemos, su jomis susijusių arba atsakomųjų priemonių įranga ir bandymų modeliai, bei specialiai jiems sukurti komponentai:**

1. „Lazerinės“ sistemos, specialiai sukurtos taikiniams sunaikinti ar jų vykdomai užduočiai nutraukti;

Priedas Nr. 12.

LIETUVOS POLICIJOS GENERALINIS KOMISARAS

ĮSAKYMAS
DĖL VISIŠKAI NETINKAMŲ NAUDOTI GINKLŲ IR SIGNALINIŲ GINKLŲ REGISTRAVIMO TVARKOS APRAŠO PATVIRTINIMO

Nr. 5-V-
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo Nr. IX-705 pakeitimo įstatymo 2 straipsnio 3 dalimi ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. liepos 31 d. nutarimo Nr. 808 „Dėl įgaliojimų suteikimo įgyvendinant Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą“ 1.1.9 papunkčiu:

1. T v i r t i n u pridedamą Visiškai netinkamų naudoti ginklų ir signalinių ginklų registravimo tvarkos aprašą (toliau – Aprašas).

2. Į p a r e i g o j u Policijos departamento prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Komunikacijos skyrių ne rečiau kaip kartą per pusmetį viešinti šį įsakymą, turint tikslą priminti asmenims jų pareigą Apraše nustatyta tvarka iki 2021 m. rugsėjo 14 d. registruoti visiškai netinkamus naudoti ginklus ir signalinius ginklus.

3. N u s t a t a u, kad:

3.1. asmenų prašymai registruoti visiškai netinkamus naudoti ginklus ar signalinius ginklus, pateikti iki 2021 m. rugsėjo 14 d., turi būti baigiami nagrinėti vadovaujantis Aprašo nuostatomis;

3.2. asmenų, kurie disponuos nustatyta tvarka neužregistruotais visiškai netinkamais naudoti ginklais ar signaliniais ginklais po 2021 m rugsėjo 14 d., atsakomybės klausimas sprendžiamas Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso nustatyta tvarka;

3.3. šis įsakymas galioja iki 2021 m. rugsėjo 14 d.

Policijos generalinis komisaras Renatas Požėla

#373955 2020-02-20

Priedas Nr. 13.

Priedas Nr. 14. Procentinis pradėtų baudžiamųjų procesų pasiskirstymas pagal Baudžiamojo kodekso 263 straipsnio 1 ir 2 dalis Lenkijos atskirose vaivadijose 2000 - 2011 m. Nuotrauka iš 2013 m. J. Kasparzak monografijos „Nielegalne wytwarzanie broni palnej i amunicji - problematyka prawno – kryminalistyczna. Monografija."

SANTRAUKA

Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymas dėl naujai visuomenėje atsirandančių probleminių sričių per mažiau nei 26 metus buvo oficialiai Teisės aktų registre pakeistas net 36 kartus, o paskutinis įstatymo pakeitimas įregistruotas Teisės aktų registre tik 2021-12-23, kuris įsigalios 2022 m. liepos 1 d. Kiekvienu iš minimų 36 įstatymo keitimo atvejų, buvo koreguojamos ar iš esmės pakeičiamos įstatymo nuostatos, tam tikros ginklų rūšių sąvokos, todėl dažniau nei kas metus keičiantis teisės aktui egzistuoja potencialus poreikis naujai analizuoti aktualias ginklo sampratas ir požymius kriminalistikos doktrinoje ir teisės aktuose.

Šiuo magistro baigiamuoju darbu siekiama įvertinti ginklo sampratos ir požymių raidą Lietuvos Respublikos teisės aktuose ir šių ginklų požymių tiesioginę įtaką teisinei sistemai, taip pat įvertinti žmogaus teisių apsaugą ginklų ir šaudmenų kontrolės srityje bei išanalizuoti ginklo sampratą ir požymius pagal galiojančius teisės aktus ir kriminalistikos doktriną, identifikuojant kvalifikuojančius ginklo požymius

Šio darbo pagrindinėje dalyje siekiama išanalizuoti pagrindines ginklo sampratas ir jų tinkamą klasifikavimą į A, B, C, D kategorijas, o antroje darbo dalyje siekiama išanalizuoti ginklo sampratos ir požymių įtaką viešajai tvarkai ir visuomenės saugumo užtikrinimui ginklų apyvartos kontrolės srityje, atskleidžiant ir tiriant nusiklastamas veikas ir administracinius nusižengimus, o trečioje dalyje siekiama išanalizuoti ginklo panaudojimo požymius kvalifikuojant teisės pažeidimo sudėtį.

Rašto darbe darytina išvada, kad dažnas Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo keitimas sukelia problemas identifikuojant kvalifikuojančius ginklo požymius, bei esamas ginklų klasifikavimas į A, B, C, D kategorijas pagal pavojingumo laipsnį, o ne pagal paskirtį yra ydingas, neapimantis visų klasifikuojamų objektų ir sudarytas pažeidžiant esmines klasifikavimo taisykles.

Raktiniai žodžiai: ginklas, ginklo samprata, ginklo požymiai, kriminalistinė ginklotyra, balistika.

SUMMARY

In less than 26 years, the Law on the Control of Weapons and Ammunition has been officially amended in the Register of Legislation as many as 36 times in less than 26 years, and the last amendment to the law was registered in the Register of Legislation only on 23 December 2021. July 1 In each of the 36 amendments to the law mentioned above, the provisions of the law and certain concepts of types of weapons have been adjusted or substantially changed, therefore there is a potential need to re-analyze relevant concepts and features of forensic doctrine and legislation.

The aim of this master's thesis is to evaluate the development of the concept and characteristics of weapons in the legal acts of the Republic of Lithuania and the direct impact of these weapons on the legal system, to assess the protection of human rights in the field of arms and ammunition control qualifying features of the weapon

The main part of this work aims to analyze the main concepts of weapons and their appropriate classification into categories A, B, C, D, and the second part aims to analyze the impact of weapons concepts and characteristics on public order and public security in the field of arms trafficking control, detection and investigation of criminal offenses. and administrative offenses, and the third part seeks to analyze the indications for the use of a weapon in classifying the offense.

The paper concludes that frequent changes to the Law on the Control of Weapons and Ammunition cause problems in identifying qualifying features of a weapon, and the current classification of weapons into categories A, B, C, D according to the degree of danger rather than purpose is flawed, does not cover all classified objects and consists of in breach of essential classification rules.

Keywords: weapon, weapon concept, weapon features, forensic weapons science, ballistics.

Forma patvirtinta Mykolo Romerio universiteto
Senato 2016 m. gegužės 9 d. nutarimu Nr.1SN-44

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

2022-05-01
Kaunas

Aš, Mykolo Romerio universiteto (toliau – Universitetas),

(fakulteto / instituto, programos pavadinimas)

Studentas (-ė) Arūnas Šilkaitis,
(vardas, pavardė)

patvirtinu, kad šis magistro baigiamasis darbas

„Ginklo samprata ir požymiai kriminalistikos doktrinoje ir teisės aktuose“:

1. Yra atliktas savarankiškai ir sąžiningai;
2. Nebuvo pristatytas ir gintas kitoje mokslo įstaigoje Lietuvoje ar užsienyje;
3. Yra parašytas remiantis akademinio rašymo principais ir susipažinus su rašto darbų metodiniais nurodymais.

Man žinoma, kad už sąžiningos konkurencijos principo pažeidimą – plagijavimą studentas gali būti šalinamas iš Universiteto kaip už akademinės etikos pažeidimą.

_____ Arūnas Šilkaitis
(parašas) (vardas, pavardė)